

รายงานการวิจัย

เรื่อง

บรรณนิทัศน์งานวิจัยวัฒนธรรมภาคใต้

ANNOTATION ON THE SOUTHERN THAI CULTURAL RESEARCH

ปรีชา นุ่นดูข

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ

ประจำปีงบประมาณ 2534

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัย เรื่อง “บรรณนิทัศน์งานวิจัยวัฒนธรรมภาคใต้”(ANNOTATION ON THE SOUTHERN THAI CULTURAL RESEARCH) นี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2534 โดยรายงานการวิจัยนี้ได้ตีพิมพ์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2534

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นอย่างยิ่งที่ได้กรุณาสนับสนุนการวิจัย จนทำให้โครงการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีทุกประการ และขอขอบพระคุณคณะกรรมการวิจัยวัฒนธรรมภาคใต้ ที่ได้กรุณาสนับสนุนและเอื้ออำนวยให้งานวิจัยชิ้นนี้ได้ประสบความสำเร็จอย่างดียิ่ง

นอกจากนี้ ยังได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากหอสมุดหลายแห่งที่กรุณาให้เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เช่น หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดของมหาวิทยาลัยหลายแห่ง อาทิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นต้น หอสมุดวิทยาลัยครูหลายแห่ง อาทิ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช วิทยาลัยครูสงขลา วิทยาลัยครูยะลา วิทยาลัยครูภูเก็ต และวิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี หอสมุดสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และหอสมุดสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ชื่อโครงการ	(ภาษาไทย) : บรรณนิทัศน์งานวิจัยวัฒนธรรมภาคใต้ (ภาษาอังกฤษ): ANNOTATION ON THE SOUTHERN THAI CULTURAL RESEARCH
ชื่อผู้วิจัย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา นุ่นสุข
คุณวุฒิ	ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ (ศศ.ม.โบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพมหานคร
สถานที่ทำงาน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280 หมายเลขโทรศัพท์ (075) 396087 หมายเลขโทรสาร (075) 396087
ประเภทของทุน	ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2534 จำนวนเงิน 30,000 บาท ระยะเวลาทำการวิจัย 1 ปี ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2533 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2534

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย เรื่อง “บรรณนิทัศน์งานวิจัยวัฒนธรรมภาคใต้” นี้ ได้ปรากฏขึ้นเนื่องจากได้ตระหนักว่าในภาคใต้ของประเทศไทยได้มีการศึกษาวิจัยทางวัฒนธรรมมาเป็นเวลาระยะยาวนานแล้ว แต่ยังไม่เคยมีการสำรวจและศึกษางานวิจัยทางวัฒนธรรมเหล่านั้นในภาพรวมอย่างเป็นระบบตามหลักวิชา เพื่อการรวบรวมงานวิจัยเหล่านั้นจัดทำเป็นบรรณนิทัศน์งานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้ เพื่อเป็นฐานข้อมูลทางการวิจัยและเผยแพร่ให้เป็นประโยชน์แก่วงการทางด้านนี้ต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ เพื่อการสำรวจและศึกษางานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้ เพื่อการรวบรวมงานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้ เพื่อการจัดทำบรรณนิทัศน์งานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้ และเพื่อการจัดพิมพ์และการเผยแพร่บรรณนิทัศน์งานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้ โดยคาดหวังว่าผลการศึกษานี้จะเป็นองค์ความรู้ที่จะ เป็นประโยชน์ สำหรับการพัฒนาการวิจัย

ทางวัฒนธรรมและการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ได้ โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้อาศัยวิธีวิจัย เอกสาร โดยใช้งานวิจัยวัฒนธรรมในภาคใต้ที่เผยแพร่แล้วทั้งหมด นับถึงปีงบประมาณ 2534 (กันยายน 2534) เป็นกลุ่มประชากร ในการรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสำรวจ ศึกษา และรวบรวม งานวิจัยทางวัฒนธรรมของภาคใต้จากหอสมุด สถาบัน และหน่วยงานต่าง ๆ ส่วนการวิเคราะห์ ข้อมูลใช้วิธีการจำแนกผลงานการวิจัยทางวัฒนธรรมของภาคใต้ออกเป็นหมวดหมู่อย่างกว้าง ๆ เป็น 5 สาขา คือ สาขาแรก ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และศาสนา สาขาที่สอง ได้แก่ ความ เป็นอยู่และวิทยาการ สาขาที่สาม ได้แก่ ภาษาและวรรณกรรม สาขาที่สี่ ได้แก่ ศิลปกรรมและ โบราณคดี และสาขาที่ห้า ได้แก่ การละเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ สำหรับการเสนอ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทำให้สามารถสำรวจ ศึกษา รวบรวม และมองภาพรวมผล งานการวิจัยทางวัฒนธรรมของภาคใต้ของประเทศไทยได้เป็นครั้งแรก ในฐานะของการศึกษาวิจัย ชื่นมุกเบิกชิ้นหนึ่งโดยสามารถที่จะแสดงให้เห็นว่านับตั้งแต่ราวกลางพุทธศตวรรษที่ 25 เป็นต้นมา ได้เริ่มปรากฏผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับวัฒนธรรมของภาคใต้ โดยสามารถที่จะจัดแบ่งพัฒนาการ ของผลงานดังกล่าวออกได้เป็น 4 ระยะ คือ

ระยะแรก (พ.ศ. 2445-2483) เป็นระยะเริ่มแรกแห่งการศึกษาวัฒนธรรมของภาคใต้ ผู้ ศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการชาวต่างประเทศ โดยผลงานในระยะบุกเบิกนี้มักจะเป็นรายงานของ การค้นพบมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญในภาคนี้บางส่วน และการแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของ วัฒนธรรมอินเดียที่ปรากฏขึ้นในคาบสมุทรแห่งนี้

ระยะที่สอง (พ.ศ. 2484-2514) เป็นระยะที่การศึกษาวัฒนธรรมของภาคใต้ ได้สืบเนื่องมา จากระยะแรก ประเด็นที่ศึกษาส่วนใหญ่สืบต่อมาจากระยะแรก นักวิชาการที่ศึกษาส่วนใหญ่ยังคง เป็นชาวต่างชาติ ในระยะนี้ได้เริ่มปรากฏให้เห็นการเริ่มต้นขึ้นของการศึกษาในเชิงการรวบรวม ข้อมูลทางวัฒนธรรม การจัดระบบข้อมูลทางวัฒนธรรม และการศึกษาเปรียบเทียบทางวัฒนธรรมตาม หลักวิชา รวมทั้งมีการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของวัฒนธรรมที่เนื่องในศาสนาพราหมณ์ ในขณะเดียวกันกับที่ได้ปรากฏการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของวัฒนธรรมที่เนื่องในพุทธศาสนา และความ สัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างดินแดนแห่งนี้กับดินแดนอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะ “ วัฒนธรรมศรีวิชัย ”

ระยะที่สาม (พ.ศ. 2515-2519) เป็นระยะแห่งการเริ่มต้นในการศึกษาวัฒนธรรมของ ภาคใต้ในแนวคิด และเน้นประเด็นที่มีความจำเพาะเจาะจงมากกว่าระยะที่ผ่านมา โดยเริ่มปรากฏผล งานการศึกษาในรูปของ “ การวิจัย ” เกี่ยวกับวัฒนธรรมภาคใต้ขึ้น โดยเฉพาะการวิจัยที่เกี่ยวกับ

อิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดียและวัฒนธรรมโบราณบนคาบสมุทรแห่งนี้ ได้ปรากฏผลงานของนักวิชาการชาวไทยมากยิ่งขึ้น

ระยะที่สี่ (พ.ศ. 2520-ปัจจุบัน) เป็นระยะที่การวิจัยทางวัฒนธรรมของภาคใต้ได้เฟื่องฟูขึ้นมาก โดยการวิจัยดังกล่าวได้ปรากฏขึ้นควบคู่กันกับพัฒนาการของการตื่นตัวของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินงานทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานทางวัฒนธรรม การสัมมนาทางวิชาการด้านวัฒนธรรม การเปิดเรียนในสาขาวิชาเอกทางวัฒนธรรม และการจัดทำเอกสารทางวิชาการด้านวัฒนธรรม เป็นต้น โดยการวิจัยทางวัฒนธรรมได้ก้าวหน้าไปมาก เพราะเป็นหัวใจของการดำเนินงานทางวัฒนธรรมดังกล่าวนี้

ผลงานการวิจัยทางวัฒนธรรมที่ของภาคใต้ที่ปรากฏขึ้นในระยะที่สาม และระยะที่สี่นี้ แต่ละสาขามีลักษณะที่สำคัญหลายประการ กล่าวคือ

1) งานวิจัยด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี และศาสนา นับเป็นงานวิจัยทางวัฒนธรรมสาขาหนึ่งที่ได้ปรากฏขึ้นในระยะแรก ๆ ของผลงานการวิจัยทางวัฒนธรรมของภาคใต้ รวมทั้งยังปรากฏขึ้นในปริมาณสูงอีกด้วย ประเด็นที่สำคัญที่มีการวิจัยมากที่สุดในภาคใต้สาขานี้ เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกันกับวัฒนธรรมที่เนื่องในศาสนาอิสลามในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ รองลงมาเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกันกับพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์ ตามลำดับ

2) งานวิจัยด้านความเป็นอยู่และวิทยาการ เป็นงานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้ สาขาที่ได้ปรากฏขึ้นในปริมาณมากที่สุด ในบรรดางานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้ด้วยกัน ประเด็นที่มีการวิจัยมากที่สุดในสาขานี้ เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกันกับวัฒนธรรมด้านความเป็นอยู่ที่เกี่ยวข้องกันกับอาชีพทางการเกษตร รองลงมาเป็นอาชีพในธุรกิจบริการ ส่วนวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกันกับการปกครองก็เป็นประเด็นที่ปรากฏในผลงานการวิจัยในปริมาณสูงอีกประเด็นหนึ่ง

3) งานวิจัยด้านภาษาและวรรณกรรม เป็นงานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้ที่ได้ปรากฏขึ้นในปริมาณสูง โดยปรากฏขึ้นในปริมาณที่เป็นอันดับสองรองลงมาจากงานวิจัยด้านความเป็นอยู่และวิทยาการที่ได้กล่าวมา ประเด็นที่มีการวิจัยมากที่สุดในสาขานี้ เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกันกับวรรณกรรม โดยเฉพาะวรรณกรรมที่ได้มีการบันทึกไว้ในเอกสารโบราณที่มีการค้นพบมากในภาคใต้ที่เรียกว่า “หนังสือมุด” (สมุดข่อย) ส่วนผลงานการวิจัยวัฒนธรรมทางด้านภาษาได้ปรากฏขึ้นในปริมาณรองลงมา โดยมีการวิจัยทั้งที่เกี่ยวกับภาษาถิ่นในท้องถิ่นต่าง ๆ และภาษาของชนกลุ่มน้อยบางกลุ่ม เช่น ภาษาของชาวเล และภาษาของชาวไทยมุสลิม เป็นต้น

4) งานวิจัยด้านศิลปกรรมและโบราณคดี เป็นงานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้ที่ได้ปรากฏขึ้นในปริมาณน้อย ผลงานการวิจัยทางวัฒนธรรมด้านศิลปกรรมที่ได้ปรากฏขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกันกับศิลปหัตถกรรม ส่วนงานวิจัยวัฒนธรรมทางด้านโบราณ

คดีนั้น ส่วนใหญ่มีความเกี่ยวเนื่องกันกับวัฒนธรรมโบราณที่ปรากฏขึ้นในบรรดาแหล่งโบราณคดีชุมชนโบราณ เมืองโบราณ และอาณาจักรโบราณต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย

5) งานวิจัยด้านการละเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นงานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้ที่ได้ปรากฏขึ้นในปริมาณน้อย รวมทั้งยังเป็นผลงานทางการวิจัยของวัฒนธรรมภาคใต้ที่มักจะถูกมองข้ามในลักษณะที่มีความสัมพันธ์กันกับผลงานประเภท การวิจัยทางวัฒนธรรมสาขาอื่น ๆ ด้วย เช่น ปรากฏขึ้นในผลงานการวิจัยวัฒนธรรมด้านภาษาและวรรณกรรม ในกรณีที่เป็นการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับมหรสพพื้นบ้านบางประเภท เป็นต้น

อย่างไรก็ดี การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่า เนื่องจากการวิจัยตามโครงการนี้ เป็นการวิจัยศึกษาในลักษณะนี้เป็นครั้งแรก จึงยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการสำรวจ ศึกษา และรวบรวมผลงานวิจัยในขอบเขตที่ศึกษานี้เพิ่มเติมต่อไป โดยอาศัยระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น รวมทั้งจัดพิมพ์รายงานการวิจัยนี้ออกเผยแพร่ เพื่อประโยชน์ต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และควรจะทำโครงการนี้เป็นโครงการต่อเนื่อง

Project   Annotation on the Southern Thai Cultural Research
Name   Preecha Noonsuk
                      M.A. (Historical Archaeology)
Faculty   Humanities and Social Science
                      Nakhon Si Thammarat Teachers College
                      Nakhon Si Thammarat, 80280
                      Thailand
Sponsored by   The Office of the National Culture Commission
                      Thailand
Year   1991

ABSTRACT

The research was conducted as a result of the awareness of the previous cultural studies in the South.

There have been many researches into the cultures of the South but none at a serious academic level. The purpose of this study is to collect all past research and publish it, hoping that it will be useful for further studies.

This analytical research will look at research published from September 1991. This material has come from libraries, institutes and other sectors. The research material has been organized into five areas.

The first area is about customs, festivals and religions. The second, on how the people lived. The third area is on language and literature, the fourth is on archaeology and art and the fifth area is on folklore music and recreation.

The research is a descriptive analysis. The result of the study will show the first overall view of life in the South. This is the first time in one hundred years that such a thing has been accomplished.

The 1940) saw the first study period with most writers and researches being foreigners. The study in this period is a discovery of the cultural heritage which shows the influence from India.

The second period is from 1941 to 1971. The research is still foreign based. The researches started to collect the information on culture and started to set up a system of recording data. There is a comparative study about the culture which stems from the Brahmanism and Buddhism and the relationship between the different cultures in this area especially the Srivijaya culture.

In the third period (1972-1976) the study became more specific in detail. One area that was studied in detail was the influence of the Indian culture and other ancient cultures. A great part of this research is done by Thai researches.

The fourth period (1977-1991) is the most popular period. There are many parts to this study. The study of the culture is done in a more systematic way. Cultural museums are opened, seminars run and many colleges start cultural programs.

The same two areas have special features of the study. In the first section the issue that received the most research is the Muslim Culture in the South and the relationship between Buddhism and the Brahmanism.

In the second area the topic that was studied the most was the way of living in the agricultural area. Other topics covered were the service sector and the system of government.

In the third area the focus of the study was on language and literature. This was the second most studied topic coming after the topics studied in the second area. The issues to receive the most attention in the third area were the old inscriptions of the local dialects, especially the language of the sea people (Sea Gipsy or Chao-lae) and the Muslim language in Thai.

In the fourth area the focus of the study was on the old kingdom.

There has not been much study in the fifth area. Most of it has been about the local entertainment.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(1)
บทคัดย่อภาษาไทย	(2)
ABSTRACT	(6)
สารบัญ	(8)
บทที่	
1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	1
ความสำคัญของปัญหาที่ทำการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
วิธีดำเนินการวิจัย	2
ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย	3
รายละเอียดของงบประมาณของโครงการ	4
ผลที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย	4
2 ภูมิหลังของภาคใต้ของประเทศไทย	5
ภูมิหลังด้านภูมิศาสตร์	5
ที่ตั้ง	5
สภาพภูมิประเทศ	5
สภาพภูมิอากาศ	6
ดิน	7
แหล่งน้ำ	9
แหล่งทำการประมง	9
แหล่งแร่	9

ภูมิหลังด้านสภาพทางสังคม	10
การตั้งถิ่นฐาน	10
ประชากร	10
ศาสนา	11
การศึกษา	11
ภาษาและวรรณกรรม	11
การสาธารณสุข	13
ความปลอดภัย	14
การคมนาคมและการขนส่ง	14
การชลประทาน	15
พลังงานไฟฟ้า	15
โครงสร้างทางการเมือง	15
ภูมิหลังด้านการวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้	17
3 งานวิจัยด้านระบบความเชื่อ ความเป็นอยู่ วิทยาการ	25
งานวิจัยด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี และศาสนา	25
งานวิจัยด้านความเป็นอยู่และวิทยาการ	43
4 งานวิจัยด้านภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม โบราณคดี	72
งานวิจัยด้านภาษาและวรรณกรรม	72
งานวิจัยด้านศิลปกรรมและโบราณคดี	97
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	109
บทสรุป	109
ข้อเสนอแนะ	113
บรรณานุกรม	114
ประวัตินักวิจัย	116

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของการวิจัย

ภาคใต้ของประเทศไทยเป็นบริเวณที่ประชาชนมีวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตในลักษณะที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมของภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย และแม้แต่ในภาคใต้ด้วยกัน ความแตกต่างของวัฒนธรรมระหว่างท้องถิ่นหนึ่งกับอีกท้องถิ่นหนึ่งก็มีอยู่ไม่น้อย วัฒนธรรมทั้งหลายในภูมิภาคนี้ ถ้าจะพิจารณาในเชิงปริมาณแล้วมีอยู่เป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปของมุขปาฐะ หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ยังมีได้มีการศึกษาค้นคว้ากันอย่างกว้างขวาง จึงยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง ดังนั้นจึงเป็นเรื่องจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานของรัฐและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องให้การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการดำเนินการในเรื่องนี้

อย่างไรก็ตาม ในขณะนี้นักวิชาการหลายฝ่ายได้ให้ความสนใจและได้ดำเนินการขั้นพื้นฐาน เพื่อการศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมภาคใต้ไว้บ้างแล้ว เช่น ผลงานของสถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ในภาคนี้ แต่งานศึกษาค้นคว้าที่จะส่งผลถึงการพัฒนาภูมิภาคนี้อย่างแท้จริงยังมีได้ก้าวหน้าไปเท่าที่ควร ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงได้มีการกำหนดแนวทางเพื่อการวิจัยวัฒนธรรมภาคใต้ขึ้น เพื่อให้ให้นักวิชาการและผู้สนใจวัฒนธรรมภาคใต้ได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

จากการดำเนินการศึกษาค้นคว้าวิจัยทางวัฒนธรรมภาคใต้อย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ในระหว่างปี พ.ศ. 2531-2534 จึงมีผลงานวิจัยทางวัฒนธรรมภาคใต้ จากนักวิชาการและผู้สนใจด้านนี้ได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ดังนั้นควรที่จะได้มีการสำรวจและศึกษางานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้ เพื่อรวบรวมงานเหล่านี้ จัดทำเป็นบรรณนิทัศน์งานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้ เพื่อเป็นฐานข้อมูลทางการวิจัยและการจัดพิมพ์เผยแพร่ให้เป็นประโยชน์แก่วงวิชาการทางด้านนี้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อสำรวจและศึกษางานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้
- 2.2 เพื่อรวบรวมงานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้
- 2.3 เพื่อจัดทำบรรณนิทัศน์งานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้
- 2.4 เพื่อจัดพิมพ์และเผยแพร่บรรณนิทัศน์งานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้

3. ความสำคัญของปัญหาที่ทำการวิจัย

- 3.1 เป็นงานใหม่ที่ยังไม่เคยมีการจัดทำมาก่อน
- 3.2 เป็นงานที่จะสนองความต้องการของผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้อง
- 3.3 เป็นงานที่สามารถเผยแพร่ได้อย่างกว้างขวาง
- 3.4 เป็นงานที่สามารถขยายและพัฒนาได้ในอนาคต

4. ขอบเขตของการวิจัย

- 4.1 จัดทำบรรณนิทัศน์งานวิจัยวัฒนธรรมในภาคใต้
- 4.2 จัดพิมพ์บรรณนิทัศน์งานวิจัยวัฒนธรรมในภาคใต้
- 4.3 เผยแพร่บรรณนิทัศน์งานวิจัยวัฒนธรรมในภาคใต้

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 ประชากร : งานวิจัยวัฒนธรรมในภาคใต้ที่เผยแพร่แล้ว นับถึงปีงบประมาณ 2534 (กันยายน 2534)

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย : การจัดทำบรรณนิทัศน์งานวิจัยวัฒนธรรมในภาคใต้

5.3 วิธีการรวบรวมข้อมูล :

5.3.1 สํารวจ ศึกษา รวบรวมงานวิจัยทางวัฒนธรรมของภาคใต้จากหอสมุด สถาบัน และหน่วยงานต่าง ๆ

5.3.2 จัดทำบรรณนิทัศน์งานวิจัยทางวัฒนธรรมของภาคใต้ โดยจัดจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ 5 สาขา คือ

5.3.2.1 ขนบธรรมเนียม ประเพณี และศาสนา

5.3.2.2 ความเป็นอยู่และวิทยาการ

5.3.2.3 ภาษาและวรรณกรรม

5.3.2.4 ศิลปกรรมและโบราณคดี

5.3.2.5 การละเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ

6. ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย

ในการจัดทำบรรณนิทัศน์งานวิจัยทางวัฒนธรรมของภาคใต้ ได้อาศัยหลักวิชาการและรูปแบบในการจัดทำในครั้งนี้นี้ดังนี้ คือ

6.1 สารสำคัญที่ต้องลงในบรรณนิทัศน์งานวิจัย

6.1.1 ชื่อ นามสกุล ผู้แต่ง

6.1.2 ชื่อหนังสือ

6.1.3 ชื่อจังหวัดที่พิมพ์

6.1.4 ชื่อโรงพิมพ์

6.1.5 ปีที่พิมพ์

6.1.6 จำนวนหน้า

6.1.7 รายละเอียดในเนื้อหาของงานวิจัย

6.2 รูปแบบของบรรณนิทัศน์งานวิจัย

6.2.1 รูปแบบการลงรายการบรรณนิทัศน์งานวิจัย

ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง ชื่อหนังสืองานวิจัย จังหวัดที่พิมพ์ : โรงพิมพ์ ปีที่พิมพ์ จำนวนหน้า.

สารสำคัญของบรรณนิทัศน์ ถ้าลงตามลำดับ และครบถ้วนจะเป็น ดังนี้

6.2.1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

6.2.1.2 ขอบเขตของการวิจัย

6.2.1.3 วิธีเลือกปัญหาในการวิจัย

6.2.1.4 วิธีที่ใช้ในการวิจัย

6.2.1.5 ผลของการวิจัย

6.2.1.6 ส่วนประกอบที่สำคัญของงานวิจัย เช่น ครรชนี และบรรณานุกรม

เป็นต้น

6.2.2 ตัวอย่างของการลงรายการบรรณนิทัศน์งานวิจัย

สุวัฒนา สุวรรณเขตนิยม. ตัวแปรที่สำคัญเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่นที่

สัมพันธ์กับความสามารถพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สยามรัฐ, 2527. 67 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับ นักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่นกับความสามารถพื้นฐานของนักเรียน จากผลการวิจัยปรากฏว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีตัวแปรเกี่ยวกับครู เช่น ตัวแปร ความสัมพันธ์ในทางบวกกับ กลุ่มตัวอย่าง

7. รายละเอียดงบประมาณของโครงการ

7.1	ขั้นเตรียมการ	เป็นเงิน	5,000	บาท
7.2	ขั้นรวบรวมข้อมูล	เป็นเงิน	10,000	บาท
7.3	ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล	เป็นเงิน	5,000	บาท
7.4	ขั้นเรียบเรียงรายงาน	เป็นเงิน	10,000	บาท
		รวม	30,000	บาท

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

- 8.1 คาดว่าจะสามารถรวบรวมบรรณนิทัศน์งานวิจัยวัฒนธรรมภาคใต้ได้
- 8.2 คาดว่าจะสามารถจัดพิมพ์บรรณนิทัศน์งานวิจัยวัฒนธรรมภาคใต้ได้
- 8.3 คาดว่าจะสามารถเผยแพร่บรรณนิทัศน์งานวิจัยวัฒนธรรมภาคใต้ได้

บทที่ 2

ภูมิหลังของภาคใต้ของประเทศไทย

1. ภูมิหลังด้านภูมิศาสตร์

1.1 ที่ตั้ง

อาณาบริเวณภาคใต้ของประเทศไทยเป็นผืนแผ่นดินแคบ ๆ ที่ทอดยาวจากทิศเหนือลงมาทางทิศใต้ จากเส้นรุ้งที่ 11 องศาเหนือ จนถึงเส้นรุ้งที่ 6 องศาเหนือ ซึ่งเกิดเป็นระยะทางประมาณ 600 กิโลเมตร และในส่วนของความกว้างอยู่ระหว่างเส้นแวงที่ 98 องศาตะวันออก กับ 102 องศาตะวันออก โดยมีช่วงความกว้างตั้งแต่ 50 ถึง 200 กิโลเมตร สำหรับส่วนที่แคบที่สุดของภาคใต้อยู่ที่คอคอดกระ ซึ่งอยู่ระหว่างจังหวัดชุมพรและระนอง

ภาคใต้ประกอบด้วยจังหวัดต่าง ๆ รวม 14 จังหวัด ต่อเนื่องกันอยู่บนพื้นที่ 70,189 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 43,818,125 ไร่) แต่ละจังหวัดมีขนาดน้อยใหญ่ตั้งแต่ 800 ตารางกิโลเมตร¹ ถึง 13,000 ตารางกิโลเมตร นอกจากนี้ยังประกอบด้วยเกาะต่าง ๆ อีกมากมายหลายร้อยเกาะจากทะเลที่ขนานข้างอยู่สองข้าง คือ ทะเลอันดามันทางฝั่งตะวันตก และทะเลจีนตอนที่เป็นอ่าวไทยทางฝั่งตะวันออก ฝั่งทะเลทั้ง 2 ด้านนี้มีความยาวรวมกัน 1,672 กิโลเมตร

1.2 สภาพภูมิประเทศ

พื้นที่ของภาคใต้ประมาณร้อยละ 40 เป็นเนินเขาหรือภูเขา ซึ่งมีเทือกเขาที่สำคัญทางฝั่งตะวันตก ได้แก่ เทือกเขาตะนาวศรีกั้นเขตแดนของจังหวัดชุมพรกับระนองสืบต่อกันลงมาเป็นเทือกเขาภูเก็ตครอบคลุมจังหวัดพังงาไปจนถึงจังหวัดกระบี่ ส่วนทางด้านฝั่งตะวันออกของภาคเป็นเทือกเขานครศรีธรรมราชที่เริ่มต้นมาจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี ต่อกันมาเป็นเทือกเขาบรรทัดผ่านจังหวัดตรัง พัทลุง สงขลา และสตูล ต่อจากจังหวัดสตูลลงไปเป็นเทือกเขาสันกาลาศรีซึ่งกั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย เทือกเขานี้ครอบคลุมจังหวัดยะลา และนราธิวาส

ในระหว่างเทือกเขาที่ขนานอยู่ทั้ง 2 ด้านของภาคใต้ จะปรากฏเป็นที่ราบลุ่มอยู่หลายตอน ที่ราบลุ่มที่สำคัญได้แก่ ที่ราบลุ่มตอนกลาง ซึ่งนับว่าเป็นที่ราบลุ่มที่กว้างใหญ่ และเหมาะที่

---

¹ ภาคใต้ของประเทศไทยประกอบด้วยจังหวัดต่าง ๆ รวม 14 จังหวัด โดยนับเรียงตามลำดับจังหวัดจากเหนือลงไปใต้ได้ดังนี้ คือ ชุมพร, ระนอง, สุราษฎร์ธานี, พังงา, นครศรีธรรมราช, กระบี่, ภูเก็ต, ตรัง, พัทลุง, สงขลา, ปัตตานี, สตูล, ยะลา, และนราธิวาส.

จะทำการ เกษตรมากที่สุดใภาคใต้ ครอบคลุมจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบี่ และตรัง ที่ราบลุ่ม อีกตอนหนึ่งของภาคอยู่ทางชายฝั่งทะเลทิศเหนือว่าไทย ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่อำเภอสิชล และอำเภอ ปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ครอบคลุมเป็นแนวยาวลงมาถึงจังหวัดพัทลุง สงขลา และต่อไปจนถึงจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ที่ราบลุ่มเหล่านี้เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของ ภาคใต้ แต่การทำกรเกษตรในบริเวณที่ราบลุ่มมักจะประสบอุทกภัยอยู่เสมอแทบทุกปี โดยเฉพาะที่ รามลุ่มทางด้านฝั่งตะวันออกของภาค ซึ่งมักประสบอุทกภัยในระหว่างเดือนกันยายน ถึงเดือน มกราคม

1.3 สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะของเทือกเขาที่ทอดตัวอยู่ในภาคนี้ของประเทศ มีอิทธิพลต่อสภาวะลมฟ้าอากาศ มิใช่น้อย โดยเฉพาะการกระจายของปริมาณฝน สภาพภูมิอากาศของภาคใต้มีลักษณะอยู่ระหว่าง equatorial และ tropical monsoon คือ มีฤดูฝนอันยาวนานและฝนตกหนักโดยทั่วไป ซึ่งเหมาะ แก่การปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน และการทำทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์เป็นอย่างมาก ในขณะที่เดียวกันก็ เหมาะสำหรับการเจริญเติบโตของไม้ผลหลายชนิด

สภาพภูมิอากาศ โดยทั่วไปอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม ซึ่งพอจะแบ่งออกได้เป็น 2 เขต คือ

1.3.1 ภาคใต้ฝั่งตะวันออก ได้แก่ จังหวัดชุมพร, สุราษฎร์ธานี, นครศรีธรรมราช, พัทลุง, สงขลา, ปัตตานี, ยะลา และนราธิวาส ลักษณะเฉพาะของบริเวณนี้ คือ อุณหภูมิค่อนข้าง จะคงที่ มีความชื้นสูง และมีฝนตกหนาแน่น ทั้งนี้เนื่องมาจากมรสุมทั้ง 2 ฤดู ได้มีอิทธิพลต่อ ลักษณะอากาศในบริเวณนี้ คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จะเริ่มประมาณกลางเดือนตุลาคม และ จะมีต่อไปจนถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ภาคใต้ฝั่งตะวันออกจะได้รับลมมรสุมนี้อย่างเต็มที่ และจะมี ฝนตกอย่างหนาแน่น ส่วนมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคม จนถึง กลางเดือนตุลาคม ฝั่งตะวันออกของภาคใต้จะได้รับฝนจากมรสุมนี้น้อยมาก ปริมาณฝนจึงเบาบาง ในช่วงนี้

จากสถิติฝนเฉลี่ยในคาบ 25 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2494-2518 ฝนเฉลี่ยรายปีของบริเวณ ภาคใต้ฝั่งตะวันออกประมาณ 2,230.00 มิลลิเมตร (87.80 นิ้ว) ฝนจากอิทธิพลของมรสุมตะวัน ออกเฉียงเหนือจะมีมากกว่าอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จึงมีฝนตกชุกในฤดูหนาวมากกว่า ช่วงที่มีฝนตกชุกหนาแน่นจะเริ่มจากเดือนตุลาคมจนถึงเดือนมกราคม แม้ว่าจะมีฝนตกเกือบตลอดปี แต่ยังมีช่วงที่มีฝนน้อยในเดือนกุมภาพันธ์และมีนาคม เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด คือ เดือน

พฤศจิกายน ช่วงที่ฝนตกหนักที่สุดใน 24 ชั่วโมงเท่าที่เคยตรวจวัดได้ คือ 625.30 มิลลิเมตร (24.60 นิ้ว) ที่จังหวัดนครราชสีมา

1.3.2 ภาคใต้ฝั่งตะวันตก ได้แก่ จังหวัดระนอง, กระบี่, พังงา, ภูเก็ต, ตรัง, และสตูล บริเวณนี้ยึดติดกับทะเลเปิดมากที่สุด ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นตัวการสำคัญที่ควบคุมลักษณะอากาศของบริเวณนี้และมีลักษณะชัดเจนมาก ฝนตกมากในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม ฝั่งนี้ได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งเป็นฤดูฝนอย่างเต็มที่ จำนวนวันที่มีฝนตกในช่วงนี้จะอยู่ในระหว่าง 17 ถึง 27 วันต่อเดือน ปริมาณฝนเฉลี่ยเป็นรายปีในเขตนี้วัดได้ 3,026.50 มิลลิเมตร (119.20 นิ้ว) ช่วงที่มีฝนตกน้อยที่สุดอยู่ระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนมีนาคม เดือนที่มีฝนตกชุกมากที่สุด ได้แก่ เดือนกันยายน

1.4 ดิน

เนื่องจากภาคใต้ของประเทศไทยเป็นภาคที่มีฝนตกชุก (มากกว่า 2,000 มิลลิเมตร ต่อปี) อากาศชื้น (ความชื้นสัมพัทธ์ในอากาศมีมากกว่าร้อยละ 80) และอุณหภูมิสูง (26-28 องศาเซลเซียส) ทำให้ดินส่วนใหญ่โดยเฉพาะที่เป็นดินดอน (Upland soil) มีอัตราการสลายตัว และชะล้าง (rate of weathering and leaching) สูง จึงเป็นเหตุให้ดินส่วนใหญ่มีปริมาณแร่ธาตุอาหารต่ำ และมีปฏิกิริยาของดินเป็นกรด สำหรับดินที่อยู่ในที่ต่ำหรือในที่ลุ่มจะมีคุณสมบัติผืนแปรไปตามตะกอนดินที่ถูกพัดพามาทับถม แต่โดยมากจะมีปริมาณแร่ธาตุอาหารตามธรรมชาติต่ำถึงปานกลาง

ลักษณะดินที่พบในภาคใต้แบ่งออกได้เป็น 4 พวก คือ

1.4.1 ดินที่พบบริเวณที่เป็นเทือกเขาหรือภูเขา (Soils on Hilly Terrains) ภาคใต้เป็นคาบสมุทรที่มีเทือกเขาแกรนิตสูง ทอดยาวเป็นแนวเหนือใต้อยู่ 2 แนว ซึ่งเปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของภาค แนวเทือกเขาแกรนิต 2 แนวนี้ แนวหนึ่งทอดยาวตั้งแต่เทือกเขาตะนาวศรี ซึ่งแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับพม่า ลงไปจนถึงจังหวัดพังงา ส่วนอีกแนวหนึ่งทอดยาวตั้งแต่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ลงไปจนถึงเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับสหพันธรัฐมาเลเซีย หินแกรนิตเหล่านี้จัดอยู่ในหินชุดแกรนิตอายุน้อย ซึ่งเกิดในระหว่างยุคครีเตเชียส กับยุคเทอเชียรีตอนต้น หรือประมาณ 70-135 ล้านปีล่วงมาแล้ว เทือกเขาแกรนิตดังกล่าวสองแนวนี้ จะถูกขนาบด้วยภูเขาหินตะกอนต่าง ๆ เช่น หินดินดาน หินทราย หินกรวดกลมมน หรือหินแปร จากหินตะกอนดังกล่าว และจะมีภูเขาหินปูนโผล่ขึ้นเป็นหย่อม ๆ กระจายอยู่ทั่วไปอีกด้วย

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เอง ลักษณะภูมิประเทศของภาคใต้จึงมีลักษณะเป็นภูเขาหรือเทือกเขาเป็นส่วนใหญ่

1.4.2 ดินที่พบบริเวณที่ราบต่ำทางฝั่งทะเลตะวันออก (Soils on Eastern Coastal Lowlands) เนื่องจากฝั่งของทะเลตะวันออกของภาคใต้เป็นฝั่งทะเลงอก (emergence shore line) อันเป็นผลเนื่องมาจากการจมตัวของคาบสมุทรทางด้านตะวันตก ดังนั้น ลักษณะภูมิประเทศของบริเวณฝั่งทะเลตะวันออกติดต่อกับอ่าวไทยนี้จะมีลักษณะเป็นที่ราบต่ำ มีอาณาเขตกว้างขวาง โดยเริ่มจากที่ลาดเชิงเขาของเทือกเขาต่าง ๆ ที่อยู่ในแนวเหนือ-ใต้ของทางฝั่งทะเลตะวันออกลงไปจนจดอ่าวไทย ลักษณะธรณีสัณฐานของบริเวณที่ราบต่ำดังกล่าวนี้ ถ้านับจากชายฝั่งทะเลเข้ามายังแผ่นดินใหญ่ก็จะเป็นหาดทรายที่ราบเรียบชายฝั่งทะเล แล้วจะเข้าสู่บริเวณที่เป็นลูกคลื่นจนไปจดเทือกเขา ลักษณะหาดทรายจะพบเกือบตลอดแนวฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย ส่วนบริเวณที่ราบเรียบชายฝั่งทะเลจะพบแนวแคบ ๆ บริเวณอ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่จะพบเป็นบริเวณกว้างขวาง ระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราชถึงจังหวัดนราธิวาส ในบริเวณดังกล่าวนี้จะพบที่ราบเรียบน้ำทะเลขึ้นถึงในบริเวณปากแม่น้ำใหญ่ ๆ เช่น ปากแม่น้ำตาปี และบริเวณปากแม่น้ำปากพอง เป็นต้น

1.4.3 ดินที่พบบริเวณที่ราบต่ำทางฝั่งตะวันตก (Soils on Western Coastal Lowlands) ฝั่งทะเลตะวันตกเป็นฝั่งทะเลจมตัว (submergence shore line) ดังนั้น ที่ราบต่ำทางฝั่งทะเลด้านนี้จะพบชะวากทะเล (estuaries) เกือบตลอดแนวชายฝั่ง ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดหาดชายเลนหรือที่ราบลุ่มแม่น้ำทะเลขึ้นถึงเป็นแนวยาวไปตลอด ถัดจากบริเวณนี้จะเป็นที่ราบเรียบที่ใช้ทำนา ถัดขึ้นมาอีกก็จะพบสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นซึ่งเป็นช่วงต่อระหว่างที่ลาดเชิงเขาทางด้านฝั่งทะเลตะวันตก บริเวณที่ราบต่ำทางฝั่งทะเลตะวันตกนี้จะพบเกาะและหัวแหลมผาชัน (head land) ทยุกระจ่ายไปตามแนวตลอดเหนือ-ใต้ หาดทรายทางฝั่งทะเลด้านนี้พบน้อยมาก ถ้าพบจะอยู่ในบริเวณปากแม่น้ำอำเภอสิเกา จังหวัดตรัง เป็นต้น

1.4.4 ดินที่พบบริเวณที่สูงตอนกลางคาบสมุทร (Soils on Central Lowlands) ลักษณะที่ราบสูงตอนกลางคาบสมุทรนี้จะอยู่ระหว่างเทือกเขาแกรนิตสูง ๆ สองแนว คงได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ลักษณะทางธรณีสัณฐานค่อนข้างจะสลับซับซ้อน อันเนื่องมาจากเป็นพื้นที่เหลือค้างจากการกัดกร่อนของภูเขาหินยุคเทอเชียรีตอนปลาย (ประมาณ 70 ล้านปีล่วงมาแล้ว) ซึ่งเป็นหินตะกอนหรือหินแปรของหินตะกอนชนิดต่าง ๆ ที่ถูกตัดผ่านโดยลำน้ำหลายสาย ถ้าเป็นลำน้ำเล็กจะสร้างแอ่งแผ่นดินของลำน้ำเองเป็นบริเวณแคบ ๆ จำกัดเฉพาะแนวริมลำน้ำ แต่ถ้าเป็นลำน้ำที่ใหญ่ เช่น แม่น้ำตาปี และแม่น้ำตรัง จะสร้างแอ่งแผ่นดินของแม่น้ำเองเป็นบริเวณกว้างขวาง ซึ่งโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว จะประกอบไปด้วยสันดินธรรมชาติ (levee) ที่ราบน้ำท่วมถึง (flood plain)

และลานตะพักลำน้ำ (Terrace) ดังนั้น อาจกล่าวได้อย่างกว้าง ๆ ว่า ธรณีสัณฐานของบริเวณที่ราบสูงของตอนกลางคาบสมุทรจะประกอบไปด้วยพื้นที่เหลือค้างจากการกัดกร่อนของหินตะกอนและหินแปรยุคเทอเชียรีตอนปลายและแอ่งแผ่นดินของลำน้ำคาปีและสาขา ซึ่งไหลสู่อ่าวบ้านคอนทางฝั่งทะเลตะวันออก และแอ่งแผ่นดินของลำน้ำตรงและสาขาซึ่งไหลลงสู่ทะเลอันดามัน ในบริเวณท้องที่อำเภอกันตัง ของจังหวัดตรัง ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่แล้วจะเป็นลูกคลื่นและเขาเตี้ย ๆ ยกเว้นบริเวณที่เป็นที่ราบน้ำท่วมถึงและตะพักระดับต่ำของลำน้ำต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ

1.5 แหล่งน้ำ

เทือกเขาที่ทอดยาวหลายเทือก เป็นแหล่งกำเนิดของแม่น้ำสำคัญหลายสาย แต่เป็นแม่น้ำสายสั้น ๆ ตามลักษณะแคบ ๆ ของภูมิประเทศ แม่น้ำชุมพรและแม่น้ำหลังสวนมีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาตะนาวศรี เทือกเขาภูเก็ทเป็นที่เกิดของแม่น้ำพุมดวงและแม่น้ำคาปี (แม่น้ำคาปียาว 214 กิโลเมตร) แม่น้ำตรงและแม่น้ำปากพนังจากเทือกเขาบรรทัด แม่น้ำปัตตานี (ซึ่งยาว 165 กิโลเมตร) และแม่น้ำสาขานูรีจากเทือกเขาสันกาลาศีรี แม่น้ำสายต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นเสมือนเส้นเลือดที่หล่อเลี้ยงเศรษฐกิจในแต่ละจังหวัดให้เจริญรุ่งเรือง ประชาชนได้ใช้น้ำในแม่น้ำทั้งหมดนี้เพื่อการบริโภค การสัญจร การประมง และการเกษตร

สำหรับแหล่งน้ำจากชลประทานนั้นยังมีน้อย เนื่องจากพื้นที่ภาคใต้มักจะประสบกับภาวะน้ำท่วมอยู่เป็นประจำ ระบบการชลประทานส่วนใหญ่จึงเป็นแบบที่ทำเพื่อการระบายน้ำ แหล่งชลประทานเพื่อการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ชลประทานควนภูกู อำเภอมือง จังหวัดพัทลุง และชลประทานทุ่งระโนด อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

1.6 แหล่งทำการประมง

จากการที่ภาคใต้มีทะเลขนานบข้างอยู่ทั้งสองด้าน ซึ่งมีความยาวรวมกันถึง 1,672 กิโลเมตร อาชีพการประมงจึงเป็นอาชีพหลักอย่างหนึ่งของประชากรในภาคใต้ เท่าที่ผ่านมา แหล่งทำการประมงของชาวประมงชายเป็นบริเวณกว้างออกไปอย่างรวดเร็ว แต่หลังจากที่ประเทศเพื่อนบ้านได้ประกาศขยายเขตน่านน้ำสากลออกไปเป็น 200 ไมล์ ทำให้แหล่งทำการประมงของภาคใต้มีขอบเขตจำกัดขึ้น ในขณะเดียวกันความอุดมสมบูรณ์ของท้องทะเลไทยก็ลดลงด้วย แม้กระนั้นก็ตามการจับสัตว์น้ำของชาวประมงก็ยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากการร่วมมือกันกับต่างประเทศในการทำประมงและการพัฒนาทางเครื่องมือประมงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.7 แหล่งแร่

แม้พื้นที่โดยทั่วไปในภาคใต้จะมีลักษณะเป็นเนินหรือภูเขาอยู่มาก แต่อาณาบริเวณเหล่านี้ก็ได้ให้ทรัพยากรที่มีค่าแก่ภาคใต้อย่างมากมาย ได้แก่ แร่ธาตุต่าง ๆ แร่ที่สำคัญ คือ ดีบุก และ วุลแฟรม สำหรับแร่อื่น ๆ ได้แก่ พลวง ดินขาว แบไรท์ ยิปซัม ลิกไนต์ เมงกานีส แทนทาลัม และทรายแก้ว เป็นต้น ปัจจุบันแม้ว่าแหล่งแร่ดีบุกบนบกจะหาได้ยากขึ้น แต่ริมฝั่งทะเลอันดามันของภาคใต้ ได้กลายเป็นแหล่งขุดหาแร่ที่สำคัญทดแทนกัน ผู้ประกอบอุตสาหกรรมเหมืองแร่จำนวนมากเชื่อว่า ภาคใต้ยังมีแหล่งแร่ดีบุกและแร่อื่น ๆ อีกมิใช่น้อย ซึ่งหากมีการสำรวจค้นหากันอย่างจริงจัง และมีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะถนนหนทางให้เข้าถึงได้ กับทั้งมีแนวนโยบายของรัฐที่แน่นอนเกี่ยวกับการส่งเสริมอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ก็คงจะได้พบและสามารถเพิ่มผลผลิตแร่ได้²

2. ภูมิหลังด้านสภาพทางสังคม³

2.1 การตั้งถิ่นฐาน

ชุมชนของภาคใต้มีลักษณะเป็นชุมชนชนบท เนื่องจากประชากรประมาณร้อยละ 90 อาศัยอยู่ในเขตชนบท ส่วนที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 10 อาศัยอยู่ในเขตเมือง จึงนับว่าการพัฒนาเมืองของภาคใต้อยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับประชากรในเขตเมือง ซึ่งมีลักษณะและสัดส่วนประมาณร้อยละ 15 ของประชากรของประเทศ ชุมชนที่อยู่ในชนบทของภาคใต้อาจกระจายกัน โดยมีการประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก มีบางส่วนเป็นชุมชนที่รวมตัวกันหนาแน่น เช่น บริเวณที่ราบชายฝั่งตะวันออกของภาค ซึ่งมีการปลูกข้าวกันมาก ส่วนบริเวณที่ราบฝั่งตะวันตกของภาคมีชุมชนค่อนข้างจะเบาบาง ชุมชนชนบทส่วนใหญ่ได้รับบริการทางสังคมในระดับต่ำ เช่น ขาดสถานอนามัยและโรงเรียน ซึ่งบางชุมชนไม่มีบริการดังกล่าวนี้เลย

2.2 ประชากร

ใน พ.ศ. 2521 ประชากรของภาคใต้มีจำนวนทั้งสิ้น 5,586,197 คน ประชากรส่วนใหญ่คือ ประมาณร้อยละ 90 ของจำนวนนี้อาศัยอยู่ในชนบท รายได้จากการผลิตของภาคตามราคา

² เก็บความจาก ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคใต้ เศรษฐกิจและสังคมภาคใต้ เอกสารเนื่องในโอกาสครบรอบปีที่ 15 ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคใต้ 10 ธันวาคม 2522, 2522 (อัดสำเนา) หน้า 1-7.

³ ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคใต้ เรื่องเดิม หน้า 16-19.

ตลาดในปีเดียวกันเท่ากับ 29,239.50 ล้านบาท คิดเฉลี่ยเป็นรายได้ต่อบุคคลของภาคได้ประมาณ 5,234 บาท อัตราเพิ่มของประชากรในปัจจุบันประมาณร้อยละ 2.5 ต่อปี สำหรับอาชีพหลักของประชากรในภาคนี้ คือ การทำนา การทำสวนมะพร้าว การทำสวนยางพารา การประมง และการทำเหมืองแร่ดีบุก ส่วนในด้านชาติพันธุ์วิทยานั้น นักมานุษยวิทยาส่วนใหญ่มีความเห็นว่าประชากรในภาคได้มีการผสมผสานระหว่างชนสามเผ่าเป็นอย่างน้อย คือ นิกริโต คราวีเดียน และมองโกล

2.3 ศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่ของภาคได้นับถือศาสนาพุทธ แต่ประชากรในเขต 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล) ประมาณร้อยละ 80 นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีความต้องการการศึกษาด้านศาสนา มาก เพื่อให้มีความรอบรู้ในการปฏิบัติศาสนกิจ รู้จักการบำเพ็ญกรณียกิจประจำวัน ตลอดจนความรู้ความสัมพันธ์ทางครอบครัวตามหลักศาสนาอิสลาม และต้องการเรียนรู้วิชาชีพนอกเหนือจากการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งแต่เดิมเน้นวิชาสามัญเป็นสำคัญ

2.4 การศึกษา

ระบบการศึกษาในภาคใต้โดยทั่วไปแล้วก็เหมือน ๆ กันกับในส่วนกลาง คงมีความแตกต่างกันบ้างในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม ชาวชนในเขตนี้จึงนิยมเข้าศึกษาในสำนักเรียนวิชาศาสนาอิสลาม ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามประเพณีของท้องถิ่นเรียกว่า “ปอเนาะ” ปอเนาะมีลักษณะเป็นสถานศึกษาของเอกชน มีโต๊ะครูเป็นเจ้าของ ผู้จัดการ และครูใหญ่คอยให้การอบรมสั่งสอน โดยนักเรียนที่ไปเรียนต้องไปพักในปอเนาะ โดยสร้างกระท่อมเล็ก ๆ เป็นที่พักทำนองโรงเรียนประจำ ตั้งแต่ พ.ศ. 2508 เป็นต้นมา กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะขึ้นเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม รวมทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

2.5 ภาษาและวรรณกรรม⁴

เนื่องจากภาคใต้เคยมีอารยธรรมที่สูงส่งเป็นศูนย์กลางของชนหลายเชื้อชาติหลายภาษามาแต่โบราณ ทำให้ชนหลายชาติที่อพยพเข้ามาสัมพันธ์ และตั้งถิ่นฐานปะปนกับชาวพื้นเมือง เป็น

⁴ ชวน เพชรแก้ว และปรีชา นุ่นสุข วรรณกรรมท้องถิ่นนครศรีธรรมราช 2521 (อัคราเนนา) หน้า 8-24.

เหตุให้เลือดเนื้อเชื้อสายของชนในภาคใต้อยู่ในลักษณะผสมผสาน ในยุคที่อินเดียเข้ามาติดต่อด้านขาย นั้นได้นำอารยธรรมและศิลปวิทยาการเข้ามาด้วย โดยเฉพาะทางด้านอักษรและภาษา ดังปรากฏ หลักฐานจากศิลาจารึกหลายหลักในภาคใต้ที่รับอารยธรรมทางตัวอักษรและภาษาจากอินเดีย เช่น⁵

ก. ศิลาจารึกหลักที่ 23 พบที่วัดเสมามือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จารึกเมื่อ พ.ศ. 1318 ใช้อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต

ข. ศิลาจารึกหลักที่ 24 พบที่วัดหัวเวียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จารึกเมื่อ พ.ศ. 1773 ใช้อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต

ค. จารึกหลักที่ 25 พบที่ฐานพระพุทธรูปในวัดหัวเวียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จารึกเมื่อ พ.ศ. 1726 ใช้อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต

ง. ศิลาจารึกหลักที่ 26 พบที่เขารัตนาราม อำเภอกะปง (แต่เดิมอยู่ในอำเภอตะกั่วป่า) จังหวัดพังงา จารึกราวพุทธศตวรรษที่ 12-14 ใช้อักษรทมิฬ และภาษาทมิฬ

จ. ศิลาจารึกหลักที่ 27 พบที่วัดมเหยงคณ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จารึกราวพุทธศตวรรษที่ 12-14 ใช้อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต

ฉ. ศิลาจารึกหลักที่ 28 พบที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จารึกราวพุทธศตวรรษที่ 11-12 ใช้อักษรปัลลวะ แต่ยังไม่เป็นที่ยุติว่าเป็นภาษาอะไร

ช. ศิลาจารึกหลักที่ 29 พบที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จารึกราวพุทธศตวรรษที่ 12-14 ใช้อักษรทมิฬ ภาษาทมิฬ

ซ. ศิลาจารึกหุบเขาช่องคอบ (พบใหม่เมื่อ พ.ศ. 2522 จึงยังไม่มีหมายเลข) พบที่หุบเขาช่องคอบ บ้านคลองท่อน หมู่ที่ 9 ตำบลควนเกย อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จารึกราวพุทธศตวรรษที่ 11-12 ใช้อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นว่าอิทธิพลทางภาษาของอินเดียมีต่อภาคใต้มาก นอกจากนี้ยังมีภาษาอื่น ๆ อีกมาก ที่ปรากฏในจารึกที่พบในภาคใต้นอกเหนือจากจารึกที่กล่าวมา ส่วนในภาษาพหุคมีคำภาษาอื่นเป็นจำนวนมากตรงกันกับภาษาถิ่นได้ เช่น ภาษามลายู, ภาษาจีน, ภาษาเขมร, ภาษาอังกฤษ, ภาษาเปอร์เซีย, ภาษาชวา, ภาษาโปรตุเกส, ภาษาฝรั่งเศส และภาษามอญ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าภาคใต้มีความรุ่งเรืองทางภาษามาก เป็นแหล่งสำคัญที่รวมเอาภาษาแทบทุกภาษามานวดกไว้ด้วยกันได้อย่างกลมกลืนเป็นอย่างดี

⁵ ยอร์ช เซเดส์ ประชุมศิลาจารึกภาคที่ 2 : จารึกทวารวดี ศรีวิชัย ละโว้ พิมพครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ ฯ : กรมศิลปากร 2504 หน้า 27-40.

ในส่วนที่เกี่ยวกับวรรณกรรมนั้น ในภาคใต้มีวรรณกรรมมุขปาฐะ (การเล่าด้วยปาก) อยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งถ้อยคำสำนวน คำพังเพย เพลงร้องเรือ นิทาน และบทสวดที่ใช้ใน พิธีกรรมของชาวบ้าน เป็นต้น

ส่วนวรรณกรรมที่เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ที่บันทึกลงในหนังสือบุคคล (สมุดข่อย) ก็มี เป็นจำนวนมาก เนื่องจากในขณะนี้ภาษาถิ่นภาคใต้ไม่มีตัวอักษรของตัวเองโดยเฉพาะ จึงมักจะใช้ อักษรขอม, อักษรไทยสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และอักษรไทยปัจจุบันในการบันทึก หากแต่มีวิธีการสะกดการันต์หรืออักษรวิธีเป็นของตนเองโดยเฉพาะ วรรณกรรมที่บันทึกลงไว้ใน หนังสือบุคคลมีหลายประเภท เช่น⁶

- ก. ความเชื่อเรื่อง โชคกลางและการดูฤกษ์ยามเพื่อประกอบพิธีกรรม
- ข. ความเชื่อเรื่อง ยากกลางบ้านหรือคำรายาแผนโบราณ
- ค. คำราหมอดูและไสยศาสตร์
- ง. คำราดูลักษณะคนและลักษณะสัตว์
- จ. วรรณคดีท้องถิ่นและนิทานพื้นเมือง
- ฉ. ซาดกในพระพุทธศาสนา
- ช. บทสวดหรือคาถาที่ใช้ประกอบพิธีกรรม
- ซ. คำนาน
- ฌ. พระอภิธรรมและพระบาลีสสูตร
- ญ. ประวัติศาสตร์
- ฎ. คำราพิชัยสงคราม
- ฏ. คำราเรียน
- ฑ. กฎหมาย เป็นต้น

ภาษาและวรรณกรรมของชาวภาคใต้ที่กล่าวมานี้ได้มีการสืบทอดและพัฒนาตามลำดับ จนกระทั่งปัจจุบันนี้

2.6 การสาธารณสุข

กิจการสาธารณสุขยังอยู่ในวงแคบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดแคลน โรงพยาบาลในระดับ

⁶ สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ “วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้” ว.ศ. สงขลา i (2) : 98, กรกฎาคม-ธันวาคม 2517.

อำเภอ ศูนย์การแพทย์ และสถานอนามัย นอกจากนี้แล้วประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดชายแดน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม ยังไม่ค่อยนิยมรับบริการด้านสาธารณสุขของรัฐบาล เนื่องจากจัดไม่ตรงกับความต้องการของคน

2.7 ความปลอดภัย

ในบริเวณเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประชาชนมีความแตกต่างกันทางศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และมีฐานะยากจนมากที่สุด เนื่องจากประชาชนไม่นิยมและไม่ได้รับบริการด้านต่าง ๆ จากรัฐตรงตามที่ต้องการ ทำให้บุคคลบางกลุ่มใช้วิธีอย่างเป็นสาเหตุและเงื่อนไขในการสร้างปัญหาทางการเมืองขึ้น สำหรับในเขตจังหวัดอื่น ๆ ได้มีผู้มีอิทธิพลและมีใจผู้ร้ายชุกชุม ซึ่งสภาพดังกล่าวนี้ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน และต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อันเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ก่อการร้ายและกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองเข้าไปมีอิทธิพลมากขึ้น

2.8 การคมนาคมและการขนส่ง

เป็นเรื่องที่น่าแปลกใจที่ภาคใต้ซึ่งถูกห้อมล้อมด้วยทะเล แต่ไม่สามารถขนส่งสินค้าทางทะเลได้สะดวก เพราะขาดระบบการทำเรือที่เหมาะสม ทำเรือที่มีอยู่ในขณะนี้เป็นการทำเรือที่มีขนาดเล็กและมีร่องน้ำตื้น เรือเดินทะเลขนาดใหญ่ไม่สามารถเข้ามาจอดขนถ่ายสินค้าได้ การที่สินค้าของภาคใต้ส่วนใหญ่ต้องส่งออกไปขายยังต่างประเทศ แต่ขาดระบบทำเรือที่สะดวกและทันสมัยย่อมทำให้ต้นทุนค่าขนส่งสูงขึ้น อย่างไรก็ตามในอนาคตอันใกล้จะมีการพัฒนาเพื่อก่อสร้างท่าเทียบเรือน้ำลึกที่จังหวัดสงขลา และจังหวัดภูเก็ตขึ้น เพื่อที่จะให้เป็นแหล่งขนถ่ายสินค้าไปต่างประเทศที่สำคัญของภาค

สำหรับด้านการคมนาคมทางบกนั้น ปัจจุบันภาคใต้มีระบบทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัดที่สามารถติดต่อกันได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางหลวงสายประธาน (หลังสวน - สุราษฎร์ธานี - พังงา - พัทลุง) สามารถย่นระยะทางจากกรุงเทพฯ ถึงสงขลาได้ประมาณ 300 กิโลเมตร เมื่อเทียบกับทางหลวงสายเลียบฝั่งตะวันตก ส่วนทางหลวงสายเลียบฝั่งตะวันออกขณะนี้การก่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว รวมทั้งการก่อสร้างสะพานข้ามทะเลสาบได้สร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2526 ส่งผลให้ภาคใต้มีโอกาสในการพัฒนาต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น

2.9 การชลประทาน

เนื่องจากภาคใต้ต้องเผชิญกับภาวะน้ำท่วมอยู่เป็นประจำ ดังนั้น โครงการชลประทานสำคัญที่ดำเนินการในภาคนี้ของประเทศ จึงเป็นโครงการระบายน้ำออกจากที่ลุ่ม เช่น โครงการปัตตานี อ่างเขยระรัง จังหวัดปัตตานี ซึ่งนอกจากจะเป็นโครงการบรรเทาอุทกภัย ในพื้นที่บริเวณ 300,000 ไร่แล้ว ยังเป็นโครงการอเนกประสงค์ เพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้าด้วย, โครงการมูโนะ อำเภอสุโขทัย-ลพบุรี จังหวัดนครราชสีมา เพื่อการระบายน้ำออกจากที่ราบลุ่มในอำเภอสุโขทัย-ลพบุรี และอำเภอตากใบ ซึ่งมีพื้นที่ 300,000 ไร่ เช่นเดียวกัน, โครงการพญาเจาะ อำเภอพญาเจาะ จังหวัดนครราชสีมา เพื่อการระบายน้ำออกจากพื้นที่ทางการเกษตรในบริเวณอำเภอพญาเจาะ และอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในพื้นที่ 100,000 ไร่เศษ, โครงการเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลาเพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้าและการบรรเทาอุทกภัยในจังหวัดปัตตานีและยะลา, โครงการ ตาปี-พุมดวง (เขื่อนเชี่ยวหลาน) อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อการบรรเทาอุทกภัยและการผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำ นอกจากนี้ก็เป็นโครงการสร้างประตูและคันกั้นน้ำอีกอีกหลายแห่ง สำหรับโครงการชลประทานเพื่อการกักเก็บน้ำนั้น เป็นโครงการที่ไม่ใหญ่นัก และส่วนมากเป็นชลประทานเหมืองฝาย โครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการชลประทานควนคู่อ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง และโครงการชลประทานทุ่งระโนด อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

2.10 พลังงานไฟฟ้า

ปัจจุบันการบริการกระแสไฟฟ้าในภาคใต้ยังอยู่ในสภาพที่ไม่พอกับความต้องการของประชาชน เนื่องจากขนาดโครงการสายส่งเชื่อมโยงภายในภาค และโครงการสายส่งเชื่อมโยงระหว่างภาคกลางกับภาคใต้ เท่าที่มีอยู่ส่วนใหญ่ได้อาศัยพลังงานไฟฟ้าจากโรงจักรที่ใช้ถ่านลิกไนต์ที่จังหวัดกระบี่ ซึ่งไม่สามารถครอบคลุมได้ทั่วถึงกันทุกจังหวัด โครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้วเมื่อเร็ว ๆ นี้ คือ โครงการเขื่อนบางลาง ซึ่งสามารถผลิตและจ่ายกระแสไฟฟ้าได้อย่างทั่วถึงในจังหวัดที่อยู่ทางตอนล่างของภาคในปลายปี พ. ศ. 2524 และโครงการโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าลอยน้ำ ณ ถ้าวขนอม อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.11 โครงสร้างทางการเมือง

ในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีการเคลื่อนไหวของกลุ่มทางการเมือง ซึ่งต้องการแบ่งแยกดินแดน อันมีทั้งขบวนการโจรก่อการร้าย และโจรจีนคอมมิวนิสต์ โดยได้ใช้กลุ่มโจรมุสลิมในท้องถิ่นเป็นเครื่องมือก่อความสงบสุขของประชาชน ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนมีความแตกต่างกันทางด้านศาสนา ขนบธรรมเนียม

ประเพณี และมีฐานะยากจนที่สุดของภาคใต้ ประกอบกับประชาชนไม่นิยมและไม่ได้รับการบริการการจัดการศึกษาและสาธารณสุขตรงกับความต้องการ ขณะเดียวกันการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น การปลูกยางพาราทดแทน การพัฒนาชนบท การพัฒนาระบบการชลประทาน เพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วม และพัฒนาการประมง เป็นต้น รัฐบาลยังคงดำเนินการพัฒนาไปได้ล่าช้ามาก จึงทำให้นักคอบางกลุ่มใช้อ้างเป็นเงื่อนไขในการสร้างปัญหาทางด้านการเมืองและการปกครอง

ปัจจุบันกลุ่มโจรก่อการร้ายได้แยกตัวออกเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยหลายกลุ่มและสร้างอิทธิพลบังคับประชาชนให้ตกเป็นผู้สนับสนุนในด้านเงินทอง และเสบียงอาหาร ทั้งที่เต็มใจและไม่เต็มใจ โดยการเรียกเงินค่าคุ้มครองจากเจ้าของสวนยาง ร้านค้า ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ไปปฏิบัติงานประจำอยู่ในชนบทที่ห่างไกล มีการจับตัวข้าราชการเพื่อการต่อรองทางการเมือง และข่มขู่ทำร้ายเจ้าหน้าที่ รวมทั้งก่อวินาศกรรมรถไฟ สถานีราชการ และโรงเรียน เป็นต้น ส่วนโจรจีนคอมมิวนิสต์นั้น มักจะอยู่ตามบริเวณพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย และมักจะเรียกค่าคุ้มครองจากบรรดาพ่อค้าและเจ้าของสวนยางที่อยู่ในบริเวณนั้น

อีกบริเวณหนึ่งซึ่งปัจจุบันมีปัญหาทางด้านการเมืองการปกครองรุนแรง คือ เขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง และแผ่ขยายไปจนถึงจังหวัดตรัง สตูล กระบี่ พังงา และชุมพร แต่เดิมนั้นประชาชนในชนบทมีฐานะยากจน มีปัญหาทางด้านที่ดินทำกิน ขาดเส้นทางคมนาคมที่สามารถใช้ได้ตลอดปี ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพ ระบบการบริหารทางด้านการศึกษาและการสาธารณสุขด้อยลงมาก ที่สำคัญ คือ มีผู้มีอิทธิพลและมีโจรผู้ร้ายชุกชุม สภาพดังกล่าวทำให้ประชาชนมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมาก จึงเปิดโอกาสให้ผู้ก่อการร้ายและกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองเข้าไปมีอิทธิพลในเขตดังกล่าว⁷

⁷ ดู ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคใต้ เรื่องเดิม หน้า 8-9.

ดู ปรีชา นุ่นสุข หลักฐานทางโบราณคดีในภาคใต้ของประเทศไทยที่เกี่ยวกับอาณาจักรศรีวิชัย นครศรีธรรมราช : ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช 2525 หน้า 1-

3. ภูมิหลังด้านการวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้

นับตั้งแต่ราวกลางพุทธศตวรรษที่ 25 เป็นต้นมา ได้เริ่มปรากฏการตีพิมพ์ผลงานการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวัฒนธรรมในภาคใต้ของประเทศไทย โดยผลงานในระยะแรกเป็นผลงานของนักวิชาการชาวต่างชาติเป็นส่วนใหญ่ และผลงานเหล่านั้นเป็นผลงานที่มักจะอยู่ในสาขาวิชาประวัติศาสตร์ โบราณคดี ประวัติศาสตร์ศิลปะ และมานุษยวิทยา โดยเฉพาะผลงานที่เป็นบทความประเภทรายงานการสำรวจในสาขาวิชาดังกล่าวนี้ สำหรับรายงานที่มีความโดดเด่นเป็นพิเศษ คือ รายงานการสำรวจทางโบราณคดี ดังตัวอย่างในกรณีที่ได้ปรากฏว่า ผลงานชิ้นแรกสุดชิ้นหนึ่งของสตีเฟน (A. Steffen) และเนลสัน แอนนาคิล (Nelson Annandale) เรื่อง “พระพิมพ์ดินดิบจากถ้ำในคาบสมุทรสยาม” (Clay Tablets from Caves in Siamese Malaya) ซึ่งตีพิมพ์ในปีพ.ศ. 2445⁸ เป็นรายงานการสำรวจในแวดวงดังกล่าวนี้ โดยผลงานชิ้นนี้ได้กล่าวถึงการค้นพบโบราณวัตถุที่สำคัญประเภทหนึ่งของภาคใต้ คือ พระพิมพ์ดินดิบ ซึ่งค้นพบในถ้ำหลายแห่งที่ตั้งอยู่ในจังหวัดตรัง ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณภาคใต้ฝั่งตะวันตก โดยพระพิมพ์เหล่านั้นค้นพบเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในถ้ำที่สำคัญสองแห่ง คือ ถ้ำวัดทาน (หรือวัดหัน หรือวัดหาร หรือวัดคีรีวิหาร) และถ้ำเขาสาย (หรือถ้ำเขาซ้าย) ในจังหวัดตรัง ซึ่งผู้เขียนได้เดินทางเข้าไปสำรวจถ้ำดังกล่าวด้วยตนเอง พร้อมด้วยการเก็บตัวอย่างพระพิมพ์ดินดิบและโบราณวัตถุหลายอย่าง ที่ค้นพบร่วมกันในแหล่งโบราณทั้งสองนี้ แล้วผู้เขียนได้มีการจัดส่งโบราณวัตถุเหล่านั้นไปยัง พิพิธภัณฑ์สถานของมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด ประเทศอังกฤษ รวมทั้งยังได้มีการกล่าวถึงวัฒนธรรมและแหล่งโบราณคดีที่สำคัญอีกหลายแห่งในภาคใต้ และตีพิมพ์ภาพของโบราณวัตถุที่ค้นพบบางส่วนด้วย

ครั้งในปี พ.ศ. 2448 วอลเตอร์ เบอร์ค (W. Walter Bourke) ได้ตีพิมพ์บทความเรื่อง “บันทึกทางโบราณคดีบางประการของมณฑลภูเก็ต” (Some archaeological note on Monthon Puket)⁹ โดยบทความทางโบราณคดีชิ้นนี้ ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมของอินเดียที่กระจายอยู่ในแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ ตั้งแต่อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ไปจนถึงจังหวัดตรัง โบราณวัตถุในวัฒนธรรมของอินเดียที่ค้นพบเหล่านี้ ทำให้ผู้เขียนสันนิษฐานว่ามีเส้นทางค้าขายข้ามคาบสมุทรในบริเวณนี้ และมีชาวอินเดียเข้ามาตั้งรกรากครั้งแรกแถบจังหวัดตรังในปัจจุบัน ครั้นในระยะต่อมาถูก

⁸ A. Steffen, and Nelson Annandale, “Clay Tablets from Caves in Siamese Malaya”, *Man*. No. 125, (1902), pp. 177-180.

⁹ W. Walter Bourke, “Some archaeological note on Monthon Puket”, *Journal of the Siam Society*. Vol. 11, (1905), pp. 49-62.

อาณาจักรสุมาตราโจมตี จนต้องอพยพหนีไปตั้งรกรากแถบจังหวัดพัทลุง โบราณวัตถุที่เป็นของชาวอินเดียได้แก่ ประติมากรรมสลักหิน 4 กร ที่ชาวบ้านในอำเภอตะกั่วป่าเรียกว่า “ พระเหนอ ” ตลอดจนประติมากรรมหินจำนวน 3 ชิ้น ที่สันนิษฐานว่าเป็นพระพรหม พระวิษณุ และพระศิวะ ที่นำมาจากเขาพระนารายณ์ ตำบลเหล อำเภอกะปง (แต่เดิมอยู่ในอำเภอตะกั่วป่า) จังหวัดพังงา และพระพุทธรูปสำริดซึ่งมีจารึกภาษาสันสกฤต พบที่อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา ซึ่งปัจจุบันได้สูญหายไปแล้ว ส่วนที่จังหวัดตรังได้ค้นพบพระพิมพ์ มีจารึกภาษาสันสกฤตอยู่ด้านหลัง พบที่ถ้ำวัดหันและถ้ำเขาซ้าย รวมทั้งได้รับการบอกเล่า จากชาวบ้านจากบ้านทุ่งตึก ตำบลเกาะคอกเขา อำเภอกระบุรี (แต่เดิมอยู่ในอำเภอตะกั่วป่า) จังหวัดพังงา ว่าในบริเวณบ้านทุ่งตึกนี้มีซากอาคารก่อด้วยอิฐ แต่ผู้เขียนไม่เคยไปสำรวจสถานที่แห่งนั้น

ล่วงมาถึงปี พ.ศ. 2452 พันเอก เดอ ลาจองกีเยร์ (M. L. de Lajonquiere) ได้ตีพิมพ์บทความเรื่อง “ ขอบเขตทางโบราณคดีของสยาม ” (Le domaine archeologique du Siam)¹⁰ นับเป็นผลงานชิ้นแรกที่ศึกษาวัฒนธรรมของภาคใต้โดยการอาศัยวิธีการศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ศิลปะ โดยการจัดจำแนกโบราณวัตถุที่ค้นพบโดยการอาศัยรูปแบบทางศิลปะของโบราณวัตถุ รวมทั้งการศึกษาเปรียบเทียบกับโบราณวัตถุที่ค้นพบในสถานที่อื่น ๆ โดยการจัดจำแนกโบราณวัตถุที่พบในประเทศไทยออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ได้แก่ กลุ่มอินเดีย-เขมร กลุ่มที่สอง ได้แก่ กลุ่มอินโดไม่ไช่เขมร กลุ่มที่สาม ได้แก่ กลุ่มไทย และกลุ่มที่สี่ ได้แก่ กลุ่มลาว รวมทั้งสันนิษฐานว่า “ พระเหนอ ” เป็นประติมากรรมของพระศิวะ ส่วนเทวรูปที่เข้พระนารายณ์ ทั้งสามองค์เป็นประติมากรรมของพระศิวะกับเทพธิดาหรือนางอัปสรสององค์ เทวรูปเหล่านี้อยู่ในกลุ่มอินโดไม่ไช่เขมร ตลอดจนมีการสันนิษฐานเกี่ยวกับนครรัฐบนคาบสมุทรแห่งนี้ ตามที่ปรากฏอยู่ในเอกสารจีนหลายแห่ง เช่น รัฐพันพัน (Pan Pan) ตั้งอยู่ในบริเวณคอคอดกระและรัฐตันเหมย หลิว (Dan Mei Lieu) ตั้งอยู่ในบริเวณจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น ครั้นในปี พ.ศ. 2455 นักวิชาการท่านนี้ได้ตีพิมพ์บทความเรื่อง “ การสำรวจทางโบราณคดีในสยาม ” (Essai d' inventaire archeologique du Siam)¹¹ ซึ่งปรากฏรายงานการสำรวจและการศึกษาวัฒนธรรมในแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ ทั้งภาคใต้ฝั่งตะวันออกและภาคใต้ฝั่งตะวันตก โดยได้กล่าวถึงพระพิมพ์แบบต่าง ๆ ที่ค้นพบจากเขาขรม จังหวัดสุราษฎร์ธานี รวมทั้งยังสันนิษฐานว่าวัดพระบรมธาตุ

¹⁰ M. L. de Lajonquiere, “Le domaine archeologique du Siam”, Bulletin de la Commission Archeologique de l' Indochine . (1909), pp. 188-262.

¹¹ M. L. de Lajonquiere , “Essai d' inventaire archeologique du Siam ”, Bulletin de la Commission Archeologique de l' Indochine . (1902-1912), pp. 19-181.

ไชยาราชวรวิหาร และวัดเวียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณ ส่วนการก่อสร้างของพระบรมธาตุไชยาใกล้เคียงกันกับเทคนิคการก่อสร้างของบรรดาสถาปัตยกรรมในศิลปะจาม และศิลปะเขมร การค้นพบซากกำแพงเมืองเก่าที่วัดเวียง การสำรวจเมืองโบราณเวียงสระ ซึ่งได้มีการค้นพบเทวรูปพระวิฆณุ ส่วนที่นครศรีธรรมราชนั้น กำแพงเมืองที่มีใบเสมายังสมบูรณ์ดี ภายในเมืองมีสถูปมากกว่า 50 องค์ ล้วนแล้วแต่อยู่ในสภาพทรุดโทรม ส่วนฐานของพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ที่มีซุ้มพระพุทธรูปที่สลักกับช้างนั้นได้สร้างขึ้นพร้อมกันกับองค์สถูป โบราณวัตถุภายในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารมีอายุไม่เกินสมัยไทย หรือพุทธศตวรรษที่ 19 ในบริเวณ “หน้าพระนารายณ์” มีเทวาลัยหลายแห่งและมีเทวรูปจำนวนมาก มีการค้นพบพระพิมพ์ในถ้ำเขากทะเลและเขากูหา จังหวัดพัทลุง และถ้ำที่วัดหน้าถ้ำ จังหวัดยะลา ตลอดจนงานการสำรวจที่บ้านทุ่งตึก บนเกาะคอเขา เขาพระนารายณ์ และเขาพระเหนือ จังหวัดพังงา

ในครั้งหลังของพุทธศตวรรษที่ 25 การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวัฒนธรรมของภาคใต้ได้ขยายไปมาก จนได้เกิดสมมุติฐานทางวัฒนธรรมที่สำคัญจำนวนไม่น้อย สมมุติฐานบางอย่างมีความสืบเนื่องในการศึกษาอย่างยาวนาน ครบจนกระทั่งปัจจุบันนี้ อย่างกรณีของสมมุติฐานที่เกี่ยวข้องกับ “วัฒนธรรมศรีวิชัย” ซึ่งได้เริ่มต้นขึ้นจากการค้นพบศิลาจารึก (ศิลาจารึกหลักที่ 23) ในวัฒนธรรมดังกล่าวที่วัดเสมาเมือง (คู่แฝดกับวัดเสมาชัย) จังหวัดนครศรีธรรมราช และได้รับการเสนอโดย ชอร์ช เซเดส์ (George Coedes) ในปี พ.ศ. 2461¹² เป็นต้น รวมทั้งยังปรากฏการสำรวจทางมานุษยวิทยาขึ้นในภาคใต้ในปี พ.ศ. 2469¹³

ในขณะที่เดียวกันได้เริ่มปรากฏให้เห็นผลงานทางวิชาการของนักวิชาการชาวไทยในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวัฒนธรรมของภาคใต้ โดยเฉพาะนักวิชาการที่สำคัญของไทยพระองค์หนึ่งคือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งพระองค์ได้ทรงตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการเรื่อง “ตำนานพุทธเจดีย์สยาม” ในปี พ.ศ. 2469 โดยทรงผนวกโบราณวัตถุที่ค้นพบในภาคใต้เข้ากับ “อาณาจักรศรีวิชัย” เป็นครั้งแรก และทรงจำแนกพุทธศิลปะในประเทศไทยออกเป็นเจ็ดสมัย คือ สมัยทวารวดี (ประมาณว่าตั้งแต่ต้นพุทธศักราช 500) สมัยศรีวิชัย (ประมาณว่าแต่พุทธศักราช 1300) สมัยลพบุรี (ประมาณว่าตั้งแต่พุทธศักราช 1600) สมัยเชียงแสน

¹² George Coedes, “Le royaume de Crivijaya”, Bulletin de l' Ecole Francaise d' Extreme-Orient. Vol .XVIII, No. 6, (118), p p. 1-3.

¹³ I. H. N. Evans, “ An Ethnological Expedition to South Siam ”, Journal of the Federated Malay States Museums. Vol. 12, Pt. 2, 1962.

(ประมาณว่าแต่พุทธศักราช 1600) สมัยสุโขทัย (แต่ราวพุทธศักราช 1800) สมัยอยุธยา (ราวพุทธศักราช 1900) และสมัยรัตนโกสินทร์ (แต่พุทธศักราช 2325) โดยได้ทรงกล่าวถึงศิลปะสมัยศรีวิชัยว่ามีการสร้างขึ้นเนื่องในพุทธศาสนา ลัทธิมหายาน นับเป็นศิลปะที่ยังมีตัวอย่างปรากฏอยู่ในภาคใต้เป็นจำนวนมาก และแพร่กระจายอิทธิพลไปยังภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศด้วย¹⁴

แต่กระนั้นก็ตาม นักวิชาการชาวตะวันตกก็ยังคงมีความสำคัญมากในการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมภาคใต้ โดยเฉพาะผลงานของยอร์ช เซเดส์ ซึ่งได้มีเพิ่มขึ้นโดยลำดับ อาทิ ผลงานเรื่อง “ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ” (Les Collections Archeologiques du Musee National de Bangkok) ซึ่งตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2471 ซึ่งได้กล่าวถึงโบราณวัตถุในภาคใต้เป็นจำนวนมากที่ได้มีการเคลื่อนย้ายไปเก็บรักษาและจัดแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร¹⁵ ผลงานเรื่อง “ ประชุมศิลาจารึกสยาม ภาคที่ 2 : จารึกกรุงทวารวดี เมืองละโว้ และเมืองประเทศราชขึ้นแก่กรุงศรีวิชัย ” ซึ่งได้มีการตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2472 โดยการตีพิมพ์ผลการอ่าน การแปล และการตีความจารึกที่ค้นพบในภาคใต้เป็นจำนวนมากและวัฒนธรรมของภาคนี้ โดยเฉพาะวัฒนธรรมศรีวิชัย¹⁶ รวมทั้งได้ปรากฏการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ในภาคใต้ของประเทศไทย ขึ้นด้วย¹⁷ ส่วนทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมศรีวิชัยของยอร์ช เซเดส์ ได้รับการสนับสนุนมาโดยลำดับอย่างผลงานของ เจ. วาย. คลายส์ (J. Y. Claeys) เรื่อง “ โบราณคดีของสยาม ” (L' Archeologie du Siam) ซึ่งได้ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2474 ที่แสดงให้เห็นว่าปรากฏอิทธิพลศิลปะอินเดีย-ชวา จากพระโพธิสัตว์ที่ได้มีการค้นพบ จากชวา และสันนิษฐานว่า พระบรมราชเจดีย์นครศรีธรรมราชองค์เดิม เป็นสถาปัตยกรรมที่มีรูปแบบทางศิลปะเป็นทรงมณฑปมีหลังคา

¹⁴ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ตำนานพุทธเจดีย์สยาม พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร 2469.

¹⁵ George Ccedes, Les Collections Archeologiques du Musee National de Bangkok. Paris et Bruxelles : Les Editions G. van Oest, 1928, pp. 37-42.

¹⁶ ยอร์ช เซเดส์ ประชุมศิลาจารึกสยาม ภาคที่ 2 : จารึกกรุงทวารวดี เมืองละโว้ และเมืองประเทศราชขึ้นแก่กรุงศรีวิชัย พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร 2472.

¹⁷ See A. F. G. Kerr, and Erik Seidenfaren, Siam, Nature and Industry. Bangkok : 1930.

ทรงสถาปนา ส่วนโบราณสถานของวัดแก้ว อำเภอยะโฮง มีความใกล้เคียงกันกับสถาปัตยกรรมของ จามและเขมรสมัยก่อนเมืองพระนคร นอกจากนี้ยังกล่าวถึงโบราณวัตถุสถานอีกหลายแห่งใน อำเภอยะโฮง¹⁸ ในขณะที่เดียวกันทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมศรีวิชัยของฮอร์ช เซเดส ก็ได้รับการคัดค้านจาก อาร์. ซี. มาจุมดาร์ (R. C. Majumdar) ในบทความทางวิชาการเรื่อง “ราชอาณาจักร ไศเลนทร์” (The Sailendra empire) ซึ่งเป็นผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2476-2477 และเสนอทฤษฎีใหม่ว่าราชวงศ์ไศเลนทร์ เป็นราชวงศ์ที่มาจากแคว้นกาลิงคะ ทางทิศตะวันออกของประเทศอินเดีย ได้สถาปนาราชวงศ์ของตนเองขึ้นที่นครศรีธรรมราชประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ 13 โดยอาศัยหลักฐานทางวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ ศิลจารึกหลักที่ 23 ที่พบที่วัดเสมามือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งกล่าวถึงพระเจ้ากรุงศรีวิชัยและราชวงศ์ไศเลนทร์ ราชวงศ์นี้ได้ นำพุทธศาสนา ลัทธิมหายาน และตัวอักษรเทวนาครีมาจากอินเดียด้วย ต่อมาราชวงศ์ไศเลนทร์นี้ได้แย่งอำนาจจากอาณาจักรศรีวิชัยที่สุมาตรา ซึ่งครองคาบสมุทรมอยู่ และได้สถาปนาอาณาจักรชวาเกาะ หรือที่มักจะปรากฏชื่อว่า “อาณาจักรชวาบะ” ในเอกสารอาหรับ¹⁹ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากควอริทซ์ เวลส์ (H. G. Quaritch Wales) ในบทความเรื่อง “เส้นทางค้นพบใหม่ของการเผยแผ่วัฒนธรรมอินเดียโบราณ” (A newly explored route of ancient Indian cultural expansion) ซึ่งตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2478 และเป็นบทความที่คัดค้านทฤษฎีอาณาจักรศรีวิชัยของฮอร์ช เซเดส และสนับสนุนทฤษฎีของมาจุมดาร์ที่กล่าวมา เป็นผลการสำรวจเส้นทางคาบสมุทรที่ใช้กันมาแต่โบราณจากตะกั่วป่าจนถึงอ่าวบ้านดอน รวมทั้งผลการขุดค้นทางโบราณคดีที่บ้านทุ่งตึก ตำบลเกาะคอกเขา อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา, ที่ศาล (ฐาน) พระนารายณ์ เมืองโบราณเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี, บ้านหัวคู อำเภอยะโฮง จังหวัดสุราษฎร์ธานี และฐานพระสยาม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยสรุปว่าบริเวณอ่าวบ้านดอนเป็นนครรัฐพันพันที่เผยแผ่วัฒนธรรมอินเดียให้แก่ อาณาจักรฟูนัน จัมปา และชวา โดยไชยาเป็นราชธานีแห่งแรกของราชวงศ์ไศเลนทร์ โดยควอริทซ์ เวลส์ กล่าวว่าท่านเห็นด้วยกับทฤษฎีของมาจุมดาร์ ที่กล่าวมาข้างต้น โดยควอริทซ์ เวลส์ คิดว่าศรีวิชัยที่ป่าเลียมยังไม่น่าจะมี อำนาจ

¹⁸ J. Y. Claeys, “ L’ archeologie du Siam ” , Bulletin de l’ Ecole Francaise d’ Extreme-Orient . Vol. XXXI, (1931), pp. 361-448.

¹⁹ R. C. Majumdar, “ The Sailendra empire ”, Journal of the Greater India Society. Vol. I, Pt. I, (January, 1934).

เพียงพอที่จะปกครองแหลมมลายู ในกลางพุทธศตวรรษที่ 12 ถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 13 แต่อาจจะมีชื่ออาณาจักรศรีวิชัยอยู่สองอาณาจักรในเวลาเดียวกัน ราชธานีแห่งแรกของราชวงศ์ไศเลนทร์อยู่ที่ไชยา ไม่ใช่นครศรีธรรมราช แต่ในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 17 ราชธานีของราชวงศ์ไศเลนทร์ได้ย้ายไปอยู่ที่นครศรีธรรมราช²⁰ หลังจากนั้นนักวิชาการท่านนี้ได้เผยแพร่ผลงานที่สำคัญอีกหลายชิ้น โดยเฉพาะผลงานทางการวิจัยเรื่อง “ การวิจัยทางโบราณคดีเกี่ยวกับอาณาจักรของอินเดียโบราณในมลายา ” (Archaeological researches on ancient Indian colonization in Malaya) ซึ่งตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2483 โดยเน้นให้เห็นวัฒนธรรมของอินเดีย ที่ปรากฏขึ้นในคาบสมุทรในระยะเวลาต่าง ๆ ที่เปรียบเสมือนคลื่น 4 ลูก คือ สมัยอมราวดี สมัยคุปตะ สมัยปัลลวะ และสมัยปาละ²¹

ตลอดระยะเวลาเกือบ 40 ปี ที่ได้กล่าวมานี้ (พ.ศ. 2445-2483) เป็นระยะเวลาแห่งการศึกษาในระยะเริ่มแรกของวัฒนธรรมในภาคใต้ โดยนักวิชาการส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการชาวต่างประเทศ การศึกษาในระยะเริ่มแรกนี้ เป็นการบุกเบิกการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของภาคใต้ ผลงานที่ปรากฏจึงสำคัญมาก เพราะเป็นจุดกำเนิดหรือเป็นรากฐานของการศึกษาค้นคว้าและวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้ในระยะต่อมา

ล่วงมาถึงระยะที่สอง คือ ในระหว่างปี พ.ศ. 2484-2514 การศึกษาวัฒนธรรมของภาคใต้ได้สืบเนื่องต่อมาจากระยะแรก เป็นการศึกษาค้นคว้าและการรวบรวมข้อมูลของประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ได้มีการเริ่มต้นไว้ในระยะแรก นักวิชาการที่ได้ศึกษาค้นคว้าในระยะนี้ ส่วนใหญ่ยังคงเป็นนักวิชาการชาวต่างชาติเช่นกันเดียวกันกับการศึกษาในระยะแรก การศึกษาในระยะที่สองนี้ นอกจากจะมีการรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมดังกล่าวมา ยังมีการจัดระบบข้อมูล และการศึกษาเปรียบเทียบตามหลักวิชาเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะตามหลักวิชาโบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะ ซึ่งมีผลงานในลักษณะที่กล่าวนี้หลายชิ้น ผลงานชิ้นสำคัญเป็นผลงานการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบทางศิลปะของเทวรูปในวัฒนธรรมที่เนื่องในศาสนาพราหมณ์ ที่ได้มีการค้นพบในคาบ

²⁰ H. G. Quaritch Wales, “ A newly explored route of ancient Indian cultural expansion ”, Indian Arts and Letters. Vol. IX , No. I, (1935), pp. 1-31.

²¹ H. G. Quaritch Wales , “ Archaeological reseaches on ancient Indian colonization in Malaya ”, Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society. Vol .XVIII , Pt. I, (February, 1940), pp. 1-85.

สมุทรแห่งนี้ โดยเฉพาะผลงานของปีแอร์ ดูปองต์ (P. Dupont)²² ซึ่งนอกจากจะศึกษาเทวรูปในวัฒนธรรมของศาสนาพราหมณ์ดังกล่าวแล้ว ยังศึกษาวัฒนธรรมที่เนื่องในพุทธศาสนาที่ไชยา และวัฒนธรรมทวารวดีในภาคใต้ด้วย

ส่วนทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมศรีวิชัยของยอร์ช เซเดส์ ยังคงมีการสืบเนื่องต่อมา เช่นเดียวกันกับทฤษฎีทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับคลื่น 4 ลูกของวัฒนธรรมของอินเดียที่ได้มีการศึกษาสืบเนื่องกันต่อมาโดยผู้เสนอ คือ ควอริทซ์ เวลส์ ในขณะที่อลาสแตร์ แลมป์ (Alastair Lamb) ได้ศึกษาวัฒนธรรมของบริเวณตอนเหนือของมลายูและภาคใต้ของประเทศไทย แล้วจัดแบ่งประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของบริเวณนี้ออกเป็น 4 ยุค คือ ยุคพุทธศาสนาตอนต้น ยุคศรีวิชัย ยุคลุ่มแม่น้ำเพ็งกาลังบุจัง และยุคลุ่มแม่น้ำกัวลามูคา และได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งโบราณคดีในภาคใต้กับแหล่งโบราณคดีในประเทศมาเลเซียด้วย ในขณะที่ พอล วิทลีย์ (Paul Wheatley) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ บนคาบสมุทรมลายูที่ปรากฏในเอกสารต่างชาติ ส่วน แสตนลีย์ เจ. โอ'คอนเนอร์ (Stanley J. O'Connor) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของพราหมณ์ที่ปรากฏขึ้นในแหล่งโบราณคดีเป็นจำนวนมากในคาบสมุทรภาคใต้ของประเทศไทย และนักวิชาการไทยหลายท่านได้เริ่มต้นการศึกษาวัฒนธรรมในภาคใต้ โดยเฉพาะนักวิชาการในมหาวิทยาลัยศิลปากรและกรมศิลปากร

ครั้นในระบอบที่สาม คือ ในระหว่างปี พ.ศ. 2515-2519 ได้ปรากฏผลการศึกษาทางวัฒนธรรม ของภาคใต้ในแนวลึกและจำเพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้นกว่าในระยะเวลาที่ผ่านมา โดยมีขอบเขตการศึกษาที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 2515 - 2519 โดยได้ปรากฏผลการศึกษาในลักษณะของการวิจัยทางวัฒนธรรมขึ้น ในระยะนี้ได้ปรากฏผลงานการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดีย โดยเฉพาะอิทธิพลที่เกิดจากศาสนาพราหมณ์หลายชิ้น อย่างผลงานของ แสตนลีย์ เจ. โอ'คอนเนอร์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับเทวรูปที่เนื่องในศาสนาพราหมณ์ที่ค้นพบในคาบสมุทรไทย ผลงานของ ควอริทซ์ เวลส์ ที่เกี่ยวกับอาณาจักรโบราณที่ชื่อว่า “ ลังกาสูกะ ” และ “ ตามพริงค์ ” ผลงานของ ชอง บวสเซลิเยร์ (Jean Boisselier) เกี่ยวกับประติมากรรมพระวิษณุที่ค้นพบในภาคใต้ และผลงานของ เจนิส สตาร์การ์ดต์ (Janice Stargardt) เกี่ยวกับชุมชนโบราณบริเวณสทิงพระ จังหวัดสงขลา และผลงานของ ศรีศักร วัลลิโภดม เกี่ยวกับชุมชนโบราณในภาคใต้

²² P. Dupont, “ Varietes archeologiques I-Visnu mitres de l' Indochine Occidentale”, Bulletin de l' Ecole Francaise d' Extreme-Orient . Vol. XLI, NO. 2, (1941), pp. 233-254.

ส่วนในระบอบที่สี่หรือระยะสุดท้าย คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะที่ การศึกษาวัฒนธรรมในภาคใต้ ได้ขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางมากกว่าระยะใด ๆ ที่ผ่านมา รวมทั้งมีการดำเนินการในรูปแบบต่าง ๆ หลายรูปแบบ หลายด้าน และหลายองค์กร โดยกระทำกันอย่าง ต่อเนื่องและจริงจังมากขึ้น เป็นผลให้การศึกษาค้นคว้าและการอนุรักษ์วัฒนธรรมเป็นไปอย่างมี ระบบมากขึ้นทั้งภาคใต้ โดยส่วนใหญ่ดำเนินการโดยนักวิชาการชาวไทยแทบทั้งสิ้น ผลงานชิ้น สำคัญที่ปรากฏขึ้นในระยะนี้มีอยู่ไม่น้อย อาทิ ผลงานของ พิริยะ ไกรฤกษ์ เกี่ยวกับการอาศัยวัฒน ธรรมที่ปรากฏขึ้นมาจัดจำแนกศิลปะที่ปรากฏขึ้นในภาคใต้เป็น “ ศิลปะกลุ่มชนภาคใต้ ” หรือ “ ศิลปะทักษิณ ” ผลงานที่เกิดจากการสัมมนาทางวิชาการของหน่วยงานในท้องถิ่น โดยเฉพาะศูนย์ วัฒนธรรมและสถาบันทางวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนผลงานจากการประชุมปฏิบัติ การระดับนานาชาติของโครงการ โบราณคดีและวิจิตรศิลป์ขององค์การรัฐมนตรีศึกษาธิการแห่งเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ (SPAFA) ผลงานการสำรวจและการค้นพบมรดกทางวัฒนธรรมชิ้นใหม่ที่ ปรากฏรายงานเป็นระยะ ๆ ผลงานการรวบรวมผลงานการศึกษาค้นคว้าทางวัฒนธรรมเป็น “ สารา นุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ ” และผลงานการศึกษาวิจัยทางวัฒนธรรมในสาขาวิชาต่าง ๆ ของนิสิต นักศึกษาในสาขาวิชาเอกวัฒนธรรมศึกษา สาขาวิชาเอกไทยคดีศึกษา และสาขาวิชาอื่น ๆ อีกไม่ น้อย ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นผลงานที่สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของ ภาคใต้ได้เป็นอย่างดี

บทที่ 3

งานวิจัยด้านระบบความเชื่อ ความเป็นอยู่ วิทยาการ

1. งานวิจัยด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี และศาสนา

เกษม รังสิโยกฤษฎ์. อิทธิพลของศาสนาอิสลามต่อการปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้.

กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519. 161 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของศาสนาที่มีต่อการปกครองของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศึกษาทางด้านภูมิศาสตร์ ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม ทางประวัติศาสตร์ ทางการเมือง และทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่า ศาสนาอิสลามมีอิทธิพลต่อการจัดการปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะสภาพทั่ว ๆ ไปในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และแนวปฏิบัติหรือหลักการศาสนาอิสลามที่กำหนดให้มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัดนั้น ทางราชการจึงจัดรูปแบบการปกครองเพื่อให้สอดคล้องกับศาสนา จารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดเหล่านี้ กล่าวคือ ทางราชการทุกยุค ทุกสมัย จำต้องจัดรูปแบบการปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพิเศษแตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ ในหลายเรื่องด้วยกัน ก็เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

โคจิ โนสุ. บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีในจังหวัดสงขลา.

ปริญญาานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2530. 180 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ที่พำนักประจำอยู่ในวัดที่ตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลา จำนวน 170 รูป ได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้น ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสังเกตและแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบบสอบถามนี้มีค่าความเชื่อมั่น .9627

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้ คือ

- 1) บทบาทที่ปฏิบัติจริงมากที่สุดและคาดหวังมากที่สุดของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคมกับการศึกษา คือ การอบรมให้ความรู้ด้านพุทธศาสนาและศีลธรรมแก่ประชาชน
- 2) บทบาทที่ปฏิบัติจริงมากที่สุดและคาดหวังมากที่สุดของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคมกับการเผยแพร่ธรรมะ คือ การจัดให้มีพิธีกรรมในวัดในวันสำคัญทางศาสนา
- 3) บทบาทที่ปฏิบัติจริงมากที่สุดของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคมด้านการสงเคราะห์ คือ การช่วยอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ แก่ประชาชน
- 4) บทบาทที่คาดหวังมากที่สุดของพระสงฆ์ ต่อการพัฒนาสังคมด้านการสงเคราะห์ คือ การแนะนำให้ประชาชนรู้จักอดทน ขยันหมั่นเพียร และชวนช่วยในการประกอบอาชีพที่ชอบธรรม
- 5) จากการเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
- 6) ปัญหาและอุปสรรคสำคัญของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม คือ พระสงฆ์ขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาสังคม สถาบันการศึกษาของสงฆ์มีไม่เพียงพอ ขาดความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งทางรัฐบาลและเอกชน ขาดทุนทรัพย์เพื่อใช้จ่ายในการดำเนินงานการพัฒนาสังคม ประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ไม่ค่อยมีความสนใจในพุทธศาสนา

จรัส ชูชื่น. ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของการเล่นหนังตะลุงในภาคใต้. ปัตตานี : สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2528.

โครงการวิจัยเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้รู้ถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของการเล่นหนังตะลุงในภาคใต้ เพื่อให้รู้ถึงแนวทางที่เปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบเดิม และเพื่อหาแนวทางอนุรักษ์รูปแบบเดิม ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบศึกษาเปรียบเทียบประเภทตัดขวาง (Cross-Sectional Comparative Study Design) โดยเปรียบเทียบทางด้านโครงสร้าง กระบวนการเล่น และวิธีการเล่นของหนังตะลุง ศึกษาจาก หนังประวิง หนูเกื้อ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช และหนังนครินทร์ ชาทอง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา นอกจากนี้ยังศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้และความสนใจเกี่ยวกับหนังตะลุงจำนวน 50 ราย

ผลการสัมภาษณ์หนังประวิง หนูเกื้อ พบว่า ยังอนุรักษ์รูปแบบการเล่นตามขนบนิยมมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นในด้านโครงสร้าง กระบวนการเล่น และวิธีการเล่นหนังตะลุง

ส่วนหนึ่งนครินทร์ ซาทอง นั้น ส่วนใหญ่ได้ปรับเปลี่ยนพัฒนาไปบ้างแล้ว โดยเฉพาะทางด้านโครงสร้าง และกระบวนการเล่นที่ยังคงอนุรักษ์ไว้นั้น ส่วนใหญ่ คือ เกี่ยวกับวิธีการเล่นของหนังตะลุง

สำหรับประชากรตัวอย่างที่ทำการศึกษานั้น พบว่าส่วนใหญ่ให้ทรรศนะเชิงอนุรักษ์รูปแบบการเล่นตามขนบนิยมอยู่ถึงร้อยละ 58.87 รองลงมา คือ ทรรศนะเชิงเป็นกลางร้อยละ 21.59 และน้อยที่สุดทรรศนะเชิงไม่อนุรักษ์เพียงร้อยละ 19.54 เท่านั้น

จิรภา วรเสียงสุข . การพัฒนาประเทศกับพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. สงขลา : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2526.

ผลจากการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึง ฉบับที่ 4 คือ อัตราความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างภาคกลางและภูมิภาคต่าง ๆ ได้เพิ่มสูงขึ้นจนเกิดความตึงเครียดทางสังคมขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 รัฐบาลจึงเน้นการกระจายความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสู่ภูมิภาคเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นที่มาของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา อันเป็นโครงการที่พยายามจะกระตุ้นเศรษฐกิจของภาคใต้ และในขณะเดียวกันชลดความเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานคร เป็นที่คาดหมายว่าถ้าโครงการนี้สำเร็จจะสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของภาคใต้ได้ 2 ประการ คือ สามารถขยายฐานเศรษฐกิจของภาคใต้ให้กว้างขึ้น พร้อมกับแก้ดุลทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยเสียเปรียบมาเลเซีย และสิงคโปร์อยู่ สำหรับการกระจายความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจากศูนย์เติบโตนี้ไปสู่บริเวณพื้นที่โดยรอบยังเป็นที่ยังสงสัยอยู่ว่าจะเกิดขึ้นมากหรือน้อยแค่ไหน วิธีการที่เสนอแนะในที่นี้ คือ การพัฒนาระบบชุมชน และระดับรอง ๆ ลงไป ในเวลาเดียวกันเพื่อเป็นตัวเชื่อมระหว่างกิจกรรมภาคเกษตรกับภาคอุตสาหกรรม และการบริการต่าง ๆ ให้ประสานกันได้สม่ำเสมอทุกพื้นที่

จูไรรัตน์ สวัสดิภาพ. มุมชนกับความยึดมั่นผูกพันในศาสนาของชาวไทยมุสลิม ศึกษากรณีไทยมุสลิม อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530. 116 หน้า.

การวิจัยเรื่องชุมชนกับความยึดมั่นในศาสนา ศึกษากรณีไทยมุสลิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาถึงระดับของความยึดมั่นผูกพันในศาสนาของชาวไทยมุสลิม (2) ศึกษาถึงระดับแนวความคิดแบบโลกคอลลีซีมของชาวไทยมุสลิม (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภูมิหลังทางสังคม เช่น เพศ อาชีพ สถานภาพสมรส ฯลฯ กับความยึดมั่นผูกพันในศาสนา (4) สร้างตัวแบบสมมุติฐานของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยึดมั่นผูกพันในศาสนา และ (5) เปรียบเทียบอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ต่อการเกิดความยึดมั่นผูกพันในศาสนา

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ชาวไทยมุสลิม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 300 คน การเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูล กระทำโดยการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรภูมิหลังของชาวไทยมุสลิมทุกตัว ยกเว้น มัศยิดที่ไปประกอบศาสนกิจและศาสนพิธีเป็นประจำ และอาชีพ มีความสัมพันธ์กับความยึดมั่นผูกพันในศาสนาอย่างมีนัยสำคัญ

ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ และคนอื่น ๆ. ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมชาวไทยมุสลิม ที่สัมพันธ์กับภาวะแวดล้อมเจริญพันธุ์และการวางแผนครอบครัว. ปัตตานี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2526.

ประชากรส่วนใหญ่ในประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 95.3) และประชากรส่วนน้อยนับถือศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 3.8) แต่ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้นับถือศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะในจังหวัดนราธิวาส ยะลา ปัตตานี และสตูล มีชาวไทยมุสลิมเกินกว่าร้อยละ 75 ชาวไทยมุสลิมกระจายอยู่ในภาคใต้ทุกจังหวัด ยกเว้นชุมพร ชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ครอบครัวส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว จะมีครอบครัวขยายและครอบครัวรวมเป็นส่วนน้อย ชาวไทยมุสลิมมีความศรัทธาต่อศาสนาอิสลามอย่างยิ่ง จึงปฏิบัติตามหลักการศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด และขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น ดังนั้น ภาวะเจริญพันธุ์และการวางแผนครอบครัวจึงเกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม วัฒนธรรม และ

ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น เช่น การแต่งงาน (ปรัญญาแห่งความรัก, การเลือกคู่ครอง, ข้อห้ามทางเพศ, การหมั้น, การร่วมประเวณี ฯลฯ) การหย่า การศึกษา การวางแผนเพื่อมีครอบครัว การคุมกำเนิด การทำแท้ง การทำหมัน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยมุสลิมในภาคใต้ของประเทศไทยนั้น แบ่งออกเป็น 2 แนวความคิด คือ

กลุ่มแรก พบว่าสตรีไทยมุสลิมมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีไทยพุทธ โดยให้เหตุผลว่า อาจจะเนื่องมาจากบทบาททางศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามแตกต่างกัน โดยบทบาทของศาสนาอิสลาม ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับภาวะเจริญพันธุ์ โดยเฉพาะศาสนาอิสลาม ได้ให้สิทธิแก่ชายมีภรรยาได้ 4 คน โดยจะต้องให้ภรรยามีความสุข และมีสิทธิเท่าเทียมกัน เพราะฉะนั้น ชายที่เป็นสามี ย่อมจะต้องแบ่งเวลาให้กับภรรยาอย่างทั่วถึง สตรีแต่ละคน จึงมีโอกาสที่จะอยู่กับสามีได้น้อยกว่าคู่ที่สามีมีภรรยาเพียงคนเดียว จึงอาจเป็นเหตุให้สตรีไทยมุสลิมมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำ ประกอบกับเหตุผลที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีบางอย่างของสังคมที่เข้าไปเกี่ยวข้อง เนื่องจากทุกสังคมที่มักจะมีข้อห้ามในการมีความสัมพันธ์ทางเพศในวันพิเศษ เช่น การงดเว้นมีความสัมพันธ์ทางเพศในระหว่างสตรีมีประจำเดือน ซึ่งถือปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป และข้อห้ามอันนี้ เป็นที่ยึดถือปฏิบัติกันมากในหมู่ประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามมากกว่าศาสนาอื่น สตรีไทยมุสลิมจะได้รับการคาดหวังในการที่จะงดเว้นการมีความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างมีประจำเดือน เมื่อรวมระยะเวลาที่จะต้องงดเว้นการมีความสัมพันธ์ทางเพศ ประมาณปีละ 60-70 วัน นอกจากนี้แล้ว จากการสอบถามในหมู่สตรีที่ตกเป็นตัวอย่าง พบว่าสตรีไทยมุสลิมนั้น จะต้องทำการชำระล้างร่างกายหลังการร่วมเพศ และมีการใช้วิธีการคุมกำเนิดตามธรรมชาติ คือ วิธีการหลั่งน้ำกามภายนอกช่องคลอด (Withdrawal) อย่างแพร่หลาย ซึ่งเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้ อาจเป็นเหตุให้ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยมุสลิมต่ำกว่าสตรีไทยพุทธ

สรุปจากการศึกษาพบว่า ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยมุสลิมที่มีอัตราค่อนข้างต่ำนั้น เกี่ยวข้องกับประเพณี วัฒนธรรม และศาสนาอิสลาม โดยพบว่า สตรีไทยมุสลิมมีความศรัทธาต่อศาสนาและปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีอย่างเคร่งครัด มีประเพณีหลายอย่างที่เกี่ยวกับการเจริญพันธุ์ ได้แก่ ประเพณีการแต่งงาน การหย่า ซึ่งเกี่ยวข้องกับอายุแรกสมรส รูปแบบการสมรส ทรศนะต่อการมีบุตร ทักษะคิด และความเชื่อทางศาสนาที่มีต่อการวางแผนครอบครัว

กลุ่มที่สอง พบว่า สตรีไทยมุสลิมมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าสตรีไทยพุทธ โดยเยาวรัตน์ ปรปักษ์ขาม และสมใจ เสร็จจรกิงเจริญ ได้สรุปว่า ภาวะเจริญพันธุ์ในปัจจุบัน และภาวะเจริญพันธุ์สะสมของสตรีไทยมุสลิมสูงกว่าของสตรีไทยพุทธ เมื่อพิจารณาถึงลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจ ที่มีระดับเท่า ๆ กัน ก็ยังพบว่าสตรีไทยมุสลิม มีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่า

สตรีไทยพุทธในทุกกรณี และมีความแตกต่างแบบนัยสูงในดัชนีทั้งสามที่ใช้วัดภาวะเจริญพันธุ์
สะสม

ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและส่งเสริมการผสมผสานทางสังคมระหว่างไทย
พุทธกับไทยมุสลิม. ปัตตานี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2522. 150 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ
สุข ระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม และเพื่อทราบว่าตัวแปรทาง เพศ วัย ระดับการ
ศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส อย่างไรเป็นปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมให้มีการผสมผสานทางสังคม
ได้ดี ผลการวิจัย พบว่า กิจกรรมที่ส่งเสริมในแต่ละสถานการณ์มากที่สุด คือ การไปประชุมเมื่อผู้
ใหญ่บ้านเรียกประชุม การร่วมกันยืมเครื่องใช้ต่าง ๆ จากโรงเรียน ยินดีให้ลูกหลานเข้าโรงเรียน
เดียวกัน การช่วยเหลือกันเมื่อถูกลักพาตัวเรียกค่าไถ่ และช่วยกันให้ความปลอดภัยในหมู่บ้านส่วน
กิจกรรมที่เป็นอุปสรรคมากที่สุด ได้แก่ การชวนเพื่อนบ้านไปร่วมพัฒนาท้องถิ่น ยืมเครื่องใช้จาก
วัดไปร่วมงานบวชนาค ให้ยืมเงินเป็นครั้งคราว และครอบครองที่ดินในหมู่บ้าน ซึ่งทำให้เกิด
ความขัดแย้ง

ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ, พีรศ ราธิมมูลา และมานพ จิตต์ภูษา. ประเพณีที่ช่วยส่งเสริม การ
ผสมผสานทางสังคมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม. ปัตตานี : ภาควิชา
สังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี, 2525 . 151 หน้า.

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาค้นคว้าประเพณีต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมชาวไทย
พุทธและชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) เพื่อให้
ทราบข้อแตกต่างในด้านประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ซึ่งจะทำให้ชาวไทยทั้งสองกลุ่มเข้าใจและ
ปฏิบัติต่อกันได้ถูกต้อง ส่งผลให้ชาวไทยทั้งสองกลุ่มมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และช่วยส่งเสริม
ตลอดจนอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น นำไปวิเคราะห์และเสนอแนะโดยถูกต้องตามหลักศาสนาทั้ง
สองฝ่าย อันก่อให้เกิดความมั่นคงในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยขั้นสำรวจ (Exploratory Research) โดยวิธีการศึกษาแบบสำรวจ

(Survey Design) ประเภทเปรียบเทียบหลังเหตุการณ์ (Static-group comparison survey) ซึ่งใช้วิธีสุ่มตัวอย่างตามมุ่งหมาย (Purposive Sampling) จากชุมชนของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 5 หมู่บ้าน เก็บข้อมูลโดยวิธีการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน (Key Persons) ที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ประเพณีที่ช่วยผสมผสานทางสังคมในระดับสูงระหว่างชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ประเพณีการสมรส ประเพณีการเข้าสู่หนัด ประเพณีวันเมาลิด และประเพณีที่เกี่ยวกับการบวชของชาวไทยพุทธ ซึ่งสามารถสรุปเป็นสมมติฐานของแนวความคิดได้ว่า “ประเพณีที่มีพิธีกรรมทางสังคมมาก จะเป็นปัจจัยที่ช่วยให้มีการผสมผสานทางสังคมมาก”

ผลจากการศึกษา ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดประเพณีการส่งเสริมการพัฒนาสาธารณประโยชน์ร่วมกัน ทางด้านการศึกษา ภาษา สภาพหมู่บ้าน และสภาพการปกครอง ซึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญ อันจะก่อให้เกิดการผสมผสานทางสังคมระหว่างชาวไทยทั้งสองกลุ่มขึ้นมา

ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะตามแนวเศรษฐศาสตร์ผู้บริโภค คือ ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐ ต้องร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพชีวิตในชนบท โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงของมนุษย์ด้านทฤษฎีความต้องการและความพึงพอใจ (Need - Want-Satisfaction Theory) ตามนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเน้นการพัฒนาเศรษฐศาสตร์ชุมชน (Community Economics) เป็นฐานในการพัฒนาชนบท และส่งเสริมประชาชนได้รู้, เข้าใจ นำหลักการทางด้านกรณีเศรษฐศาสตร์ผู้บริโภค (Consumer Economics) ที่ตลาดไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ชลอ บุญช่วย. ความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน ในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2532. 271 หน้า.

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมในรอบปี และพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา และวิเคราะห์วัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมในรอบปี และพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนกลุ่มดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และสังเกตการประกอบพิธีกรรมในรอบปีและพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีน ในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

ผลการวิจัยพบว่าชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา มีความเชื่อในเรื่องวิญญาณ ซึ่งมีทั้งวิญญาณเทพเจ้าหรือเซียน วิญญาณบรรพบุรุษ และวิญญาณทั่วไป ความเชื่อเกี่ยวกับชาติ-ภพ ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ อันได้แก่ เครื่องรางของขลังและโชคกลาง ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ ได้แก่ ฤกษ์ ยาม และโชคชะตา ความเชื่อดังกล่าวมีลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับวิญญาณ ความกตัญญูกตเวทีจากลัทธิขงจื้อ-ภพ จากพุทธศาสนา นิกายมหายาน ไสยศาสตร์และโหราศาสตร์จากศาสนาเต๋า นอกจากนี้ความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนกลุ่มดังกล่าวจะประกอบด้วยวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ 3 ประการ คือ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความจำเป็นพื้นฐาน ได้แก่ อาหาร การแต่งกาย และที่อยู่อาศัย วัฒนธรรมเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและการสื่อสาร ได้แก่ การรวมกลุ่มในระดับครอบครัวและระดับหมู่บ้าน การสื่อสารระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และมนุษย์กับวิญญาณ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศิลปะ ได้แก่ สถาปัตยกรรม เช่น ศาสนสถานระยะแรกจะมีลักษณะโครงสร้างหลักยึดติดกันโดยใช้เสาและเดือย ส่วนกลางหลังคาแอ่นลงแบบท้องสำเภา หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผาลอนใหญ่แบบกาบกล้วยหรือใช้คอนกรีตทำเป็นลอนโค้ง ฝาผนังที่สามด้านเปิดโล่งด้านหน้า ส่วนในระยะหลังโครงสร้างหลังคาใช้คอนกรีตเสริมเหล็ก รายละเอียดอื่น ๆ ยังเหมือนเดิม ประติมากรรม จิตรกรรม และหัตถกรรม นิยมทำเอง รูปบุคคล สัตว์ พืช และสิ่งของ ซึ่งมีความหมายเกี่ยวกับ โชคลาก วาสนา และอายุยืน ลักษณะการแสดงออกทางวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อนี้ เป็นการปฏิบัติเพื่อให้วิญญาณได้รับความสุข ความพึงพอใจ รวมทั้งได้รับความปลอดภัยจากอำนาจเหนือธรรมชาติ ทั้งนี้เพราะพวกเขาเชื่อว่าการปฏิบัติต่อวิญญาณดังกล่าวอย่างไรพวกเขาจะได้รับผลตอบแทนอย่างนั้น นอกจากนี้วัฒนธรรมที่แสดงออกในพิธีกรรมดังกล่าวจะมีความหมายไปในทางสิริมงคลเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ จะมีความหมายเกี่ยวกับโชคลาก วาสนา และอายุยืน อันแสดงให้เห็นถึงความปรารถนาตามความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา อย่างเด่นชัด

ชัยพร วิชชาวุธ และอัจฉรา บุญชู. ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและความเชื่อในศาสนาของชาวไทยมุสลิมในภาคใต้. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2519.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและความเชื่อของชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ ขอบเขตของการวิจัย คือ ศึกษาศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธ แล้วเปรียบเทียบความเชื่อคำสอนของแต่ละศาสนา ของชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ของไทย โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ผลการวิจัยพบ

ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและความเชื่อในศาสนาต่าง ๆ คือ ศาสนาอิสลาม, คริสต์, พุทธ รวมทั้งข้อความที่ไม่ใช่หลักศาสนานั้น มีความสัมพันธ์ในทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, .01 และ .02 ตามลำดับ และเปรียบเทียบความเชื่อในศาสนาอิสลาม, คริสต์, พุทธ และข้อความที่ไม่ใช่หลักศาสนาของชาวไทยมุสลิมของแต่ละระดับการศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และชาวไทยมุสลิมมีความเชื่อในศาสนาต่าง ๆ คือ ศาสนาอิสลาม, คริสต์, พุทธ รวมทั้งข้อความที่ไม่ใช่หลักศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปัญญา เลิศไกร. การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชาวมุสลิม : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านปากน้ำใหม่ ตำบลท่าเสา อำเภอท่าเสา จังหวัดนครศรีธรรมราช วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2527. 78 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาลักษณะทางสังคมของชาวมุสลิม บ้านปากน้ำใหม่ ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางสังคมกับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัจจัยที่ทำให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ผลการศึกษาวิจัยพบว่าชาวมุสลิมบ้านปากน้ำใหม่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้านอนามัยแผนใหม่และการศึกษามาก มีการเรียกร้องให้มีสถานอนามัยขึ้นในหมู่บ้าน ขอให้โรงเรียนพอเกาะใกล้ ๆ หมู่บ้านเปิดสอนในวิชาสายสามัญด้วย ส่วนการแต่งกายนั้นชาวมุสลิมที่นี่ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง เนื่องด้วยอิทธิพลของศาสนา ทำให้ยึดมั่นในการแต่งกายแบบมุสลิมอย่างเคร่งครัด

ประเสริฐ ชูสิงห์. เปรียบเทียบค่านิยมเกี่ยวกับความรักชาติ ประเพณี และศาสนา ระหว่างเยาวชนในเขตการศึกษา 2 และเขตการศึกษา 4. ปัตตานี : ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2526.

งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อจะศึกษาถึงค่านิยมเกี่ยวกับความรักชาติ ประเพณี และศาสนาว่าเยาวชนในเขตการศึกษา 2 และเขตการศึกษา 4 มีสิ่งเหล่านี้มากน้อยเพียงไร ผู้ปกครองมีความคาดหวังให้เยาวชนพึงมีอย่างไร และความแตกต่างของเยาวชนในด้านระดับการศึกษา อายุ

เพศ ศาสนา การอบรมเลี้ยงดู และอาชีพของผู้ปกครอง มีอิทธิพลต่อค่านิยมเกี่ยวกับความรักชาติ ประเพณี และศาสนาหรือไม่

วิธีการดำเนินการวิจัยได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจและสัมภาษณ์ เยาวชนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา จำนวน 1,500 คน และประชาชนซึ่งเป็นผู้ปกครองจำนวน 800 คน

ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนมีค่านิยมเกี่ยวกับความรักชาติ โดยสนใจศึกษาเพื่อการดำรงอยู่ของชาติ ช่วยกันรักษาผลประโยชน์ของบ้านเมือง และช่วยรักษาทรัพย์สินสมบัติส่วนรวมเป็นอันดับแรก ส่วนอันดับสุดท้าย คือ การใช้สินค้าไทย ค่านิยมเกี่ยวกับประเพณี ได้แก่ พุทธภาษิตน์ เมื่อพบคนบ้านเดียวกัน สามีต้องเป็นผู้นำครอบครัว และควรจัดงานตามประเพณีที่เคยมีมาเป็นอันดับแรก ส่วนอันดับสุดท้าย ได้แก่ ผู้ชายควรได้รับการศึกษาทางศาสนา ก่อนแต่งงาน ค่านิยมเกี่ยวกับศาสนา ได้แก่ ไม่กระทำการที่เบียดเบียนผู้อื่น เชื่อในการทำความดี และละเว้นการปฏิบัติในสิ่งชั่วเป็นอันดับแรก ๆ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ การงดเว้นสิ่งเสพติดให้โทษ

ค่านิยมเกี่ยวกับความรักชาติ ประเพณี และศาสนาของเยาวชนในเขตการศึกษา 2 กับเยาวชนเขตการศึกษา 4 มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย เยาวชนที่มีความแตกต่างกันในเรื่องเพศ ระดับการศึกษา อายุ ศาสนา การอบรมเลี้ยงดู และอาชีพของพ่อแม่ มีค่านิยมแตกต่างกันบ้าง แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และความคาดหวังของผู้ปกครอง ก็ไม่มีความแตกต่างกันกับค่านิยมของเยาวชนจนมีนัยสำคัญทางสถิติ

พวงทอง ป็องกัย. การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อ ด้านการดูแลสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนของมารดาไทยพุทธและไทยมุสลิม ในจังหวัดปัตตานี. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. 156 หน้า.

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความเชื่อของมารดาไทยพุทธและไทยมุสลิม ในเรื่องดูแลสุขภาพของเด็กก่อนวัยเรียนในจังหวัดปัตตานี โดยศึกษาตามตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ ศาสนา อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า มารดาไทยพุทธและไทยมุสลิมมีความเชื่อด้านการดูแลสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 และมารดาไทยมุสลิมที่มีอาชีพและฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกัน มีความเชื่อด้านการดูแลสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนไม่แตกต่างกัน แต่มารดาไทยพุทธจะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

ลำควน เกษตรสุนทร. ทศนคติทางจริยธรรมของนิสิต นักศึกษาระดับอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา.

สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2526. 171 หน้า.

งานวิจัยนี้มีจุดหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทศนคติทางจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาจังหวัดสงขลาทั้ง 8 สถาบันว่าแตกต่างกันหรือไม่ โดยการแบ่งตามระดับของการศึกษา ตามเพศ และวิเคราะห์คุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 10 ประการของนิสิตนักศึกษา คือ ด้านความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต ระเบียบวินัย ยุติธรรม เคารพกฎหมาย เสียสละ มีเหตุผลรักชาติ เมตตากรุณา สามัคคี ผลของการวิจัยพบว่า นิสิตนักศึกษามีความแตกต่างกันทางด้านจริยธรรม 10 ประการ และด้านระดับการศึกษานั้น มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในด้านความสัมพันธ์กันนั้นทั้ง 8 สถาบันในจังหวัดสงขลามีความสัมพันธ์กันทางด้านจริยธรรม ทั้ง 10 ประการ อย่างมีนัยทางสถิติ ยกเว้นทางด้าน ความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีเหตุผล สามัคคี และมีคุณลักษณะระดับ 3 คือ มีความรับผิดชอบต่อประโยชน์ของผู้อื่นในหมู่คณะเล็ก ๆ ถึงแม้จะอยู่ในระดับเดียวกัน และถ้าแบ่งแยกตามเพศนั้น เพศหญิงจะมีคุณลักษณะทางด้านจริยธรรมทางกฎหมาย และบ้านเมืองมากกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 0.5 ตามลำดับ ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

วัฒนา ประทุมสินธุ์, ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ, สุมาลีกา เปี่ยมมงคล, มานพ จิตต์ภูษา และ เพ็ญพักตร์ ทองแท้. พฤติกรรมการกินของประชาชนในภาคใต้ของประเทศไทย. ปัตตานี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2528-2529.

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาพฤติกรรมการกินของประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ หญิงมีครรภ์ หญิงให้นมบุตร ทารก และเด็กวัยก่อนเรียน ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ซึ่งอาศัยอยู่ในที่ดอนและที่ริมทะเลในจังหวัดสงขลา และจังหวัดปัตตานี พร้อมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการกินเหล่านั้น โดยสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) พื้นที่ที่ตกอยู่ในกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา อำเภอเมือง อำเภอหนองจิก และอำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี โดยตั้งสมมุติฐานว่า ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในที่ดอนและที่ริมทะเลมีพฤติกรรมการกินที่แตกต่างกัน ทั้งพฤติกรรมการกินที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ ตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการกินของประชากรกลุ่มดังกล่าวแตกต่างกัน เครื่อง

มือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามซึ่งใช้สัมภาษณ์ และไปสังเกตพฤติกรรมการกินของหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร เด็กอายุ 0-5 ปี รวมทั้งสิ้น 273 ครอบครัว

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการกินของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่อาศัยในที่ดอนและริมทะเลมีทั้งความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ที่คล้ายคลึง คือ พบว่าขนาดของครอบครัวยิ่งเล็กก็จะมีผลทำให้ประชากรกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมการกินที่พึงประสงค์มากขึ้น การศึกษาของแม่บ้านโดยทั่วไปถ้าสูงขึ้นจะมีผลต่อพฤติกรรมการกินดีขึ้น

ความแตกต่างระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการกินของประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ ศาสนาจะมีผลต่อพฤติกรรมการกินของชาวไทยพุทธน้อยกว่าชาวไทยมุสลิม โดยที่ชาวไทยมุสลิมมีทั้งข้อห้ามและข้อแนะนำในการกินอาหารต่างๆ ผู้ที่มีอิทธิพลสูงต่อพฤติกรรมการกินของประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ พ่อแม่ และญาติจะมีในหมู่ชาวไทยมุสลิมมากกว่าชาวไทยพุทธ ชาวไทยพุทธได้รับอิทธิพลจากแพทย์และผดุงครรภ์มากกว่าชาวไทยมุสลิม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากหมอตำแย รองลงมาจาก พ่อ แม่ ญาติ ส่วนวิทยุ โทรทัศน์ และครูมีอิทธิพลต่อความรู้ ความเชื่อ และพฤติกรรมการกินของชาวไทยพุทธเพียงเล็กน้อย และเกือบไม่มีเลยในชาวไทยมุสลิม

สรุปผลการศึกษา พบว่าในกลุ่มชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดอนและพื้นที่ริมทะเลมีพฤติกรรมการกินที่แตกต่างกันเพียงเล็กน้อย และปัญหาที่พบมีส่วนคล้ายคลึงกัน ดังนั้น แนวทางการแก้ปัญหาจึงสามารถใช้วิธีการแนวเดียวกันได้ คือ ควรเน้นการเพิ่มความรู้ทางด้านอาหารและโภชนาการแบบผสมผสานโดยผ่านสื่อชนิดต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนไม่เพียงแต่รู้วิธีการบริโภค แต่รู้วิธีการผลิตและประกอบอาหารให้ได้อาหารคุณค่าสูง ราคาประหยัด และควรเน้นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการจำหน่ายอาหารเหล่านี้ในหมู่บ้านด้วย นอกจากนั้น การให้โภชนาการศึกษาก็ไม่ควรค่าไม่เป็นการเพียงพอ จำเป็นที่จะต้องให้แก่ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติผู้ใหญ่ รวมทั้งพวกหมอตำแยด้วย เพราะบุคคลเหล่านี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการกินของประชากรกลุ่มเป้าหมายมาก นอกจากนั้น จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าควรที่จะส่งเสริมการใช้วิทยุ โทรทัศน์ และครูในการรณรงค์เรื่องการปรับพฤติกรรมบ้าง องค์การ 44 % แจ้งว่าได้รับประโยชน์จากการฝึกอบรมมาก ส่วนองค์การ 37 % กล่าวว่าได้รับประโยชน์จากการฝึกอบรมมากพอสมควร กล่าวโดยสรุปแล้วองค์การธุรกิจส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับผลที่ได้รับจากการส่งพนักงานเข้ารับการฝึกอบรม

จากการสอบถามหน่วยงานที่จัดการฝึกอบรม 13 แห่ง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่องค์การธุรกิจ ในจังหวัดสงขลาเคยใช้บริการด้านการฝึกอบรม ได้พบว่าหน่วยงานส่วนใหญ่ คือ 60% จัดการอบรมเกี่ยวกับการบริหารทั่วไป รองลงมา คือ 25% จัดการอบรมเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล หน่วยงานทั้งหมดใช้วิธีการฝึกอบรมโดยการบรรยาย รองลงมา คือ หน่วยงาน 69% ใช้การศึกษาจากตัวอย่าง และ 61% ใช้การประชุมอภิปราย ทุกหน่วยงานใช้วิธีการฝึกอบรมหลาย ๆ วิธีประกอบ

กัน ในการคัดเลือกบุคคลมาทำหน้าที่วิทยากรนั้น หน่วยงานส่วนมากคือ 92% ได้พิจารณาคัดเลือกจากผู้ที่มีคุณวุฒิ ความรู้ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อของการฝึกอบรมหน่วยงานจัดการฝึกอบรมส่วนมากคือ 53% มีความคิดเห็นว่า ประเภทของการฝึกอบรมที่องค์การธุรกิจ ในจังหวัด สงขลาต้องการมากที่สุดก็คือ การพัฒนานักบริหาร

สถาพร ศรีสังข์. การประชุมประสานทางสังคม - วัฒนธรรมไทยพุทธ ไทยมุสลิมที่ปรากฏในการเล่นล้อแห่งของอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. ปรินญาณิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2533. 180 หน้า.

การศึกษาครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการประชุมประสานทางสังคม - วัฒนธรรมไทยพุทธและไทยมุสลิมที่ปรากฏในการเล่นล้อแห่งของอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง วิธีการศึกษาเป็นการศึกษาวิจัย โดยใช้ข้อมูลภาคสนามเป็นข้อมูลปฐมภูมิ และใช้ข้อมูลเอกสารเป็นข้อมูลทุติยภูมิแล้วเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า การเล่นล้อแห่งของอำเภอกันตังรับรูปแบบมาปรับเปลี่ยนเป็นการเล่นของคน และกลายเป็นที่นิยมเล่นทั้งในหมู่ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมเมื่อประมาณ 80-100 ปีก่อน เป็นการเล่นประเภทผสมระหว่างการเดินรำกับการว่าเพลงโต้ตอบกันระหว่างคู่รำในทำนองเพลงปฏิพากย์ ลักษณะการเล่นและองค์ประกอบในการเล่นพบว่า การเล่นชนิดนี้เริ่มด้วยการจัดตั้งคณะล้อแห่งขึ้น ในขณะประกอบด้วยหัวหน้าคณะคนหนึ่ง นักดนตรี 3-5 คน และนางรำประมาณ 4-12 คน เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบด้วย รำมะนา 2 ลูก ไวโอลิน 1 สาย อาจมีฆ้องและฉิ่งร่วมผสมหรือไม่มีก็ได้ การเล่นสามารถจัดเล่นได้ทุกสถานที่ที่มีลานกว้างพอสำหรับการเดินรำ และมีการจัดเล่นได้ทุกโอกาส ส่วนใหญ่นิยมเล่นในงานมงคล และนิยมเล่นตอนกลางคืน มีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์เกี่ยวข้องบ้าง แต่ไม่มีครุหม้อหรือครุเดิน เหมือนการละเล่นพื้นบ้านของภาคใต้ประเภทอื่น ในส่วนของการประชุมประสานทางสังคม - วัฒนธรรมไทยพุทธและไทยมุสลิมที่ปรากฏในการเล่นล้อแห่งนั้น แยกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ มีการประชุมประสานในประวัติความเป็นมาและลักษณะการเล่น กับมีการประชุมประสานด้านองค์ประกอบในการเล่น การประชุมประสานในประวัติความเป็นมาและลักษณะการเล่นนั้น ล้อแห่งได้รับเอาลักษณะการละเล่นพื้นบ้านของชาวไทยพุทธ เช่น โนรา หนังตะลุง และรำวงเข้าไปประชุมประสานค่อนข้างสูง ทั้งในด้านพิธีกรรม ความเชื่อ และรูปแบบของการเล่น

สถิตย์ นิยมญาติ. ความยากจนกับวัฒนธรรม : การวิเคราะห์ปัจจัยทางวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับ
ความยากจนในชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535. 120 หน้า.

รายงานการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อที่จะค้นคว้าหาความจริงว่าเกษตรกร (ชาวนา) ที่
ยากจนกับเกษตรกรที่ไม่ยากจนมีลักษณะต่าง ๆ ทางวัฒนธรรมต่างกันอย่างไร และลักษณะดังกล่าว
นี้มีความเกี่ยวข้องกับความยากจนอย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้พบว่าปัจจัยที่มีส่วนให้เกิดลักษณะยากจน คือ การมีบรรพ
บุรุษที่ยากจน ขนาดของครอบครัวที่ใหญ่เกินไป และการมีอายุมากของชาวนา นอกจากนี้
การอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวที่ยากจนไม่ได้สอนในด้านความรับผิดชอบของคนตั้งแต่เขารับ
ความมีน้ำใจในการช่วยเหลือบิดามารดาตั้งแต่เด็ก ๆ และมีลักษณะทางสังคมในวงแคบ ไม่มีการ
สังสรรค์กับบุคคลที่ต่างชั้นออกไป ความเชื่อและค่านิยมจะเน้นที่ปัจจุบันมากกว่าอนาคต ขาด
ความกระตือรือร้นในการศึกษาเล่าเรียน ชอบมั่วสุมกับอบายมุขมากกว่า

สงคราม ชื่นภิบาล. การผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปของจังหวัดชายแดนภาคใต้
และศึกษากระบวนการในการผสมผสานกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของทาง
ราชการ รวมทั้งยังรวมตลอดไปถึงปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า การผสม
ผสานกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นข้อยุติได้ว่า จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็น
จุดล่อแหลมทั้งในการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางวัฒนธรรม ปัญหาอันเป็น
ความล่อแหลมต่าง ๆ ได้มีมานานแล้ว และสืบเนื่องมาจนกระทั่งทุกวันนี้ ลักษณะและกระบวนการ
ในการผสมผสานกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของทางราชการ ได้บังเกิด
ผลเกื้อกูลต่อประชาชน ในจังหวัดเหล่านี้เป็นอย่างมาก แต่เนื่องจากมีปัญหาสำคัญหลายประการ
ทำให้การดำเนินงานของทางราชการไม่บรรลุผลตามเป้าหมายของนโยบายที่กำหนดไว้

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. พุทธศาสนาแถบดุ่มทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันออก สมัยกรุงศรีอยุธยา.
สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2523.

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบลักษณะทั่ว ๆ ไปของการนับถือพุทธศาสนาทัศนิกายต่าง ๆ ของพุทธศาสนิกชนแถบลุ่มทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันออก จากการจัดการปกครองสงฆ์และบทบาทของสถานภาพศาสนาในแถบนี้ในสมัยกรุงศรีอยุธยา รวมทั้งความเกี่ยวโยงระหว่างพุทธศาสนากับวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ทั้งในช่วงเวลาเดียวกันและที่มีผลสืบเนื่องต่อมาจนถึงปัจจุบัน ผลจากการวิจัยพบว่า บริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันออก อันได้แก่ที่ตั้งอำเภอระโนดและอำเภอสทิงพระในปัจจุบัน เคยมีความเจริญมาแต่ครั้งอาณาจักรตามพรลิงค์ (ก่อนพุทธศตวรรษที่ 10) และเป็นเมืองท่าที่เคยติดต่อกับค้าขายกับประเทศจีนและประเทศอื่น ๆ และเป็นดินแดนที่ชาวอินเดียนิยมมาแสวงหาโภคทรัพย์ จึงเป็นเหตุให้ศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธเข้ามาสู่แถบนี้ และจากหลักฐานทางโบราณคดีที่พบมากมายในบริเวณนี้ แสดงให้เห็นถึงความเจริญของพุทธศาสนาในสมัยกรุงศรีอยุธยา และในปัจจุบันพุทธศาสนิกชนในบริเวณนี้ ยังคงมีค่านิยมและความเชื่ออันสืบเนื่องกันมา แต่ปัจจุบันคนรุ่นใหม่มีความผูกพันกับสถาบันศาสนาน้อยลง ไม่ศรัทธาแก่งานกุศลเท่าคนรุ่นก่อน ๆ

สุภาภรณ์ ธีระจันทร์. อิทธิพลของศาสนาต่อการควบคุมภาวะเจริญพันธุ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีภาคใต้. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2531. 75 หน้า.

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยชุมชน กับการคุมกำเนิดของสตรีที่นับถือศาสนาพุทธและที่นับถือศาสนาอิสลามในภาคใต้ และศึกษาอิทธิพลของศาสนาต่อการใช้การคุมกำเนิดของสตรีในภาคใต้ เมื่อนำปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยชุมชนมาร่วมในการศึกษาวิจัยด้วย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้ใช้ข้อมูลบางส่วนจากโครงการสำรวจสถานะคุมกำเนิดในประเทศไทยรอบที่สาม พ.ศ. 2527 ซึ่งดำเนินการสำรวจโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และกองอนามัยครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข จำนวนตัวอย่าง คือ สตรีวัยเจริญพันธุ์อายุ 15-49 ปี สมรสแล้ว และกำลังอยู่กับสามี อาศัยอยู่ในภาคใต้ นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม จำนวน 1,516 คน วิธีการทางสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การทดสอบไค-สแควร์ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ

ผลการทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ค่า ไค-สแควร์ พบว่า ในสตรีที่นับถือศาสนาพุทธ ปัจจัยด้านต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับการใช้การคุมกำเนิดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในสตรีที่นับถือศาสนาอิสลาม พบว่า อายุ จำนวนบุตรมีชีวิต ความต้องการบุตรเพิ่ม การศึกษา และ

จำนวนแหล่งบริการเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับการใช้การคุมกำเนิดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ระยะเวลาสมรส และอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้การคุมกำเนิด

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ศาสนามีความสัมพันธ์ต่อการใช้การคุมกำเนิดมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ถดถอย พบว่าเมื่อนำปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยชุมชนมาวิเคราะห์ด้วยแล้ว ศาสนายังคงมีอิทธิพลสูงที่สุดต่อการใช้การคุมกำเนิดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลรองลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ความต้องการบุตรเพิ่ม การศึกษา อายุ จำนวนบุตรมีชีวิต และอาชีพเกษตรกรรม ตามลำดับ

สุนันต์ จิตพิทักษ์. ศิลปวัฒนธรรมของเรือกอและ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2526.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของมุสลิมในคาบสมุทรมลายู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย และศึกษาอิทธิพลจากสภาพภูมิศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา ทั้งศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ และเพื่อสืบค้นหลักฐานเกี่ยวกับเรือกอและนับตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนเพื่อเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของเรือกอและในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางยิ่งขึ้น ผลการวิจัย สรุปได้ว่าประเทศไทยนั้นมีจุดเริ่มต้นของมุสลิมตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นต้นมา ศิลปวัฒนธรรมของไทยหลายอย่างนี้มีกำเนิดมาจากศาสนาอิสลามอยู่มาก และได้กลายเป็นวัฒนธรรมผสมผสานเป็นแบบไทย ๆ มาจนถึงทุกวันนี้ สำหรับศิลปวัฒนธรรมเรือกอและในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า เรือกอและ เป็นคำคำหนึ่งที่มาจากภาษาของชาวมุสลิม (มาเลย์) และได้กลายมาเป็นคำไทยคำหนึ่ง ตลอดจนรูปแบบของเรือที่ใช้ในพระราชพิธีตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นต้นมา จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์น่าจะได้รับอิทธิพลมาจาก “ เรือแขก ” แต่ในอดีตนั่นเอง

สุวิทย์ ทองศรีเกตุ. การศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ ที่มีต่อพฤติกรรมทางศาสนาของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2524. 165 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงอิทธิพลของของศาสนาพราหมณ์ที่มีต่อพฤติกรรมทางศาสนาของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีขอบเขตของการศึกษาวิจัยตั้งแต่สมัยก่อนพุทธกาลมาแล้วจนถึงปัจจุบัน โดยศึกษาจากหลักฐานทางภูมิศาสตร์และตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ศิลปโบราณคดีและศิลาจารึก ผลการวิจัย ทำให้ทราบว่า ศาสนาพราหมณ์นั้นเริ่มมีอิทธิพลในนครศรีธรรมราช ราวพุทธศตวรรษที่ 8 - 12 เป็นต้นมา และเจริญขึ้นเรื่อย ๆ จนมีหลักฐานทางโบราณคดีชัดเจนในพุทธศตวรรษที่ 13 - 14 จากพิธีกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิม และเป็นอันยุติได้ว่า ศาสนาพราหมณ์ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางศาสนาของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งแต่โบราณกาลจนถึงปัจจุบัน จนกลายเป็นวัฒนธรรมประจำเมืองไป

ทรน หัสมา. วัฒนธรรมของชาวไทยที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถภาคใต้. ปรินญา
นิพนธ์หลักสูตรปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2533. 201 หน้า.

งานวิจัยนี้ มุ่งศึกษาวิเคราะห์ทางด้านวัฒนธรรมของชาวไทยที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถภาคใต้ และวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยวิธีการถ่ายภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถภาคใต้ของวัดต่าง ๆ ดังนี้ อุโบสถวัดวังอุโบสถวัดวิหารเบิก อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง อุโบสถวัดคูเต่า กิ่งอำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา อุโบสถวัดมณีมาวาสวิหาร อุโบสถวัดโพธิ์ปฐมาวาส อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา และอุโบสถวัดชลธาราสิงเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมของชาวไทยที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถภาคใต้ ได้แก่ วัฒนธรรมความเชื่อและศาสนา ชาวไทยเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ เครื่องรางของขลัง และนับถือพุทธศาสนามาช้านานตั้งแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้เกิดประเพณีอันเป็นผลมาจากความเชื่อและศาสนาขึ้นหลายอย่างในสังคมไทย เช่น ประเพณีการทำบุญตักบาตร ประเพณีการบวช เป็นต้น ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาของชาวไทยได้เป็นอย่างดี วัฒนธรรมการสร้างที่อยู่อาศัยพบว่า การสร้างที่อยู่อาศัยของคนไทยสมัยก่อนมี 4 ลักษณะ คือ เรือนแพ เรือนเครื่องผูก เรือนเครื่องสับ และ เรือน 2 ชั้น โครงสร้างก่ออิฐถือปูนบ้านเรือนของคนไทยส่วนใหญ่เป็นแบบเรือนไทย วัฒนธรรมการแต่งกาย คนไทยส่วนใหญ่ไม่นิยมสวมเสื้อ นุ่งผ้าโจงกระเบน สุภาพสตรีใช้ผ้าสไบ หรือผ้าคาดอก เด็กอายุประมาณ 1-8 ปี นิยมเปลือยกาย แต่มีเครื่องประดับหลายอย่าง เช่น ลูกปัด กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า เป็นต้น วัฒนธรรมการประกอบอาชีพเนื่องจากสภาพ

ภูมิประเทศของไทยเป็นที่ราบเหมาะแก่การเกษตรกรรม และบางส่วนของประเทศติดต่อกับฝั่งทะเล จึงทำให้คนไทยประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำสวน ทำนา ทำไร่ และมีการประกอบอาชีพประมง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์ และล่าสัตว์ป่า วัฒนธรรมการคมนาคม การคมนาคมติดต่อกันของชาวไทยที่สะดวกที่สุดในสมัยนั้น ได้แก่ การเดินเท้า และใช้วัวเทียมเกวียน ใช้ช้าง ม้า เป็นพาหนะในการเดินทาง ส่วนผู้ที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำลำคลองใช้เรือเป็นพาหนะ เช่น เรือแจว เรือพาย และเรือกรรเชียงและเรือใบ เรือสำเภา เรือกลไฟ ซึ่งใช้ในการติดต่อกับชายกับต่างประเทศ วัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งของชาวไทยที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถภาคใต้ คือ วัฒนธรรมการละเล่นและกีฬา โดยเฉพาะวัฒนธรรมการละเล่น ได้แก่ การแสดงหุ่นกระบอก วงปี่พาทย์ โขน มโนราห์ หนังตะลุง นอกจากนี้ยังมีกีฬามวยไทย ซึ่งเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของไทย กีฬาชนวัวนิยมกันมากในภาคใต้ของประเทศไทย จากวัฒนธรรมด้านการละเล่นที่มีมากมายหลายอย่างของไทย แสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยของคนไทยที่ชอบสนุกสนาน รื่นเริง นอกจากวัฒนธรรมของชาวไทยแล้ว จิตรกรรมฝาผนังอุโบสถภาคใต้ยังปรากฏวัฒนธรรมอื่น ๆ อีก คือ วัฒนธรรมของชาวจีน ชาวมาเลเซีย และชาวตะวันตกที่ได้เข้ามาติดต่อสัมพันธ์กับประเทศไทย ทางด้านการค้าและการเผยแพร่ศาสนาและการเมือง

อาภรณ์ อุกฤษณ์. พิธีลอยเรือ : ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชาวเล กรณีศึกษาบ้านหัวแหลม เกาะลันตา จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2531. 160 หน้า.

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพิธีลอยเรือในฐานะที่เป็นภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวเลบ้านหัวแหลม อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ โดยผู้วิจัยเข้าไปอาศัยในชุมชนช่วงระยะเวลาหนึ่ง และใช้วิธีการทางมานุษยวิทยา เก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านชาติพันธุ์และพิธีกรรม จากการสังเกตขณะเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ และสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ประกอบกับการค้นคว้าจาก เอกสาร และตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของพิธีลอยเรือทั้งในแง่ของศิลปะที่ชาวเลบ้านหัวแหลมสร้างสรรค์ประดิษฐ์ เพื่อใช้ในพิธีกรรม และในแง่ของสัญลักษณ์และการสื่อความหมาย ตลอดจนการสืบเนื่อง และการเปลี่ยนแปลง ได้สะท้อนให้เห็นสัญลักษณ์และการสื่อความหมายในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การประกอบพิธีกรรมของผู้นำกลุ่ม การเข้าร่วมต่อเรือปลากั้ง การประดิษฐ์ไม้กั้นผี การประกอบพิธีสวดน้ำ และการประกอบพิธีทำน้ำมนต์ ทำขวัญ การสะเดาะเคราะห์ ตลอดจนการร้องรำทำเพลงของสมาชิกในกลุ่ม สิ่งเหล่านี้เป็นการแสดงสัญลักษณ์และการสื่อความหมายด้านภาษาท่าทาง ซึ่งนอกจากการสัมพันธ์

กับตำนาน ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ และภาวะแวดล้อมทางนิเวศวิทยา ซึ่งรวมเรียกว่า โลกทรรศน์ทางสังคมและวัฒนธรรมแล้ว ยังแสดงถึงโครงสร้างของพิธีลอยเรือ ซึ่งสัมพันธ์กับ โครงสร้างชุมชนชาวเลบ้านหัวแหลมด้วย

2. งานวิจัยด้านความเป็นอยู่และวิทยาการ

กัลยา สุวรรณพงศ์. ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อผลผลิตน้ำตาลโตนดที่ตำบลคลองรี อำเภอ สทิงพระ จังหวัดสงขลา. ปรินญาณิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2531. 151 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อค้นหาตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดในการทำนายผลผลิตน้ำตาลโตนด ที่ตำบลคลองรี อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างตัวพยากรณ์ 7 ตัว ได้แก่ การใช้เงินทุนในการผลิต การใช้แรงงานในการผลิต ความมีวินัยในการผลิต การยอมรับนวัตกรรมในการผลิต สุขภาพในการผลิต การกำหนดโครงการล่วงหน้าในการผลิต และการรวมกลุ่มเพื่อผลิต กับผลผลิตน้ำตาลโตนด ซึ่งเป็นตัวเกณฑ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกรผู้ประกอบการอาชีพผลิตน้ำตาลโตนดในทุกหมู่บ้านจำนวน 9 หมู่บ้าน ในเขตตำบลคลองรี อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ และการสังเกต การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรทีละตัว (stepwise multiple regression)

ผลการวิจัยพบว่าการใช้เงินทุนในการผลิต ความมีวินัยในการผลิต การยอมรับนวัตกรรมในการผลิต สุขภาพในการผลิต การกำหนดโครงการล่วงหน้าในการผลิต และการรวมกลุ่มเพื่อผลิตกับผลผลิตน้ำตาลโตนด ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติ ยกเว้นการใช้แรงงานในการผลิต มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลผลิตน้ำตาลโตนด โดยมีความเชื่อมั่นสูง

ตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดสำหรับพยากรณ์ผลผลิตน้ำตาลโตนด โดยจัดลำดับความสำคัญมีดังนี้

- 1) การใช้แรงงานในการผลิต
- 2) การใช้เงินทุนในการผลิต ตัวพยากรณ์นอกจากนี้ไม่ได้รับเลือกเข้าในสมการ

กาญจนา เพื่อใหญ่ และคนอื่น ๆ. การศึกษาประวัติชื่อบ้านนามเมือง ในเขตอำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี : วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี, 2527.

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาค้นคว้า เพื่อรวบรวมประวัติ และรวบรวมเกี่ยวกับ ที่มาของชื่อตำบล และหมู่บ้านในเขตอำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการรวบรวมข้อมูลได้ใช้วิธีการบันทึกเสียงจากการบอกเล่าของวิทยากรและข้อมูลที่ได้มา แล้วได้นำมาถอดเป็นภาษาถิ่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และถอดออกเป็นภาษาไทยกลางด้วย ผลการวิจัย ทำให้ทราบเกี่ยวกับภูมิประเทศและขนาดของตำบลและหมู่บ้านต่าง ๆ อาชีพ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ศาสนา ความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ในอำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา. ลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างเกษตรกรที่ยอมรับนวัตกรรมกับเกษตรกรที่ไม่ยอมรับนวัตกรรม : ศึกษากรณีการปลูกข้าวพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง. สงขลา : ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2527.

การวิจัยในครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงความแตกต่างในลักษณะบางประการระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม (พันธุ์ กบ. ต่าง ๆ) กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งลักษณะต่าง ๆ ที่ได้ศึกษานี้ ได้แก่ ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคม ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยา ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสาร และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิธีการปฏิบัติต่าง ๆ ทางการเกษตร นอกจากนี้ยังได้ทำการศึกษาถึงช่องทางในการรับข่าวสารและรูปแบบของการติดต่อสื่อสาร โดยใช้วิธีการทางสังคมมิติ

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมมีทัศนคติต่อเกษตรตำบลที่ดีกว่า มีการหาความรู้ต่าง ๆ ทางสื่อดิจิทัลมากขึ้น มีการตื่นตัวต่อความรู้แผนใหม่ มีเกษตรตำบลมาหาถึงบ้าน ไปหาเกษตรตำบลที่จุดนัดพบเพื่อขอคำปรึกษา เข้าร่วมกิจกรรมแปลงสาธิตที่จัดทำโดยเกษตรตำบล และไปขอยืมเมล็ดพันธุ์จากเกษตรตำบล มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้มีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยใช้วิธีปฏิบัติทางการเกษตรเป็นตัวบ่งชี้ ไม่พบความแตกต่างทางสถิติ ผลอันนี้แสดงให้เห็นว่า การยอมรับความรู้แผนใหม่นั้น เป็นเพียงแต่การยอมรับในเรื่องของพันธุ์ข้าวเท่านั้น

จากการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับช่องทางในการรับข่าวสารทางการเกษตร พบว่าญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน ตลอดจนเกษตรกรตำบลได้รับการเสนอชื่อ ว่าเป็นแหล่งที่สำคัญของข่าวสารต่าง ๆ ทางการเกษตร เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมได้ให้ความสำคัญของ

เกษตรตำบลเป็นอันดับแรก ในขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองได้ให้ความสำคัญเป็นอันดับสุดท้าย

ในส่วนที่เกี่ยวกับการทดสอบทางสังคมมิติ ในส่วนที่เกี่ยวกับสังคมมิติเพื่อหาตัวบุคคลที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาปัญหาทางด้านการเกษตร พบว่า เกษตรตำบล เกษตรกรหมายเลข 44 (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4) และผู้ใหญบ้านหมู่ที่ 9 ได้รับการเสนอชื่อว่าเป็นบุคคลที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเกษตร ในส่วนที่เกี่ยวกับสังคมมิติเพื่อหาตัวบุคคลที่เป็นที่เคารพนับถือ เกษตรกรหมายเลข 44 ผู้ใหญบ้านหมู่ที่ 9 กำนัน และเจ้าอาวาสวัดห้วยหลาดได้รับการเสนอชื่อว่าเป็นบุคคลที่ควรให้ความเคารพนับถือ

จิตผกา ธนปัญญาธิราชวงศ์. คำนิยมของเกษตรกรบางตำบลในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่มีต่อสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร. สงขลา: ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2527.

งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาเกษตรกรที่ตำบลทุ่งใหญ่ ตำบลท่าข้าม และตำบลควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เกี่ยวกับคำนิยมที่มีต่อสถาบันที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกร โดยการสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดา รวมทั้งสิ้น 111 คน การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยรวม ค่าไคสแควร์ ผลการศึกษาปรากฏว่า คำนิยมของเกษตรกรในเขตชลประทานกับเกษตรกรนอกเขตชลประทาน ที่มีต่อสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรไม่แตกต่างกัน ได้แก่ สถาบันดังต่อไปนี้ สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคใต้ สำนักงานเกษตรภาคใต้ สถาบันฝึกอบรมสหกรณ์การเกษตรแห่งชาติ พัฒนารวมชนจังหวัดสงขลา พัฒนาการอำเภอหาดใหญ่ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสงขลา ศูนย์วิจัยการยาง กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางอำเภอหาดใหญ่ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และหน่วยป้องกันและกำจัดศัตรูพืชที่ 4 สงขลา เกษตรกรรู้จักคุ้นเคยดีกับเจ้าหน้าที่เกษตร และเห็นว่าเจ้าหน้าที่เกษตรมีประโยชน์ต่ออาชีพเกษตร เพราะเป็นผู้นำความรู้ทางการเกษตรแผนใหม่มาเผยแพร่ แต่เกษตรกรยอมรับวิทยาการแผนใหม่ในบางเรื่องเท่านั้น เพราะเห็นว่าจะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นจริง และต้องการทดลองวิทยาการแผนใหม่ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่เกษตรยังช่วยจัดบริการทางด้านปัจจัยการผลิต และเป็นທີ່ปรึกษาปัญหาอาชีพเกษตรให้กับเกษตรกร

ชาญชัย อินทรประวัตติ. การใช้กีฬาฟุตบอลเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทัศนคติ ที่ส่งเสริมความมั่นคงของชาติของเยาวชนไทยมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้. ปรินญาณิพนธ์หลักสูตรการศึกษาคุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทดลองใช้โครงการฝึกอบรมกีฬาฟุตบอลในการพัฒนาทัศนคติของเยาวชนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ส่งเสริมความมั่นคงของชาติ และเพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของเยาวชนไทยมุสลิมที่เข้าร่วมโครงการ แต่มีกลุ่มเพื่อนในวัยเดียวกันที่เข้าร่วมฝึกอบรมที่นับถือศาสนาแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติที่ส่งเสริมความมั่นคงของชาติของเยาวชนไทยมุสลิมที่อยู่ในกลุ่มควบคุม เปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อย ทั้งก่อนและหลังการฝึกและไม่มียุทธศาสตร์ทางสถิติ ส่วนในโครงการย่อยที่หนึ่งของกลุ่มเพื่อนล้วนไปในทางที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .10 และกลุ่มเพื่อนผสม .001 และหลังจากผ่านการฝึกและหลังการฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .10

จิตชนก เริงเขาว. ความสูญเปล่าทางแรงงานและวัตถุดิบ อันเนื่องมาจากความคลี่คลายทางวัฒนธรรมภาคใต้. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2527.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความสูญเปล่าทั้งทางด้านทางแรงงานและเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากความคลี่คลายทางวัฒนธรรม โดยขอบเขตการวิจัยครอบคลุมไปยังแหล่งหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงของภาคใต้ 3 แห่งด้วยกัน คือ การสานเสื่อกระจูดที่บ้านทะเลน้อย การทอผ้าที่เกาะยอ และการทำเครื่องใช้จากไม้ไผ่ของชาวอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า การทำเครื่องใช้จากไม้ไผ่มาถึงภาวะตกต่ำอย่างมาก เนื่องจากไม่มีผู้นิยมสินค้าประเภทนี้ ส่วนการสานเสื่อจากต้นกระจูดยังคงได้รับความนิยมอยู่ในระดับปานกลาง แต่การผลิตยังคงไม่ได้เต็มที่ตามกำลังแรงงานที่มีทั้งหมด สินค้าผลิตแข่งกับโรงงานและการผลิตมุ่งไปยังการสานเสื่ออย่างเดียว ไม่ได้นำไปทำสินค้าอื่น ๆ สำหรับการทอผ้าที่เกาะยอนั้น มีลักษณะคล้ายคลึงกับการสานเสื่อกระจูดของชาวบ้านทะเลน้อย

ชูศักดิ์ ชูช่วย. บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน ตามการรับรู้ของผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นและหมู่บ้านทั่วไป ภาคใต้. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533. 188 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวัง และบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน ตามการรับรู้ของผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นและหมู่บ้านทั่วไปภาคใต้ รวม 4 ด้าน ดังนี้ บทบาทด้านเศรษฐกิจและอาชีพ บทบาทด้านการสาธารณสุข บทบาทด้านสังคมและวัฒนธรรม และบทบาทด้านการเมืองการปกครอง ศึกษาโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างประชากร 2 กลุ่ม คือ ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่น จำนวน 272 คน และผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในหมู่บ้านทั่วไป จำนวน 276 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทที่คาดหวังของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน ตามการรับรู้ของผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นและหมู่บ้านทั่วไป สูงกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน 2. บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน ตามการรับรู้ของผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นสูงกว่าหมู่บ้านทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

ณรงค์ นุ่นทอง. การปฏิรูปการปกครองมณฑลนครศรีธรรมราช ในสมัยพระยาสุโขมณีนวินิตเป็นข้าหลวงเทศาภิบาล (พ.ศ. 2439-2449). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการปฏิรูปการปกครองมณฑลนครศรีธรรมราชในสมัยพระยาสุโขมณีนวินิตเป็นข้าหลวงเทศาภิบาล (พ.ศ. 2439-2449) และศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองหลวงกับหัวเมืองที่อยู่ห่างไกล มณฑลนครศรีธรรมราชในสมัยโบราณถือว่าเป็นหัวเมืองที่อยู่ห่างไกล เพราะการคมนาคมติดต่อกับทางเมืองหลวงทุรกันดารมาก ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า เมื่อพระยาสุโขมณีนวินิตดำรงตำแหน่งข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลนครศรีธรรมราช ก็ได้จัดการปกครองเมืองนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา เข้าสู่ระเบียบแบบแผนสมัยใหม่ ตามนโยบายของรัฐบาลกลางทุกประการ คือ ในด้านการปกครองได้จัดการปกครองเมืองตามข้อบังคับ

ครุณี แก้วม่วง. พระยารัษฎานุประดิษฐมหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) : ผู้นำการปกครองหัวเมืองไทยฝั่งตะวันตก พ.ศ. 2444-2456. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2526.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องของ พระยารัษฎานุประดิษฐมหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ซึ่งเป็นผู้นำการปกครองหัวเมืองไทยฝั่งตะวันตก พ.ศ. 2444-2456 และศึกษาในด้าน

การทำงานของท่าน และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับท่าน โดยเฉพาะในด้านที่ท่านเป็นผู้นำการปกครองที่มีผลงานดีเด่นในประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง การเศรษฐกิจของไทย และภูมิหลัง ประสบการณ์ในปฐมวัย ผลการวิจัย ทำให้ทราบถึงเรื่องราวของ พระยารัษฎานุประดิษฐมหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ในช่วงร้อยปีที่ผ่านมา ท่านเป็นผู้นำการปกครอง และเป็นสมาชิกคนหนึ่งของตระกูล ณ ระนอง ซึ่งเป็นตระกูลที่มีความสำคัญต่อการปกครอง การเศรษฐกิจของท้องถิ่นตระกูลหนึ่ง ท่านมิได้รับการศึกษาจากโรงเรียนเช่นคนอื่น ๆ แต่ท่านได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากการอบรมสั่งสอนและประสบการณ์ในชีวิตจริง โดยบิดา คือ พระยาคำรงสุจริต (คอซู้เจียง ณ ระนอง) ซึ่งเป็นพื้นฐานของชีวิต ความเข้าใจ และรู้จักแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจและการทำงานของท่านในภายหลัง และนอกจากนี้ ยังมีกรกล่าวถึงในด้านการต่างประเทศและด้านอื่น ๆ อีกด้วย

คุณิต หวันเหลี่ยม. ศึกษาวัฒนธรรมการทำงานตามสถานภาพส่วนบุคคลของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้. ปรินญาณิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2530. 161 หน้า.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาระดับวัฒนธรรมการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านความรักงาน ความขยันหมั่นเพียร ความกตริเริ่มสร้างสรรค์ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความมีมนุษยสัมพันธ์ และความมีสามัคคีธรรม 2) เปรียบเทียบความแตกต่างของวัฒนธรรมการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เกิดจากสถานภาพส่วนบุคคลหรือตัวแปรอิสระที่ต่างกัน คือ เพศ อายุราชการ คุณวุฒิการศึกษา วิทยุฒิ และขนาดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2529-2530 จำนวน 442 คน ผลการศึกษาพบว่าครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีระดับวัฒนธรรมการทำงานตามความมุ่งหมายข้อที่ 1 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการเปรียบเทียบความแตกต่างของวัฒนธรรมการทำงานนั้น ปรากฏผลดังนี้ คือ ในด้านเพศและวัย ไม่มีความแตกต่างกัน แต่ในด้านอายุราชการกับคุณวุฒิการศึกษานั้น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ถวิล นำปัญจพล. ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีชาวเลในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. 168 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีชาวเลในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่ยังมีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีในกลุ่มนี้ ตามขอบเขตของการวิจัย โดยพิจารณาถึงข้อมูลทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีชาวเล ตลอดจนได้นำเอาลักษณะที่เกี่ยวกับด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ที่คิดว่ามีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ ผลการวิจัยพบว่า จากปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ปัจจัยทางด้านประชากร สังคม เห็นได้ชัดเจนกว่าปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของชาวเล และจังหวัดภูเก็ต ที่มีแนวโน้มที่จะทำให้จำนวนบุตรที่เกิดมารอดชีวิตโดยเฉลี่ยต่ำกว่าจังหวัดอื่น ๆ เพราะจังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดที่ชาวเลอยู่ใกล้แหล่งชุมชนที่ได้รับการพัฒนามากกว่าจังหวัดอื่น ๆ คือ หาดราไวย์และเกาะสิเหร่

ถาวร เกียรติทับทิว และเฉลิมพล สัตถาภรณ์. ตัวกำหนดและผลกระทบของการย้ายถิ่นของ สตรี ในภาคเหนือเพื่อทำงานในธุรกิจบริการในสงขลา-หาดใหญ่. สงขลา : ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2528.

เมืองสงขลา-หาดใหญ่ ได้ถูกกำหนดให้เป็นเมืองหลักของภาคใต้ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประกอบกับเป็นเมืองชายแดน จึงมีนักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก การท่องเที่ยวและการบริการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นกิจกรรมหลักทางเศรษฐกิจที่สำคัญยิ่ง และมีส่วนดึงดูดสตรีบางประเภทจากภาคต่าง ๆ ของประเทศให้ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่เป็นจำนวนมาก การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการย้ายถิ่น มูลเหตุและสิ่งจูงใจในการย้ายถิ่น ความเป็นอยู่ในถิ่นฐานใหม่ ตลอดจนสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของสตรีบางประเภทที่เข้ามาอยู่ในเมืองสงขลา-หาดใหญ่

ผลของการศึกษาพบว่าสตรีบางประเภทย้ายถิ่นมาด้วยความสมัครใจจากภาคเหนือเป็นส่วนใหญ่ โดยมีมูลเหตุมาจากความยากจนเป็นพื้นฐาน ประกอบด้วยเหตุผลส่วนบุคคลเป็นสำคัญ การเดินทางส่วนใหญ่มาพร้อมกับเพื่อน และเข้าทำงานในสถานบริการอาบอบนวดและสถานโสเภณี ลักษณะการเดินทางดังกล่าวพบว่าสตรีบางประเภทมากกว่าหนึ่งในสามได้เดินทางจากถิ่นฐานเดิมมายังเมืองสงขลา-หาดใหญ่โดยตรง สตรีเหล่านี้มีรายได้จากการประกอบอาชีพนี้มากกว่าที่เคยได้

รับมาก่อนย้ายถิ่น และได้ส่งเงินออมให้แก่พ่อแม่ที่อยู่ภูมิลำเนาเดิม อย่างไรก็ตาม สตรีเหล่านี้ส่วนใหญ่ต้องการเลิกอาชีพค้าหากมีงานทำที่ดีกว่า

**ธรรมรงค์ อุทัยรังษี. ผลกระทบจากการท่องเที่ยว ที่มีต่อการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดินในบริเวณ
เกาะสมุย สุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภูมิศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.**

จุดมุ่งหมายของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ต้องการศึกษาดังผลกระทบที่มีต่อการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดินในบริเวณเกาะสมุย อันเป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว จากการวิเคราะห์การกระจายประชากร การย้ายถิ่นฐาน และทัศนคติของชาวเกาะสมุยที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่บริเวณนี้

วิธีการศึกษา คือ การใช้เทคนิคทางภูมิศาสตร์ การแปลภาพถ่ายทางอากาศ และการใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ที่มีกิจกรรมท่องเที่ยวปรากฏอยู่อย่างเด่นชัด และเขตพื้นที่ที่มีกิจกรรมท่องเที่ยวปรากฏไม่เด่นชัด ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินพบว่า การขยายตัวทางด้านการท่องเที่ยวมีส่วนก่อให้เกิดรูปแบบการใช้ที่ดินแบบใหม่ขึ้นมาอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ความเจริญด้านต่าง ๆ ที่ดำเนินไปนั้น ปัญหาความต้องการทรัพยากรที่ดินในแหล่งท่องเที่ยวข้อมตามมา ที่ดินในบริเวณพื้นที่หลายแห่งบนเกาะสมุยถูกจับจองเพื่อใช้ในกิจการต่าง ๆ นับตั้งแต่ โรงแรม บังกาโล อาคารพาณิชย์ แหล่งท่องเที่ยว ท่าเรือ สนามบิน โรงพยาบาล ธนาคาร และสถานีดำรงจลลดจนโครงสร้างพื้นฐานประเภทอื่น ๆ นอกจากนี้พื้นที่บริเวณชายหาดแล้ว ที่ดินในบริเวณที่สูงในเกาะสมุยก็ถูกนำไปใช้ในกิจกรรมท่องเที่ยวด้วย

ส่วนในด้านการกระจายประชากรและการย้ายถิ่น ภายหลังจากที่กิจกรรมท่องเที่ยวเข้าไปมีบทบาทภายในเกาะสมุยแล้ว ประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณท้องที่ต่าง ๆ บนเกาะแห่งนี้มีการรวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่มก้อนมากขึ้นกว่าเดิม ขณะที่หลายท้องที่มีจำนวนประชากรลดลง ซึ่งลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพการตั้งถิ่นฐาน การใช้ที่ดินและการเคลื่อนย้ายของประชากรในพื้นที่ที่เสียเปรียบไปสู่พื้นที่ที่ได้เปรียบ ทั้งนี้เป็นไปตามศักยภาพของพื้นที่และระดับการพัฒนาในพื้นที่ โดยเฉพาะย่านที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจสูง การคมนาคมขนส่งสะดวก และย่านที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนการย้ายถิ่นออกไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตจังหวัดต่าง ๆ บนแผ่นดินใหญ่ด้วย

จากการสำรวจทัศนคติต่อการท่องเที่ยว พบว่า ชาวเกาะสมุยส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวและต้องการให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในเกาะสมุยให้มากยิ่งขึ้น การท่องเที่ยวช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพ เพิ่มพูนรายได้ ทำให้ที่ดินมีราคาสูงขึ้น และเป็นปัจจัยที่นำความเจริญมาสู่ท้องถิ่น โดยเฉพาะในด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ แต่ในทางกลับกัน ชาวเกาะสมุยยอมรับว่าการท่องเที่ยวเป็นตัวการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต และก่อให้เกิดปัญหาการสูญเสียกรรมสิทธิ์ที่ดินและการย้ายถิ่น

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้ คือ ควรมีการทำแผนหลักกำหนดย่านการใช้ที่ดินในเกาะสมุย การเพิ่มงบประมาณในการพัฒนาเกาะสมุย การยกฐานะของสุขาภิบาลเกาะสมุยให้เป็นเทศบาลตำบล การบรรจุ นโยบายและโครงการพัฒนาของเกาะสมุยไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี การส่งเสริมการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเกาะสมุย ตลอดจนการกำหนดมาตรการคุ้มครองการประกอบอาชีพของชาวเกาะสมุย และการออกกฎหมายเกี่ยวกับการใช้ที่ดินบังคับใช้ในเกาะสมุยด้วย

ธานินทร์ พะเอม. นโยบายการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2527.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาในนโยบายทั้งในด้านแนวความคิดและวิธีการที่รัฐได้ใช้ดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัญหาชนกลุ่มชาวมุสลิม และขบวนการโจรก่อการร้ายแบ่งแยกดินแดน (ขจก.) ปัญหาโจรคอมมิวนิสต์ (จคม.) และปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมาเลเซีย โดยเฉพาะกรณีปัญหาชนกลุ่มน้อย ขจก. ถือว่าเป็นประเด็นหลักของการศึกษา โดยแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาการของปัญหา ควบคู่ไปกับนโยบายที่ใช้ตั้งแต่เริ่มต้นในสมัยกรุงสุโขทัยจนกระทั่งถึงปัจจุบัน พร้อมทั้งศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดนโยบายที่รัฐกำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า นโยบายการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่รัฐบาลกำลังดำเนินการในปัจจุบัน มีความเหมาะสมในธรรมชาติของผู้กำหนดนโยบาย สำหรับปัญหาชนกลุ่มน้อยชาวมุสลิมควรที่จะได้ทบทวนหลักปรัชญาของศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักการเพื่อความ เป็นธรรม และสวัสดิการสังคม รวมทั้งการปรับปรุงระบบบริการในพื้นที่ นอกจากนี้การปราบปราม ขจก. และ จคม. ยังคงดำเนินต่อไปตามแนวทาง “การเมืองนำการทหาร”

นงเยาว์ ปิฎกรัตน์. บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านศึกษาเฉพาะจังหวัด สงขลา. ปรินญาณิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2532. 156 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสงขลาที่มีต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยศึกษาตามตัวแปรต่าง ๆ คือ อายุตามปีปฏิทิน อายุพรรษา วุฒิการศึกษาทางคณะสงฆ์ วุฒิการศึกษาตามหลักสูตรทางโลก สมณศักดิ์ พระสังฆาธิการ และภูมิลำเนาเดิม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ พระสงฆ์ที่พำนักอยู่ ณ จังหวัดสงขลา ในปีพุทธศักราช 2532 จำนวน 119 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณจำนวน 48 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลกระทำโดยวิธีการทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดสงขลา มีบทบาทต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน อยู่ระดับสูง และการเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน ตามตัวแปรต่าง ๆ คือ อายุตามปีปฏิทิน วุฒิทางการศึกษา สมณศักดิ์ และตำแหน่งสังฆาธิการ ไม่มีความแตกต่างกัน แต่ตัวแปรด้านอายุพรรษา ภูมิลำเนาเดิม วุฒิทางการศึกษาตามหลักสูตรทางโลกมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ส่วนด้านปัญหาและข้อเสนอแนะพบว่า หน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน วัด และประชาชนในท้องถิ่นต้องร่วมมือกันส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยจัดการอบรมแนะนำความรู้ในการส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า การเก็บรวบรวมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้ด้วยระบบที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และการใช้สื่อในรูปแบบต่าง ๆ ในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่

น้อย จันทรอำไพ. การเคลื่อนย้ายแรงงานกับการพัฒนาเมืองหลักในภาคใต้ : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมในจังหวัดสงขลา. สงขลา : ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2526.

การศึกษากการเคลื่อนย้ายแรงงาน กับการพัฒนาเมืองหลักในภาคใต้ โดยศึกษาเฉพาะกรณีเขตส่งเสริมอุตสาหกรรม ในจังหวัดสงขลานั้น โดยสรุปแนวโน้มของความต้องการย้ายถิ่นของประชากรในวัยทำงานในเขตอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดสงขลานั้น มีบ้างพอสมควร แต่ก็ควรแก้ไขข้อเสียของโรงงาน คือ สภาพแวดล้อม ประเภทของงานให้เหมาะสมกับรายได้และสิ่งจูงใจที่สำคัญยิ่ง คือ รายได้ในภาคใต้ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร คือ ทำสวนยางพารา รายได้ของการกรีดยางพาราตกประมาณ 80-100 บาท เป็นอย่างต่ำ ทำให้เป็นปัญหาหนักใจยิ่งสำหรับ

การจ้างแรงงานท้องถิ่น ในการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้น จึงเกิดมีความคิดที่จะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานมาจากภาคอื่น ๆ ที่มีแรงงานเหลือมาก เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคเหนือ เป็นต้น ในแถบจังหวัดระนองมีการจ้างแรงงานชาวพม่ามาช่วยทำเหมืองแร่ เนื่องจากเป็นแรงงานที่ถูกแต่ก็เป็นการผลิตกฎหมาย การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการเขตส่งเสริมอุตสาหกรรม ในจังหวัดสงขลา ดังกล่าว จึงมีอุปสรรคที่สำคัญยิ่ง คือ ปัญหาเรื่องแรงงาน

ข้อเสนอแนะบางประการก็คือ ให้มีการแก้ไขนโยบายแรงงาน โดยการกำหนดอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำในภาคอุตสาหกรรมให้เหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจในท้องถิ่น และควรแยกนโยบายโรงงานตามขนาดของอุตสาหกรรมให้แตกต่างกัน และข้อพึงระวังอย่างยิ่ง คือ การวางเขตอุตสาหกรรมในเมืองใหญ่ เช่น หาดใหญ่ สงขลาฯ ถ้าไม่สอดคล้องกับการวางผังเมืองแล้วปัญหาที่จะตามมาก็คือการเกิดปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม สภาพแวดล้อมเป็นพิษ และการจราจรติดขัด เป็นต้น

นิตยา โกศลกาญจน์. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการใช้ที่ดินอยู่อาศัย บริเวณเมืองสงขลา. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาผังเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524. 163 หน้า.

ชุมชนเมืองสงขลาจัดว่าเป็นชุมชนที่มีความสำคัญของจังหวัดสงขลาและภาคใต้ ในอนาคตบทบาทของเมืองอาจเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ได้กำหนดจะพัฒนาชุมชนเมืองสงขลาเป็นเมืองหลักของภาคใต้ และมีโครงการต่าง ๆ สนับสนุนนโยบายนี้ ซึ่งจะมีผลต่อชุมชนเมืองสงขลาทั้งทางตรงและทางอ้อม

จุดมุ่งหมายของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม อันเนื่องมาจากมีโครงการพัฒนาในเขตพื้นที่ดังกล่าว ที่มีผลต่อสภาพการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยในชุมชนเมืองสงขลา โดยได้พิจารณาบทบาทและความสำคัญของเมืองสงขลาในระดับจังหวัด วิเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันของชุมชนเมืองสงขลา ทั้งภาวะเศรษฐกิจและสังคม และ การใช้ดิน พร้อมทั้งคาดคะเนแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เสนอแนะแนวทางสำหรับการขยายตัวของเมืองต่อไป และผลของการวิเคราะห์สรุปได้ว่า การมีโครงการพัฒนาพื้นที่ต่าง ๆ ในอนาคตมีผลกระทบต่อชุมชนเมืองสงขลา ในลักษณะการเพิ่มของประชากรวัยแรงงาน การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทั้งด้านอุตสาหกรรม การค้า การบริการ และมีผลกระทบต่อการใช้ที่ดินโดยตรง

นิตยา บุญทวี. ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของสตรีในภาคเกษตรกรรม ในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญา สังคมวิทยา มหาวิทยาลัย สาขาวิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531. 132 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของสตรีในภาคเกษตรกรรม ในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของสตรีในภาคเกษตรกรรม ในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรีในระดับตำบลมี 4 ประเด็น คือ 1) โครงการพัฒนาสตรีที่กำหนดกิจกรรมพัฒนาสตรีไม่น่าสนใจ ไม่สอดคล้องกับความเป็นอยู่ และความต้องการของสตรีภาคเกษตรกรรมในชุมชน 2) ผู้ดำเนินการพัฒนาสตรี ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ ไม่ได้ใช้หลักการพัฒนาชุมชนในการพัฒนาสตรี ทำงานตามระบบราชการ ทำให้สตรีไม่เห็นความจำเป็นในการพัฒนาตนเอง และผู้นำไม่เข้าใจหลักการพัฒนาชุมชน ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการพัฒนาสตรี เป็นเพียงรับนโยบายไปดำเนินการตามสั่งการ จึงไม่อาจชักนำให้สตรีเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรีได้ 3) สภาพสังคมและวัฒนธรรม กำหนดให้สตรีในชุมชนต้องการกิจกรรมพัฒนาอาชีพและรายได้ ที่เหมาะสมกับความเป็นอยู่ มากกว่ากิจกรรมที่เน้นความเป็นแม่บ้าน 4) ตัวสตรีเอง มีข้อจำกัดในเรื่องการศึกษาต่ำ การรับข้อมูลข่าวสารน้อย สภาพครอบครัวที่ยากจน ไม่มีเวลา ต้องดิ้นรนเพื่อครอบครัว

ปาลิต ผ่องแผ้ว. ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มไทยพุทธกับไทยมุสลิมในจังหวัดนราธิวาส : ศึกษาระยะทางทางสังคมเฉพาะกรณี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. 118 หน้า.

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างการติดต่อกัน ทศนคติและการยอมรับ ของกลุ่มไทยพุทธและไทยมุสลิม ตามข้อแตกต่างในด้านสัดส่วนประชากรในด้านชุมชน ศาสนา และระดับอายุของประชากร ซึ่งจะนำไปวิเคราะห์และเสนอแนะในการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมในชุมชนต่าง ๆ

ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประเภทเปรียบเทียบแบบตัดขวาง (Cross - Sectional Comparative Study Design) โดยเก็บข้อมูลในช่วงเวลาเดียว เปรียบ

เทียบระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิม จากชุมชน 6 หมู่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งทั้ง 6 หมู่บ้านนี้เป็นชุมชนที่มีชาวไทยพุทธกับไทยมุสลิมอาศัยกันอยู่รวมกัน ตามสัดส่วนที่ต่างกันอย่างละ 2 ชุมชน คือ ไทยพุทธมากกว่าไทยมุสลิม ไทยพุทธเท่ากับไทยมุสลิม และไทยพุทธน้อยกว่าไทยมุสลิม ผลการวิจัยพบว่า การติดต่อระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่มของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ส่วนทัศนคติ ของบุคคลที่มีต่อคนต่างศาสนา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ทัศนคติของกลุ่ม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับค่อนข้างดี

ประสิทธิ์ เวชสวรรค์. การพัฒนาการศึกษาเพื่อคุณภาพของจังหวัดชายแดนภาคใต้. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2529.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาการพัฒนาการศึกษาเพื่อคุณภาพของจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันประกอบไปด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล โดยศึกษาในทุก ๆ ด้านที่เป็นองค์ประกอบของการพัฒนาการศึกษา รวมทั้งมูลเหตุของการแก้ไขปัญหา และหลักการต่าง ๆ ที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหาทางการศึกษาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยนั้น ยังมีความด้อยพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางการเมือง การทหาร การเศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยา อันเป็นเหตุให้องค์ประกอบเหล่านี้ขาดบูรณาการกับส่วนใหญ่ของประเทศ และบูรณาการของดินแดนส่วนนี้ต้องหวั่นไหวอยู่เรื่อยมา และมีความด้อยในเรื่องของการจัดการศึกษาโดยตรง และการสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ อีกด้วย และนอกจากนี้แล้วยังมีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาทางการศึกษาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ แก้ให้ตรงจุด แก้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง แก้ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนแต่เพียงพอดี ไม่หักค้ำพรั้าด้วยเข้า ซึ่งจัดได้ว่าเป็นหลักทั่วไปที่ใช้ในการพัฒนาการศึกษา

ประเสริฐ ชูสิงห์. ค่านิยมของอาชีพของเยาวชนไทยมุสลิม. ปัตตานี : ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2526.

งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาถึงค่านิยมทางอาชีพของเยาวชนไทยมุสลิม ว่ามีค่านิยมทางอาชีพด้านใด มากน้อยเพียงไร เยาวชนไทยมุสลิมเลือกอาชีพกลุ่มใด ความแตกต่างกันด้านเพศ สถานศึกษา ภูมิฐานะของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง ของเยาวชนไทยมุสลิม มีอิทธิพลต่อค่านิยมทางอาชีพของเยาวชนไทยมุสลิมหรือไม่ และความคาดหวังของผู้ปกครองที่จะให้เยาวชนไทยมุสลิมพึงมีต่อค่านิยมทางอาชีพ

วิธีการดำเนินการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา นักศึกษาในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม และผู้ประกอบการ จำนวน 600 คน ซึ่งอยู่ในจังหวัดยะลา นราธิวาส และปัตตานี รวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่าชาวไทยมุสลิมมีค่านิยมทางอาชีพ ด้านความเสียสละ ด้านบริการสังคม ด้านชื่อเสียง ด้านความเหมาะสมกับความสามารถ ด้านความมั่นคงในอาชีพ ด้านความมีอิสระ ด้านความก้าวหน้า ด้านมีอำนาจ ด้านความมีระเบียบ ด้านรายได้ และด้านการทำงานเกี่ยวกับธรรมชาติ ตามลำดับ

ผู้ประกอบการมีความคาดหวังให้ชาวไทยมุสลิมมีค่านิยมทางอาชีพ คือ ด้านชื่อเสียง ด้านบริการสังคม ด้านความมั่นคงในอาชีพ ด้านความก้าวหน้า ด้านรายได้ ด้านความมีอิสระ ด้านการทำงานเกี่ยวกับธรรมชาติ ด้านความเสียสละ ด้านความเหมาะสมกับความสามารถ ด้านมีอำนาจ และด้านความมีระเบียบ ตามลำดับ

ชาวไทยมุสลิมเลือกอาชีพในหมวดต่าง ๆ ได้แก่ งานที่ใช้วิชาชีพวิชาการ งานกิจกรรม งานเกี่ยวกับการผลิต งานเกี่ยวกับรับราชการทหาร งานบริหารและจัดการ งานเกี่ยวกับการค้า งานเสมียนพนักงาน และงานด้านบริการ ตามลำดับ

ความแตกต่างของชาวไทยมุสลิมเกี่ยวกับเพศ สถานศึกษา ภูมิลำเนาของผู้ประกอบการ อาชีพของผู้ประกอบการ ไม่มีอิทธิพลต่อค่านิยมทางอาชีพของชาวไทยมุสลิม

ไพพรรณ รัตนสาร. ความรู้และเจตคติเกี่ยวกับเรื่องภาวะประชากรของผู้ใหญ่บ้าน ในจังหวัดสงขลา. สงขลา : ภาควิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2524.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้และเจตคติเกี่ยวกับเรื่องภาวะประชากรของผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดสงขลา โดยเปรียบเทียบความรู้และเจตคติของผู้ใหญ่บ้าน ตามตัวแปรด้านศาสนา อายุ จำนวนปีที่สมรส จำนวนบุตร จำนวนปีที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน อาชีพหลัก รายได้ การสัมผัสสื่อมวลชน และการสัมผัสเขตเมือง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดสงขลาที่ยังมีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน ในปี พ.ศ. 2524 จำนวน 316 คน

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ ได้ใช้แบบทดสอบความรู้และแบบวัดเจตคติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ความรู้และเจตคติเรื่องภาวะประชากรของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับปานกลางและไปในทางบวก ส่วนการเปรียบเทียบ ความรู้และเจตคติของผู้

ใหญ่บ้านตามตัวแปรนั้นมีความแตกต่างกัน คือ ผู้ใหญ่บ้านที่นับถือศาสนาพุทธที่มีรายได้สูง ผู้ใหญ่บ้านที่มีบุตรน้อย และผู้ใหญ่บ้านที่มีการสัมผัสสื่อมวลชนมากกว่า จะมีคะแนนเฉลี่ยเจตคติไปในทางบวกมาก

มาลี สบายยิ่ง. ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนบุตรที่ปรารถนาของสตรีมุสลิม ในสี่จังหวัดภาคใต้. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหาบั้งจิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532. 137 หน้า.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ที่คาดว่าจะมีผลต่อจำนวนบุตรที่ปรารถนาของสตรีมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้ โดยใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจสถานะการคุมกำเนิดในประเทศไทย รอบที่ 3 พ.ศ. 2527 (CPS 3) มีจำนวนตัวอย่าง 468 ราย และข้อมูลจากโครงการประเมินผลการให้บริการด้านการวางแผนครอบครัวในสี่จังหวัดภาคใต้ พ.ศ. 2531 มีจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 396 ราย ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ สตรีมุสลิมอายุ 15-49 ปีที่สมรสแล้ว และกำลังอยู่กับสามี อาศัยอยู่ในเขตชนบท ผลการวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลทั้ง 2 โครงการ พบว่า ปัจจัยทางด้านประชากร ได้แก่ จำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบัน ระยะเวลาสมรส อายุของสตรี อายุแรกสมรส มีผลต่อจำนวนบุตรที่ปรารถนาของสตรีมุสลิม กล่าวคือ สตรีมุสลิมที่มีบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบันจำนวนมากกว่าระบุจำนวนบุตรที่ปรารถนามากกว่าสตรีมุสลิมที่มีบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบันจำนวนน้อยกว่า สตรีมุสลิมที่มีระยะเวลาสมรสยาวนานกว่าระบุจำนวนบุตรที่ปรารถนามากกว่าสตรีมุสลิมที่มีระยะเวลาสมรสสั้นกว่า สตรีมุสลิมที่มีอายุมากระบุจำนวนบุตรที่ปรารถนามากกว่าสตรีมุสลิมที่อายุน้อยกว่า และสตรีมุสลิมที่สมรสเมื่ออายุมักระบุจำนวนบุตรที่ปรารถนาน้อยกว่าสตรีมุสลิมที่สมรสตั้งแต่อายุน้อย ส่วนปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้นพบว่า ไม่มีผลต่อจำนวนบุตรที่ปรารถนาของสตรีมุสลิมกล่าวคือ สตรีมุสลิมที่มีอาชีพ การศึกษา ความรู้เกี่ยวกับวิธีการวางแผนครอบครัว การตีความทางศาสนาเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวต่างกันระบุจำนวนบุตรที่ปรารถนาไม่แตกต่างกัน การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ปรากฏผลว่าข้อมูลโครงการ CPS3 ตัวแปรที่มีผลต่อจำนวนบุตรที่ปรารถนาของสตรีมุสลิมสูงที่สุด ได้แก่ จำนวนบุตรที่มีชีวิต รองลงมา ได้แก่ ระยะเวลาสมรส อายุแรกสมรส ความรู้เกี่ยวกับจำนวน วิธีการวางแผนครอบครัวและจำนวนบุตรที่เสียชีวิต ส่วนข้อมูลโครงการประเมินผลฯ พบว่า จำนวนบุตรที่มีชีวิตมีผลต่อจำนวนบุตรที่ปรารถนาสูงสุด ส่วนตัวแปรอื่นๆ นอกเหนือจากนี้มีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรที่ปรารถนาน้อยมาก และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

รพีพรรณ สุวรรณรัฐโชติ. การตัดสินใจซื้อของเยาวชนไทย : อิทธิพลของการอบรมทางสังคม. สงขลา: ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2526 .

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแทนในการอบรมทางสังคม ได้แก่ บิดามารดา กลุ่มเพื่อน โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อของเยาวชนไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนรัฐบาลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และจังหวัดปัตตานี จำนวน 249 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เครื่องจักรกล แสดงค่าร้อยละ และทดสอบค่าไคสแควร์

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เยาวชนไทยจะหาข้อมูลหรือคำแนะนำจากแหล่งต่าง ๆ ก่อนการตัดสินใจซื้อแตกต่างกันไปตามผลิตภัณฑ์ ส่วนการจะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ตราใดนั้น เยาวชนจะพิจารณาเกณฑ์หลายอย่างประกอบกัน เยาวชนไทยไม่นิยมไปซื้อผลิตภัณฑ์ตามลำพัง แต่จะนิยมไปซื้อกับเพื่อน ยกเว้นผลิตภัณฑ์ที่มีราคาค่อนข้างสูงจะนิยมไปกับบิดามารดาหรือญาติพี่น้อง

นอกจากนี้ยังพบว่า เยาวชนไทยรับรู้และเข้าใจว่าสมาชิกในครอบครัวมีบทบาทหรือมีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ สลับกันไปตามผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรม แต่ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางเศรษฐกิจ และกิจกรรมทางด้านสังคมนั้น เยาวชนเหล่านี้รับรู้และเข้าใจว่าบิดามารดามีบทบาทในการตัดสินใจร่วมกัน

เมื่อพิจารณาถึงตัวแปรในเรื่องเพศ ศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจ และอาชีพของบิดาพบว่า ตัวแปรในเรื่องเพศ ที่มีผลต่อเยาวชนในการเลือกแหล่งข้อมูล การรับรู้และเข้าใจบทบาทในการตัดสินใจซื้อของสมาชิกในครอบครัว และการไปซื้อผลิตภัณฑ์

อาชีพของบิดามีผลต่อเยาวชนในการรับรู้ และเข้าใจบทบาทในการตัดสินใจซื้อ ของสมาชิกในครอบครัวและการไปซื้อผลิตภัณฑ์ในผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมบางชนิด ส่วนฐานะทางเศรษฐกิจและศาสนา มีผลต่อรูปแบบการซื้อผลิตภัณฑ์บางชนิดเท่านั้น

สำหรับอิทธิพลของตัวแทนในการอบรมทางด้านสังคมนั้น พบว่าโทรทัศน์มีอิทธิพลในการสร้างความนิยมตราผลิตภัณฑ์ต่อเยาวชน ในขณะที่หนังสือพิมพ์หรือนิตยสารไม่มีอิทธิพลดังกล่าว เยาวชนมีความบ่อยในการปะทะสังสรรค์กับบิดามารดาและกลุ่มเพื่อน เรื่องการบริโภคเป็นประจำน้อย แต่เยาวชนเหล่านี้ก็ยังนิยมที่จะขอคำปรึกษาแนะนำจากบิดามารดาและกลุ่มเพื่อน เพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจซื้อ

รัชนี้ กัลยาณคุณาวุฒิ. แนวโน้มทางการศึกษา เปรียบเทียบระหว่างไทยพุทธและสังคมไทยมุสลิม. ปัตตานี : ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2526.

โดยสภาพทั่วไปของสังคมชนบทไทย จะมีการศึกษาค่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยมุสลิมชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีลักษณะของสังคมแตกต่างไปกว่าสังคมกลุ่มอื่น ๆ โดยทั่วไป เช่น การไม่นิยมศึกษาภาษาไทย หรือการไม่ให้ความสำคัญภาคในทางการศึกษาแก่สตรีในสังคม

ในการศึกษาคั้งนี้ ได้นำข้อมูลบางส่วนจากงานวิจัย เรื่อง Appropriate Approach to Rural Development in Southern Thailand : A Cross - Cultural Comparative Study มาเพื่อศึกษาให้เห็นชัดเจนในด้านการศึกษา ซึ่งพบว่า ศาสนายังเป็นตัวกำหนดสำคัญในวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมและการศึกษาที่มาของตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ได้นำมาศึกษา ใช้ประชากรที่อยู่ในสถานภาพสมรส จำนวน 2,098 ตัวอย่าง ประกอบด้วยผู้นับถือศาสนาอิสลาม 1,007 ตัวอย่าง ผู้นับถือศาสนาพุทธ 1,091 ตัวอย่าง โดยใช้ผู้ที่มีลักษณะของการเป็นผู้นำในครอบครัวอยู่ในฐานะของหัวหน้าครอบครัวในอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดปัตตานี

ผลที่ได้รับปรากฏว่า ตัวอย่างที่นำมาใช้ศึกษาเปรียบเทียบของ 2 สังคม มีผู้ที่ได้รับการศึกษาและไม่ได้รับการศึกษาแตกต่างกันชัดเจนดังนี้ คือ ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาในสังคมไทยพุทธมีเพียงร้อยละ 15.12 แต่ในสังคมไทยมุสลิมมีถึง 54.92 และเมื่อพิจารณาถึงค่าแห่งความสัมพันธ์ของเพศกับการศึกษาแล้วจะพบว่า ในสังคมไทยพุทธค่าแห่งความสัมพันธ์กันของเพศกับระดับการศึกษาไม่มีค่าแห่งความแตกต่างตามนัยสำคัญ พหุที่จะพิจารณาได้ แต่ในสังคมไทยมุสลิม เมื่อพิจารณาจากข้อมูลและการหาค่าแห่งความสัมพันธ์กันแล้ว เพศหญิงในสังคมมุสลิม ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษามีจำนวนสูงถึง ร้อยละ 73.98 ในขณะที่เพศหญิงในสังคมไทยพุทธมีเพียงร้อยละ 34.71 จากข้อมูลจะพบว่าจำนวนของผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษามีความแตกต่างกันมาก ทั้ง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน และเมื่อพิจารณาถึงลักษณะของข้อมูลแล้ว จำนวนตัวอย่างที่เลือกมานั้นเป็นผู้นำของครอบครัว สามารถจะเป็นผู้ชี้นำทางการศึกษาในคนรุ่นใหม่ของสังคม พบว่าระดับการศึกษาจะมีแนวโน้มสูงขึ้นจากเดิมมาก ข้อที่น่าสังเกตในการศึกษาคั้งนี้ คือ

1. กลุ่มที่มีอายุต่ำ โดยผู้ที่อยู่ในกลุ่มอายุต่ำจะเป็นผู้ได้รับการศึกษาสูงขึ้นอย่างชัดเจน และแนวคิดในการคาดหวังการศึกษาจำนวนบุตร พบว่า ในทุกกลุ่มอายุต้องการให้บุตรของตนเองได้รับการศึกษาสูงขึ้นกว่าที่ตนเองได้รับแทบทั้งสิ้น

2. แนวคิดในเรื่องการพัฒนาการศึกษาของสตรี เนื่องจากคำถามที่จัดแยกกันนั้น เห็นได้ชัดถึงแนวคิดของผู้นำครอบครัว ยังให้ความสำคัญกับการศึกษาของเด็กหญิงต่ำกว่าเด็กชายอยู่บ้าง ซึ่งจะทำให้สถานภาพของสตรีในสังคมไทยจะมีคุณภาพที่ต่ำกว่าผู้ชายลงไปอีก จึงน่าจะมีการเปลี่ยนแนวคิดในเรื่องให้การศึกษาบุตร ที่ไม่ควรมียึดจำกัดในเรื่องเพศเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นไปตามแผนพัฒนาสตรีของชาติ

3. แนวคิดในเรื่องการไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ซึ่งยังคงมีอยู่เล็กน้อยในสังคมไทยมุสลิม เนื่องจากมีคำตอบว่า ไม่จำเป็นต้องได้รับการศึกษาอยู่ ถึงแม้จะเป็นเพียงร้อยละ .80 ของการศึกษา เด็กชายของทั้ง 2 สังคม และของเด็กหญิงร้อยละ .56 ร้อยละ 1.41 ในสังคมไทยพุทธและไทยมุสลิม ตามลำดับ ซึ่งในลักษณะแนวคิดของสังคมปัจจุบันไม่น่าจะมีผู้ที่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาอยู่

วัชร วัระวงศ์. อิทธิพลของวัฒนธรรมเมืองที่มีต่อสังคมชนบทที่ตลาดบ่อคา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2528.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมเมืองที่มีต่อสังคมชนบทซึ่งการศึกษาดังกล่าวนั้น จำเป็นต้องศึกษาแบบอย่างการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนในท้องถิ่นที่ต้องการศึกษา โดยศึกษาทั้งอดีตและปัจจุบัน ผลการวิจัยปรากฏว่า ทำให้ทราบความเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นจุดที่ทำให้เราศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมนั้น ๆ ว่ามาจากไหน และสรุปแล้ววัฒนธรรมที่ตลาดบ่อคา ตลอดจนจนภาคใต้ มีวัฒนธรรมของตนเองน้อยกว่าภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยมาก เพราะปัจจุบันประชาชนทำการติดต่อกับนครหลวงมาก ประกอบกับการคมนาคมสะดวกขึ้น และส่วนใหญ่รับเอาวัฒนธรรมทางด้านวัตถุเกือบทั้งหมด ส่วนวัฒนธรรมด้านจิตใจยังเป็นแบบของตนเองอยู่

วัชรพงศ์ วรากรณ์. การศึกษาเพื่อการวางแผนโครงสร้างด้านการท่องเที่ยวและการเกษตรชุมชนเกาะสมุย. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนภาค บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533. 145 หน้า.

การศึกษาคั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และศักยภาพในการพัฒนาของสุขาภิบาลเกาะสมุย เพื่อหาบทบาทและเสนอแนวทางในการวางแผนโครงสร้าง ผลการศึกษาพบว่า สุขาภิบาลเกาะสมุยมีพัฒนาการและลักษณะกายภาพ 2 ด้าน คือ การท่องเที่ยวและ

การเกษตร ผลกระทบจากการเติบโตในสาขาการท่องเที่ยว ทำให้ค่าครองชีพของประชากรในชุมชนเกาะสมุยสูงขึ้น ซึ่งเป็นเหตุหนึ่งของการอพยพออกของประชากร โดยอัตราการเติบโตด้านประชากรต่อปีเท่ากับร้อยละ -1.06 โดยเฉพาะประชากรการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่ไม่สามารถเปลี่ยนสาขาอาชีพได้ พบว่าการเติบโตของการท่องเที่ยวส่งผลต่อความไม่เพียงพอด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว แนวโน้มการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวในอนาคต อาจเกินขีดความสามารถของพื้นที่ที่จะรองรับได้ ส่วนในด้านการเกษตรพบว่ามีปัญหาการใช้พื้นที่ไม่สอดคล้องกับศักยภาพ เช่น ความไม่แน่นอนด้านแรงงาน การขาดความรู้ด้านวิธีการเพาะปลูกสมัยใหม่ ปัญหาแหล่งน้ำ และราคาผลิตผล ผลของการศึกษาสรุปได้ว่า ในระยะยาวหากมีการพัฒนาแหล่งน้ำใช้ ควรมีการจำกัดเขตพื้นที่ท่องเที่ยวชายทะเล เพื่อการเข้าพักของนักท่องเที่ยว ไม่เกิน 10,242 ไร่ โดยมีการเข้าพักของนักท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 52,000 คนต่อวัน แต่หากไม่มีการพัฒนาแหล่งน้ำใช้ ควรให้มีการชะลอการเติบโตของบริการที่พักภายในปี พ.ศ. 2535 ควรมีการกำหนดเขตพื้นที่เกษตร และแยกออกจากเขตพื้นที่ท่องเที่ยว ให้เป็นเขตพื้นที่สีเขียว ซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมด 63,273 ไร่ ข้อเสนอแนะในการพัฒนา ให้กำหนดพื้นที่ศึกษามีบทบาทหลัก คือ ด้านการท่องเที่ยวชายทะเลแบบสงบ บทบาทรอง คือ พัฒนาการเกษตรเพื่อทดแทนการนำเข้ามาในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว หรือเพื่อการส่งออกในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว ให้เพิ่มขีดความสามารถการบริการด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ให้สอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของประชากรและนักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำ ตลอดจนมีแนวทางควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ ทั้งในด้านการท่องเที่ยวและการเกษตร

วัฒนา ประทุมสินธุ์. พฤติกรรมการกินของประชาชนในภาคใต้ของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2529.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการกินของประชาชนในภาคใต้ของประเทศไทย ขอบเขตของการวิจัยศึกษาจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ หญิงมีครรภ์ หญิงให้นมบุตร ทารก และเด็กก่อนวัยเรียน และประชากรที่อาศัยอยู่ในที่ดอนและที่ริมทะเล และศึกษาทั้งที่เป็นชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม โดยการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัย พฤติกรรมการกินของประชาชนในภาคใต้ของประเทศไทยจากกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวส่วนใหญ่แตกต่างกัน แต่จะมีส่วนคล้ายกันบ้าง คือ กินอาหารพร้อมกันทั้งครอบครัว การกินอาหารไม่ครบทั้ง 5 หมู่ โดยเฉพาะการกินผักและผลไม้ น้อย ส่วนที่แตกต่างกัน คือ ชาวไทยพุทธกินผักมากกว่าชาวไทยมุสลิม ส่วนหมวดผลไม้และไขมัน ชาวไทยมุสลิมกินมาก

กว่าชาวไทยพุทธ หญิงอยู่ไฟ ชาวไทยพุทธกินอาหารที่บำรุงมากกว่าชาวไทยมุสลิม ชาวไทยมุสลิมให้อาหารเสริมพวกแป้งแก่ทารกอายุต่ำกว่า 1 เดือนมากกว่าชาวไทยพุทธ สำหรับผู้ที่อาศัยอยู่ในที่คอนกินผักมากกว่าที่ริมทะเล หญิงอยู่ไฟในที่คอนกินอาหารบำรุงน้อยกว่าริมทะเล ส่วนผู้ที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มเป้าหมาย คือ พ่อแม่และญาติ และจากแพทย์ และผดุงครรภ์

วิทยา มุลกณี. การศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนภาค บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533. 150 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะสภาพทั่วไปทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเฉพาะพื้นที่ป่าชายเลน และศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการตั้งถิ่นฐานชายฝั่งทะเลกับระบบนิเวศน์ป่าชายเลน รวมทั้งการเสนอแนะแนวทางพัฒนา ผลจากการศึกษาทำให้ทราบว่าพื้นที่ชายฝั่งทะเลจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน โดยได้มีการบุกรุกเพื่อการเพาะเลี้ยงกุ้ง ทำให้พื้นที่ป่าชายเลนลดลงอย่างรวดเร็ว มีการเพิ่มประชากรในพื้นที่ ทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต่อระบบนิเวศน์ป่าชายเลนและสิ่งแวดล้อม การพิจารณาเสนอแนะแก้ปัญหาและการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล โดยให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนที่เหลืออยู่ไม่ให้มีการใช้พื้นที่ป่าชายเลน การเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะเลี้ยงกุ้งให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น รวมทั้งการควบคุมการขยายตัวของชุมชนในเขตพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาต่อระบบนิเวศน์ชายฝั่งทะเลต่อไป

สงบ ส่งเมือง. ท้องถิ่นนิยมกับปัญหาการรวมชาติสมัยรัชกาลที่ 5 และผลกระทบที่มีต่อปัญหาการเมืองการปกครองปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณีภาคใต้. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2522.

งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาเรื่องท้องถื่นนิยมกับปัญหาการรวมชาติสมัยรัชกาลที่ 5 และผลกระทบที่มีต่อปัญหาการเมืองการปกครองปัจจุบัน และศึกษาเฉพาะกรณีภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ก่อนรวมชาติสมัยรัชกาลที่ 5 ดินแดนภาคใต้ยังคงแตกแยกเป็นบ้านเล็ก เมืองน้อยมากมาย เป็นจำนวนถึง 22 เมือง เจ้าเมืองมีอำนาจสิทธิขาดทางการปกครอง ตามระบบกินเมือง ประชาชนแยกกันอยู่เป็นกลุ่ม ๆ ตามมูลนายที่ตนสังกัด จึงมีความสัมพันธ์กับรัฐ

บาลกลางน้อยมาก แต่ผูกพันอยู่กับครอบครัว และชุมชนบ้านเกิดของตน จึงมีลักษณะท้องถิ่นนิยมสูงมาก และในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 25 ประเทศไทยถูกคุกคามจากลัทธิจักรวรรดินิยมอย่างรุนแรง จนไม่สามารถที่จะยืนหยัดอยู่ได้ จึงต้องปรับปรุงประเทศให้เข้มแข็งและทันสมัยตามแบบตะวันตก และในปัจจุบันประเทศไทยนั้นก็ยังไม่มีความหมายที่จะพัฒนา ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น และสามารถเอาทรัพยากรของประเทศ ที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วไป มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สมคิด อุทริจันทร์. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความยากจนของประชาชนในชนบทไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านยากจนหนาแน่นภาคใต้. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526. 129 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์ปัจจัยที่กระทบต่อความยากจนของชาวชนบทในตัวอย่างหมู่บ้านชนบทยากจนที่ศึกษาในภาคใต้ โดยศึกษาปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตของประชาชน 4 ประการ คือ ปัจจัยด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งนี้เพื่อต้องการทราบว่าปัจจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์ต่อกันและกันอย่างไร และปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อความยากจนของชาวชนบทในหมู่บ้านที่ศึกษาอย่างไร และต้องการทราบถึงลักษณะของคนจนในหมู่บ้านนี้ด้วยว่าเป็นอย่างไร วิธีการศึกษา ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เก็บโดยการใช้นิวส์คำถามประกอบการสัมภาษณ์ และใช้การสังเกตการณ์ร่วมประกอบด้วย ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เก็บจากชุมชน ซึ่งจัดเป็นหมู่บ้านยากจนหนาแน่นลำดับที่ 9 โดยการจัดลำดับของอำเภอหนึ่งในจังหวัดทางชายฝั่งทะเลตะวันออกของภาคใต้ ผลการศึกษาสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ที่มีอายุประมาณ 100 ปีขึ้นไป มีเนื้อที่ทั้งหมด 674.9 ไร่ ประชากร 260 คน เป็นเพศชาย 128 คน เพศหญิง 132 คน มีขนาด 47 ครัวเรือน นับถือศาสนาพุทธ มีวัดประจำหมู่บ้าน 1 วัด โรงเรียนประชาบาล 1 โรงเรียน

2. การจำแนกประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม โดยพิจารณาจากองค์ประกอบสำคัญหลายประการ ได้แก่ การเป็นเจ้าของที่ดินทำกิน การเป็นเจ้าของทรัพย์สินต่าง ๆ รายได้รายจ่ายตลอดจนลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ทั้งนี้โดยดูองค์ประกอบหลาย ๆ อย่างประกอบกัน ซึ่งความแตกต่างระหว่างคนฐานะดีกับคนจน ซึ่งมีหลายประการสรุปได้ คือ การเป็นเจ้าของที่ดินจำนวน 278.5 ไร่ จะเป็นของคนฐานะดี และเป็นของคนจนมีเพียง 66 ไร่ ในการประกอบอาชีพ อาชีพที่สำคัญของประชากรในหมู่บ้าน ได้แก่ การทำนา ทำน้ำตาล ประมง และรับจ้างประเภทต่าง ๆ

ความแตกต่างระหว่างรายได้ระหว่างคนฐานะดีกับคนจนนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละอาชีพว่า อาชีพเหล่านั้นมีรายได้มากน้อยและแน่นอนเพียงใด เช่น การทำนา คนฐานะดีมีที่นามาก ก็ย่อมได้ผลผลิตมากกว่า เป็นต้น

สมโชค จชิตากุล, ร.ท. การศึกษาโครงสร้างและวัฒนธรรมของประชาชน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2518.

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะศึกษาลักษณะ โครงสร้างและวัฒนธรรมของประชาชนในเขตสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยเฉพาะในเขตแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ หรือในเขตของขบวนการแบ่งแยกดินแดน โดยศึกษาท่าที ความคิดเห็น ด้านจริยธรรม ค่านิยม ปรัชญาทางการเมือง ศาสนา ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของราษฎรในพื้นที่ดังกล่าว ผลการวิจัย ทำให้ทราบถึงข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับโครงสร้างและวัฒนธรรมของประชาชน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และนำข้อมูลที่ได้มาจัดเพิ่มการศึกษาพื้นที่ อันเป็นประโยชน์ในการพิจารณาวางแผนปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ และยังเป็นคู่มือเพิ่มขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่รัฐบาลที่กำลังปฏิบัติงานในเขต 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย

ศักดิ์ พุกษะศรี. การดำเนินชีวิตและทัศนคติที่มีต่อสภาพแวดล้อมของประชากรในชุมชนเก่าแสนเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2525. 170 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตและทัศนคติที่มีต่อสภาพแวดล้อมของประชาชนในชุมชนเก่าแสน เขตเทศบาลเมือง จังหวัดสงขลา เกี่ยวกับความสะดวกและ บริการที่ได้รับในเรื่องไฟฟ้า ขยะ เส้นทางการคมนาคม สาธารณสุข ความเหมาะสมของทำเลที่พักอาศัย การป้องกันอัคคีภัย และการรักษาความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ตำรวจ พร้อมกันนี้ได้ศึกษาความแตกต่างด้านสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ระยะเวลาเข้ามาอยู่อาศัย และระดับบริการที่ได้รับ ที่มีผลทำให้ประชากรที่มีทัศนคติต่อสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน

การศึกษาถึงลักษณะการดำเนินกลุ่มตัวอย่างในชุมชน ลักษณะครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว เพศชาย มีอาชีพรับจ้างและประมงขนาดเล็ก เพศหญิงส่วนใหญ่ทำปลาตากแห้ง สภาพทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำและมีภาวะหนี้สิน เวลาว่างส่วนใหญ่มักพักผ่อนอยู่กับบ้าน ส่วนลักษณะของอาคารที่พักเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวเกือบทั้งหมด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พอใจสภาพแวดล้อม และไม่ต้องการย้ายออกจากชุมชนแห่งนี้

การศึกษาทัศนคติพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อสภาพแวดล้อม ของชุมชน ในเรื่องไฟฟ้า เส้นทางคมนาคม ความเหมาะสมของทำเลที่ตั้งถิ่นฐาน การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ขยะ สาธารณสุข และการป้องกันอัคคีภัย

สายชล สวามิภักดิ์. ผลกระทบของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่มีต่อการเติบโตของชุมชนเมืองปัตตานี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533. 64 หน้า.

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นชุมชนหนึ่งจากการรวมกลุ่มกันของบุคคลจำนวนมาก ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ นักศึกษา เจ้าหน้าที่ด้านต่าง ๆ เมื่อมหาวิทยาลัยไปตั้งอยู่ ณ ที่ใด จึงย่อมจะทำให้เกิดผลกระทบต่อบริเวณพื้นที่นั้นในด้านเศรษฐกิจ สังคมประชากร และกายภาพ

จุดมุ่งหมายของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่มีต่อการเติบโตของชุมชนเมืองปัตตานี ซึ่งเป็นสังคมที่ประกอบด้วยประชากรมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 76 ของประชากรเมืองทั้งหมดในทุก ๆ ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านประชากร ด้านสังคม และด้านกายภาพ

สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร. อุปสรรคที่มีต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย : ศึกษาจากชุมชนมุสลิมกลุ่มหนึ่งในภาคใต้. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2525.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาอุปสรรคที่มีต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งศึกษาจากชุมชนมุสลิมกลุ่มหนึ่งในภาคใต้ และพิจารณาตามตัวแปรที่ทำการศึกษา ในด้านความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของคำว่าประชาธิปไตยของประชาชน และจากลักษณะปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ และแนวทางของด้านวัฒนธรรมทางการเมือง เช่น

พิจารณาความเชื่อ โลกทรรศน์ และทัศนคติทางการเมืองของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า การที่ประชาชนไม่เข้าใจระบอบการปกครองถือว่าเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งของประเทศไทย ด้วยสาเหตุดังกล่าวประชาธิปไตยของเมืองไทยยังนับว่าไม่บรรลุสู่ความจริงที่คาดหวังไว้ และพบว่าประชาชนได้รับความรู้เรื่องประชาธิปไตยจากสื่อมวลชนน้อยมาก จากตัวเลขปรากฏว่า ผู้ที่ตอบว่าได้รับความรู้จากสื่อมวลชนน้อยเป็นอัตราส่วนสูงสุดร้อยละ 61.50 และมีผู้ที่ไม่เคยเรียนเกี่ยวกับประชาธิปไตยมาก่อนร้อยละ 71.00 และสาเหตุมาจากการที่คนไม่รู้หนังสือและไม่ได้เรียนรู้มาก่อนเกี่ยวกับการปกครอง ทำให้เป็นอุปสรรคเป็นอย่างมากที่เคียดถึงร้อยละ 55.00 และควรจะปลูกฝังความรู้เหล่านี้มาตั้งแต่เด็กกันทีเดียว

ศุพล ทองคลองไทร. การศึกษาเปรียบเทียบสภาพเศรษฐกิจผู้บริโภคระหว่างไทยพุทธในหมู่บ้านน้ำคำ และไทยมุสลิมในหมู่บ้านทุ่งโพธิ์ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. ปัตตานี : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2528.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจศาสตร์ผู้บริโภคของไทยพุทธ ในหมู่บ้านน้ำคำ และไทยมุสลิมในบ้านทุ่งโพธิ์ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เพื่อให้ทราบว่าสภาพเศรษฐกิจศาสตร์ผู้บริโภค ต่างกันหรือไม่ และจัดอยู่ในเกณฑ์ใดตามเกณฑ์เปรียบเทียบ โดยศึกษาเปรียบเทียบด้านความรู้ ความเข้าใจ และการมีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจศาสตร์ผู้บริโภคในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในปัญหาเศรษฐกิจของผู้บริโภค หลักการเลือกซื้อสินค้าและบริการ หลักการวางแผนเพื่อซื้อสินค้าและบริการ การเลือกซื้ออาหาร การเลือกทำเลที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัย การเลือกซื้อสินค้า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการโฆษณาสินค้าและบริการ การใช้แบบสินเชื่อ การทำงานประมาณการเงินใช้จ่ายประจำวัน และการให้ความสำคัญต่อเครื่องหมายผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างไทยพุทธในหมู่บ้านน้ำคำ 140 คน และไทยมุสลิมในหมู่บ้านทุ่งโพธิ์ 170 คนรวม 310 คน

การวิจัยครั้งนี้เป็นขั้นสำรวจ (Exploratory Research) โดยอาศัยวิธีการศึกษาแบบสำรวจ (Survey Design) ประเภทเปรียบเทียบหลังเหตุการณ์ (Static Group Comparision Survey) ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการสังเกต การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ตารางการจร (Contingency Table) อัตราส่วนร้อยละ และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้ t-test

ผลการศึกษาวิจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิมมีสภาพเศรษฐศาสตร์ผู้บริโภครู้จักอยู่ในเกณฑ์ดี ตามเกณฑ์เปรียบเทียบ โดยกลุ่มตัวอย่างไทยพุทธอยู่ในเกณฑ์พอใช้ (ก่อนไปทางดี) และกลุ่มตัวอย่างไทยมุสลิมอยู่ในเกณฑ์ดี นั่นคือกลุ่มตัวอย่างที่เป็นไทยพุทธ และไทยมุสลิมมีความแตกต่างในสภาพเศรษฐศาสตร์ผู้บริโภคที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ .05

ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะตามแนวเศรษฐศาสตร์ผู้บริโภค คือ ทั้งภาคเอกชนและรัฐต้องร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพชีวิตในชนบท โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงของมนุษย์ ด้านทฤษฎีความต้องการและความพึงพอใจ (Need - Want Satisfaction Theory) ตามนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเน้นการพัฒนาเศรษฐศาสตร์ชุมชน (Community Economics) เป็นฐานในการพัฒนาชนบท และส่งเสริมประชาชนได้รู้ เข้าใจ นำหลักการทางด้านการมีเศรษฐศาสตร์ผู้บริโภค (Consumer Economics) ที่ฉลาดไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ ทรัพยากรชุมชน และอื่น ๆ ตามที่โอกาสอำนวย

สุนทร พูนเอียด. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคใต้. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2526.

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคใต้ และเพื่อทราบถึงความแตกต่างของการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคใต้ ขอบเขตของการวิจัย ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางสังคมบางประการ คือ เพศ สาขาวิชาเอก การได้รับการเลี้ยงดู ศาสนา ภูมิลำเนา การพูดคุยกับกลุ่มเพื่อนเรื่องการเมือง และการได้รับข่าวสารทางการเมือง จากสื่อมวลชน โดยศึกษาจากนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีปีสุดท้าย ประจำปีการศึกษา 2524-2525 ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคใต้ จำนวน 2,556 คน โดยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบมีค่าตามและรวบรวมข้อมูลได้โดยใช้วิธีการตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับปานกลาง ลักษณะปัจจัยทางสังคมของนักศึกษาที่มีอิทธิพล ทำให้การมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน คือ สาขาวิชาเอก การพูดคุยกับกลุ่มเพื่อนเรื่องการเมือง และการได้รับฟังข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน

ศุมนัส จิตพิทักษ์ (ประจุมศิริ). ระยะทางทางสังคมในภาคใต้ของประเทศไทย. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2522.

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระยะทางทางสังคมที่นักศึกษาจำนวน 460 คน ของมหาวิทยาลัย 2 แห่ง ในภาคใต้ของประเทศไทย มีต่อกลุ่มชน 32 กลุ่ม โดยใช้มาตราวัดระยะทางทางสังคมที่ดัดแปลงแก้ไขมาจากของโบการ์ดส์ ตัวแปรกำหนดที่สำคัญมี เพศ อายุ ศาสนา ภูมิภาค ลำเนา และภูมิภาคหลังของครอบครัว และได้ตั้งสมมติฐานไว้ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เป็นไปตามสมมติฐาน พบว่า เพศหญิงมีความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นระยะทางไกลกว่าที่เพศชายมีอย่างนัยสำคัญที่ระดับ .10 และพบว่าระยะทางทางสังคมที่นักศึกษาจากภาคใต้มีต่อมุสลิมไกลกว่าที่มีพุทธศาสนิกชน ความแตกต่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และเมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาเมื่อ พ.ศ. 2508 โดยโกลิ พบว่า นักศึกษามีระยะทางทางสังคมต่อญี่ปุ่นและอเมริกันไกลขึ้น และนักศึกษามีความสัมพันธ์ทางสังคมต่อเขมรเป็นระยะทางที่ใกล้กว่าที่โกลิวิจัยไว้เมื่อ พ.ศ. 2508 แต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า นักศึกษามีความสัมพันธ์ทางสังคมต่อเวียดนามเป็นระยะทางที่ไกลขึ้น

อนวัช สุวรรณเดช. อิทธิพลของตลาดกลางสินค้าเกษตรหัวอัญชู่ต่อการขยายตัวของเทศบาลเมืองนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2533. 256 หน้า.

การศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทราบถึงอิทธิพลของตลาดกลางสินค้าเกษตรหัวอัญชู่ที่มีต่อผลการขยายตัวของเทศบาลเมืองนครศรีธรรมราช พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ผลการศึกษาพบว่า จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชผลทางการเกษตร จึงเป็นดินแดนเบื้องหลังให้กับตลาดขายส่งผักและผลไม้บริเวณบ้านหัวอัญชู่ ประกอบกับจังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งอยู่บริเวณกึ่งกลางของภาคใต้ จึงเป็นผลให้การกระจายสินค้าเป็นไปโดยสะดวก จากสาเหตุนี้ทำให้ตลาดขายส่งผักและผลไม้บริเวณบ้านหัวอัญชู่ ได้ทำหน้าที่เป็นตลาดกลางสินค้าเกษตรของจังหวัดนครศรีธรรมราช และเป็นตลาดขายส่งผักและผลไม้ที่ใหญ่ที่สุดในภาคใต้อีกด้วย จากการศึกษาถึงแนวโน้มในการขยายตัวของเทศบาลเมืองนครศรีธรรมราช พบว่า ทางทิศเหนือเป็นที่ตั้งของกองทัพภาคที่ 4 ทำให้การขยายตัวหยุดชะงักลง ส่วนทางทิศใต้มีการขยายตัวตามแนวถนนราชดำเนิน ซึ่งจะค่อย ๆ มีการชะลอตัวลง เนื่องจากไกลจากศูนย์กลางขึ้นทุกที ทำให้พื้นที่บริเวณทางทิศตะวันออกตามแนวถนนพัฒนาการภูเขาและถนนอ้อมค่าย พื้นที่ทางทิศตะวันตกตามแนวทางหลวงสาย 4016 เป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวที่สำคัญ ดังนั้น การที่มีตลาดกลางสินค้าเกษตรหัวอัญชู่เกิดขึ้นบริเวณพื้นที่ทาง

ทิศตะวันตกบนทางหลวงสาย 4016 แม้ว่าจะก่อให้เกิดความเจริญขึ้นแก่พื้นที่บริเวณนี้อย่างรวดเร็ว แต่ตลาดกลางสินค้าเกษตรหัวอิฐก็มีปัจจัยหลักในการขยายตัวของเมืองออกมา แต่เป็นเพียงปัจจัยเร่งให้การขยายตัวของเมืองตามทิศทางนี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเท่านั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะในระยะสั้น ได้แก่ การขยายเขตเทศบาล ออกมาครอบคลุมพื้นที่บริเวณนี้ โดยเทศบาลจะต้อง 1) จัดให้มีการรวมตัวเป็นองค์กรของตลาดทั้งหมดโดยมีภาครัฐบาลเข้าเป็นส่วนร่วมด้วย 2) ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ 3) จัดระเบียบในพื้นที่ ส่วนข้อเสนอแนะในระยะยาว ได้แก่ การย้ายตลาดออกไปยังพื้นที่ใหม่ซึ่งจะต้องอยู่ในเงื่อนไข คือ มีพื้นที่เบื้องหลังที่อุดมสมบูรณ์ และมีที่ตั้งสะดวกในการกระจายสินค้าไปสู่อำเภอและจังหวัดอื่น ๆ ประกอบ ทั้งจะต้องตั้งอยู่ไม่ไกลจากชุมชนเมือง ในการศึกษาครั้งนี้ได้เสนอพื้นที่บริเวณทางหลวงสาย 4103 ทางตอนใต้ เป็นที่ตั้งตลาดแห่งใหม่ ซึ่งพื้นที่บริเวณนี้เป็นเพียงพื้นที่แห่งหนึ่ง ซึ่งตรงตามเงื่อนไขดังกล่าว

อริยา เสดียรสุด. เข้าเมืองนครศรีธรรมราชสมัยการปกครองแบบเก่าแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325 -พ.ศ. 2435). กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514.

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงเรื่องเมืองนครศรีธรรมราชสมัยการปกครองแบบเก่าแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ขอบเขตของการวิจัยกล่าวถึงการปกครองแบบเก่าแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เข้าเมืองนครศรีธรรมราชที่มีบทบาทในด้านการต่างประเทศ และกล่าวถึงเข้าเมืองนครศรีธรรมราชแต่ละคน พร้อมทั้งประวัติ ตลอดจนบรรดาผู้ที่สืบเชื้อสายต่อมา โดยเลือกเฉพาะบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ในระบอบนั้น รวมทั้งเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเมืองนครศรีธรรมราชและเมืองสงขลา ปัญหาเรื่องหัวเมืองมลายู ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าเมืองนครฯ โดยเฉพาะเมืองไทรบุรีในสมัยที่เจ้าพระยามหาจักรี (น้อย) ปกครอง โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารชั้นรองและชั้นต้น เป็นรายงานของกระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทย ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงเรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชสมัยการปกครองแบบเก่า และการติดต่อระหว่างเมืองนครศรีธรรมราชกับเมืองหลวงได้ชัดเจนและถูกต้อง

อังคณา บุญสิทธิ. บทบาทของผู้นำศาสนาอิสลามกับปัญหาอาชญากรรมในสามจังหวัดภาคใต้. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2525.

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำศาสนาอิสลามในทางที่

สนองต่อนโยบายการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของรัฐ และเพื่อศึกษาคุณสมบัติของผู้นำศาสนาที่สามารถช่วยเหลือทางราชการ ในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำศาสนาในอำเภอที่มีสถิติอาชญากรรมสูงสุด และอำเภอที่มีอาชญากรรมต่ำสุดในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส อำเภอละ 30 คน รวมประชากรตัวอย่างทั้งสิ้น 180 คน โดยวิธีสุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัย บทบาทของผู้นำศาสนาอิสลามนั้นผู้นำศาสนาส่วนใหญ่คิดว่าควรจะช่วยรัฐบาลในการแก้ปัญหาอาชญากรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ก็เป็นผลเนื่องมาจากการที่ทางราชการขอความร่วมมือด้วย และผู้นำศาสนามักมีอายุมาก มีอายุ 55 ปีขึ้นไป มีอาชีพเป็นครูสอนศาสนา และติดตามข่าวคราวความเป็นไปของสังคมโดยอาศัยสื่อมวลชนต่างๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ และผู้นำศาสนาจะมีทัศนคติที่ดีต่อทางราชการ เข้าใจ และทำหน้าที่อันสนองต่อนโยบายของรัฐบาล

อารี อุเต็น. การวิเคราะห์ภาวะสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยมุสลิมภาคใต้ พ.ศ. 2518 - 2530. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยประชากรและสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2534. 111 หน้า.

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการเปลี่ยนแปลง การคุมกำเนิด และการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา และภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยมุสลิมภาคใต้ ระหว่างปี พ.ศ. 2518 -2530 และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบอิทธิพลการสมรส การคุมกำเนิด และการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาที่มีต่อภาวะเจริญพันธุ์ ตามตัวแปรด้านอายุ การศึกษาของสตรี อาชีพของสตรี การศึกษาของสามี อาชีพของสามี และจำนวนบุตรในอุดมคติเข้ามาศึกษาด้วย

ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ สตรีไทยมุสลิมภาคใต้ที่เคຍสมรสอายุ 15-19 ปี ซึ่งได้จากข้อมูลทศนิยม 4 โครงการคือ โครงการ SOFT (2518) โครงการประเมินผลโครงการสงขลา (2523) โครงการ CPS 3 (2527) และโครงการ CUPS (2530) โดยการศึกษาเปรียบเทียบอิทธิพลของภาวะสมรสการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาที่มีต่อภาวะเจริญพันธุ์นั้น ศึกษาจากข้อมูลโครงการ CUPS (2530) เท่านั้น

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ยและอัตราส่วนร้อยละในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงภาวะสมรส การคุมกำเนิด การเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาและภาวะเจริญพันธุ์ และใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression) ในการศึกษาเปรียบเทียบอิทธิพลของตัวแปรดังกล่าวที่มีต่อภาวะเจริญพันธุ์

สรุปผลการวิจัยจากข้อมูลทั่วไปในการศึกษาและอาชีพของชาวไทยมุสลิมภาคใต้ ทั้งสตรีและสามี ทำให้ภาพรวมของชาวไทยมุสลิมภาคใต้ตั้งแต่ปี 2518-2530 เป็นภาพที่น่าสนใจที่ควรจะกล่าวถึง 2 ประการ คือ

ด้านการศึกษา ทั้งนี้พิจารณาเฉพาะการศึกษาในระบบของไทย พบว่า ชาวไทยมุสลิมมีการศึกษาน้อยมาก แม้ว่าแนวโน้มของระดับการศึกษาจะดีขึ้น แต่อัตราการศึกษา ไม่เคยเข้าเรียนหนังสือในระดับสูงทั้งสตรีและสามี (เท่ากับร้อยละ 60 ร้อยละ 8 และร้อยละ 15 ในปี พ.ศ. 2518 พ.ศ. 2523 และ พ.ศ. 2530 สำหรับสตรีในปีเดียวกัน) อาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรและรับจ้าง

สำหรับวิธีกุมกำเนิดที่กำลังใช้ในปัจจุบัน พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงจากวิธีหลังภานอกที่เคยเป็นที่นิยมมากที่สุด มาเป็นวิธีสมัยใหม่ คือ การใช้ยาคุมกำเนิดและยาฉีดคุมกำเนิด

บทที่ 4

งานวิจัยด้านภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม โบราณคดี

1. งานวิจัยด้านภาษาและวรรณกรรม

เกษม ขนาบแก้ว. วิเคราะห์วรรณกรรมหนังสือของพ่อง นุชรัตน์. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2532. 161 หน้า.

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประวัติ และผลงานวรรณกรรมของพ่อง นุชรัตน์ และวิเคราะห์วรรณกรรมหนังสือของพ่อง นุชรัตน์ วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเอกสาร โดยศึกษาจากวรรณกรรมหนังสือจำนวน 10 เรื่อง และบทหนังสือสั้น ๆ อีก 37 บท และเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ประวัติของพ่อง นุชรัตน์ เป็นผู้สร้างวรรณกรรมเพื่อใช้ในการแสดงพื้นบ้าน ผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรมของภาคใต้ สาขาศิลปะ ประจำปี 2530 และผลงานทางด้านวรรณกรรมนั้น มีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองเป็นจำนวนมาก ที่ดีเด่นและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมพื้นบ้านสูง คือ บทหนังสือ ซึ่งการศึกษาผลงานจะศึกษาในด้านองค์ประกอบของวรรณกรรม การใช้รูปแบบประพันธ์ และกลวิธีการใช้คำประพันธ์ ในด้านเนื้อหาจะประกอบด้วย แนวคิด โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา จาก ที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือ ภาษาและวัฒนธรรมการใช้ภาษาที่ปรากฏ มีทั้งคำที่มีลักษณะพิเศษน่าสนใจ การใช้คำในโอกาสต่าง ๆ และสำนวนที่น่าสนใจ โลกทรรศน์ชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือ มีทั้งโลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ และโลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

กฤษณีย์ ไวทยะวณิช. การศึกษาเรื่องศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2534. 116 หน้า.

จุดมุ่งหมายของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ การศึกษาและเปรียบเทียบภาษาถิ่นยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างรายการคำ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยอรรถ จำนวน

2,085 หน่วยบรรด โดยแบ่งตามความหมาย รวมทั้งสิ้น 17 ประเภท แล้วนำหน่วยบรรดทั้งนี้ไป สัมภาษณ์ผู้บอกภาษาจำนวน 3 คน ซึ่งได้คัดเลือกเอาไว้เป็นตัวแทนของภาษาถิ่นที่จะศึกษาดังละ 1 คน ทั้งนี้ได้ควบคุมตัวแปรทางสังคม คือ อายุ อาชีพ การศึกษา และภูมิฐานะ

ผลการวิจัยปรากฏว่า ภาษาถิ่นทั้ง 3 ถิ่นมีการใช้ศัพท์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 ใช้ศัพท์เหมือนกันทั้ง 3 ถิ่น ประเภทที่ 2 ใช้ศัพท์แตกต่างกันทั้ง 3 ถิ่น ประเภทที่ 3 ถิ่นใดถิ่นหนึ่งใช้ศัพท์แตกต่างออกไปจากถิ่นอื่น ๆ เพียงถิ่นเดียว ศัพท์ที่ทุกถิ่นใช้เหมือนกันมี จำนวน 1,493 หน่วยบรรด คิดเป็นร้อยละ 71.71 ของหน่วยบรรดทั้งหมด แสดงว่าภาษาถิ่นยะลา ภาษาถิ่นปัตตานี และภาษาถิ่นนราธิวาส เป็นภาษาถิ่นย่อยกลุ่มเดียวกันของภาษาไทยถิ่นใต้ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจำนวนหน่วยบรรดที่ภาษาถิ่นปัตตานีกับภาษาถิ่นนราธิวาส ภาษาถิ่นยะลา กับ ภาษาถิ่นนราธิวาส ภาษาถิ่นยะลา กับภาษาถิ่นปัตตานีใช้ศัพท์แตกต่างกัน พบว่าภาษาถิ่นทั้ง 3 ถิ่นนี้ ใช้ศัพท์แตกต่างกันในอัตราที่ใกล้เคียงกัน แต่ภาษาถิ่นนราธิวาสใช้ศัพท์แตกต่างจากภาษาถิ่น ปัตตานีกับภาษาถิ่นยะลา มากกว่าที่ภาษาถิ่นยะลา กับภาษาถิ่นปัตตานีใช้ศัพท์แตกต่างกันจากกัน ผลที่ได้จากการศึกษานี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยทางด้านเสียงที่นักศึกษาภาษาศาสตร์ผู้อื่นได้ศึกษา ไว้ และสอดคล้องกับสภาพทางภูมิศาสตร์และระยะทาง

จรัส วีสมัน. การศึกษาชาวเล. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2534. 222 หน้า.

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ คือ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนชาวเลจังหวัด สตูล เพื่อจัดประเภทนิทานชาวเลจังหวัดสตูล และเพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรม ที่ปรากฏในนิทานชาวเลจังหวัดสตูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนชาวเลจังหวัดสตูล เกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ของ แหล่งข้อมูล 4 เกาะ คือ เกาะหลีเป๊ะ เกาะอาดัง เกาะบูโหลนใหญ่ และเกาะบูโหลน เก็บข้อมูล สภาพสังคมและวัฒนธรรมชาวเลในด้านความเป็นมาของกลุ่มชน ครอบครัว และประชากร การ ปกครอง เศรษฐกิจ การคมนาคม การศึกษา ภาษา การอนามัยและสาธารณสุข ศาสนาและความ เชื่อ ประเพณี ศิลปะและนันทนาการ และเก็บรวบรวมข้อมูลนิทานชาวเลจังหวัดสตูล จากผู้บอก ข้อมูลทั้ง 4 เกาะ จำนวน 36 คน รวบรวมนิทานได้ 82 เรื่อง นำมาจัดประเภทนิทานตามรูปแบบนิทานได้ 5 ประเภท คือ นิทานประเภทคติ เิงอธิบาย ประเภทมุขตลก ประเภทความเชื่อ และประเภทภูมินาม นำนิทานทั้งหมดมาวิเคราะห์ภาพสะท้อน ทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่

ปรากฏในนิทานชาวเล พบว่า นิทานชาวเลสะท้อนให้เห็นภาพในด้านความเป็นมาของกลุ่มชน ครอบครัวยุคและประชากร การปกครอง เศรษฐกิจ การคมนาคม การศึกษา ภาษา การอนามัยและ สาธารณสุข ศาสนาและความเชื่อ ประเพณี ศิลปะ และนันทนาการ เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลสภาพ ทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนชาวเลจังหวัดสตูลกับภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่อยู่ในนิทานชาว เลจังหวัดสตูล พบว่า นิทานชาวเลสามารถสะท้อนภาพทางสังคมและวัฒนธรรมได้สอดคล้องกับ ข้อมูลสภาพทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนชาวเลที่ศึกษา กล่าวคือ ในด้านความเป็นมาของกลุ่มชนชาวเลมี การติดต่อกับชาวมาเลเซีย มีการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย แสดงถึงความเป็น มาของกลุ่มชนที่สัมพันธ์กับชาวมาเลเซีย ในด้านครอบครัวและประชากร ครอบครัวชาวเลเป็น ครอบครัวขยาย มีสมาชิกเฉลี่ยครอบครัวละประมาณ 7 คน ผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว สร้างบ้าน อาศัยอยู่แบบง่าย ๆ ตามชายทะเล ในด้านการปกครอง ชาวเลยอมรับและเชื่อฟังผู้นำ ซึ่งผู้นำในหมู่ บ้านเป็นคนพื้นเมือง ในด้านเศรษฐกิจ ชาวเลประกอบอาชีพประมง โดยวิธีประมงพื้นบ้าน ได้แก่ การตกเบ็ด ดักไซ ทอดแห การใช้ระเบิด เป็นต้น ชาวเลส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ในด้าน กคมนาคม ชาวเลใช้เรือขนาดเล็กเป็นพาหนะ ใช้เครื่องยนต์ในการขับเคลื่อนเรือ ด้านศึกษา ชาวเล บางส่วนมีโอกาสได้การศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา แต่ยังมีชาวเลจำนวนหนึ่งไม่มีโอกาสศึกษา ในโรงเรียน เนื่องจากไม่มีโรงเรียนในเกาะอีก 2 เกาะ คือ เกาะอาดัง และเกาะนุโหล่น ชาวเลได้ ศึกษาในด้านอาชีพและจริยธรรมจากครอบครัว ด้านภาษาชาวเลใช้ภาษาได้ 2 ภาษา คือ ภาษาชาว เลและภาษาไทย ด้านการอนามัยและการสาธารณสุข ชาวเลยังไม่พัฒนาในความเป็นอยู่ อาหาร และความสะอาด ยังนิยมรักษาโรคด้วยวิธีทางไสยศาสตร์ ด้านศาสนาและความเชื่อ ชาวเลรับเอา ทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามมาผสมผสานกัน มีความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณทวด มีการจัดพิธีลอย เรือบวงสรวงวิญญาณทวดในวันเพ็ญเดือน 6 และเดือน 11 ทุกปี ด้านประเพณีชาวเลมีการแต่ง กายแบบง่าย ๆ ผู้ชายนุ่งโสร่งหรือกางเกงขากว้าง ไม่นิยมสวมเสื้อ ผู้หญิงนุ่งผ้ากระโจมอก ไม่นิยมสวมเสื้อเช่นเดียวกัน ชาวเลนิยมแต่งงานในหมู่ชาวเลด้วยกัน ด้านศิลปะและนันทนาการ ชาว เลสร้างที่อยู่อาศัยเอง มีการนำวัตถุในท้องถิ่นมาเย็บ สาน ทำที่อยู่อาศัย มีการละเล่น ร้องเพลง การเต้นรอนเง็ง และการเล่นนิทาน

จริณ ศิริ. นิทานชาวบ้านจากตำบลลำปำ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์หลักสูตร ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหา วิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2531. 230 หน้า.

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ เพื่อเก็บรวบรวม จำแนก และจัดประเภท ข้อมูลนิทานชาวบ้านจากตำบลลำปำ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง และเพื่อศึกษาโลกทรรศน์ ของชาวตำบลลำปำจากนิทานที่ชาวบ้านรวบรวมได้ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง โดยสัมภาษณ์วิทยากร จำนวน 57 คน จากหมู่บ้าน 9 หมู่บ้าน ได้นิทานจำนวนทั้งสิ้น 207 เรื่อง นำมาจัดประเภทตามโครงสร้างที่ปรากฏได้ 5 ประเภท คือ ประเภทคติ อธิบาย มุขตลก ความเชื่อ และภูมินามหรือเกี่ยวกับความเป็นมาของสถานที่ นิทานทั้ง 5 ประเภท ดังกล่าวนำมาวิเคราะห์หาโลกทรรศน์ ใน 3 ประเด็น คือ โลกทรรศน์ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ โลกทรรศน์ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์นั้นพบว่า ชาวตำบลลำปำมีความสัมพันธ์ใน 5 ลักษณะ คือ โลกทรรศน์ที่มีต่อบุคคล ครอบครัวและเครือญาติ บริวารพวกพ้อง สังคม และแนวทางการดำเนินชีวิต โลกทรรศน์ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ทั้ง 5 ลักษณะที่กล่าวมาชี้ให้เห็นว่า ชาวตำบลลำปำมีความสัมพันธ์และผูกพันอยู่กับระบบเครือญาติและบริวาร มีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม รักความยุติธรรม นิยมเป็นอิสระ เคารพในสิทธิเสรีภาพ และมีจิตใจโอบอ้อมอารีแก่ผู้อื่นเสมอ ส่วนโลกทรรศน์ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ พบว่าชาวตำบลลำปำมีความผูกพันกับธรรมชาติมาตั้งแต่บรรพกาล ทำให้ชาวบ้านมีความซาบซึ้งและรู้คุณค่าของธรรมชาติในแง่ที่ธรรมชาติให้ปัจจัยพื้นฐานแก่การดำรงชีวิต และโลกทรรศน์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติจำแนกได้เป็น 5 ลักษณะ คือ โลกทรรศน์ที่มีต่อสิ่งเร้นลับของธรรมชาติ จินตนาการจากธรรมชาติ คติความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ คติความเชื่อเกี่ยวกับดวงวิญญาณภูตผีปิศาจ และคติทางศาสนา โลกทรรศน์ที่ชาวบ้านตำบลลำปำมีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติทั้ง 5 ลักษณะ ดังกล่าวมาชี้ให้เห็นว่า การดำเนินชีวิตของชาวบ้านกลุ่มดังกล่าวยังมีความเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือเหตุผลอยู่มาก ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับศาสนานั้น ชาวตำบลลำปำยังยึดถือขนบนิยมในการปฏิบัติศาสนกิจตามบรรพบุรุษ ยึดถือพระพุทธศาสนามากกว่าพระธรรมคุณ มีความเชื่อเรื่องบาปบุญหรือกฎแห่งกรรม เพราะฉะนั้นชาวบ้านจึงมุ่งทำบุญในชาตินี้ เพื่อให้ได้อานิสงส์จากการบำเพ็ญบุญในชาติหน้า

จำเริญ แสงดวงแข . โลกทรรศน์ชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก สงขลา : ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา 2523. 172 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโลกทรรศน์ชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก ข้อมูลที่ใช้เป็นหลักในการวิจัย คือ บทเพลงกล่อมเด็กของชาวไทยภาคใต้ ซึ่งมีเนื้อร้องเป็นภาษาไทย คังนั้นเพลงกล่อมเด็กที่นำมาวิจัย จึงมีขอบเขตจำกัดอยู่เพียงกลุ่มชาวไทยภาคใต้ที่นับถือศาสนาพุทธ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า เพลงกล่อมเด็กของชาวไทยภาคใต้ ได้สะท้อนถึงชีวิตความเป็นอยู่ สภาพภูมิศาสตร์ ค่านิยม อารมณ์ขัน และวรรณกรรมที่แพร่หลายในท้องถิ่นภาคใต้ เนื้อร้องเพลงกล่อมเด็กหลายบทได้แสดงถึงการปลูกฝังโลกทรรศน์ให้แก่บุคคลตั้งแต่ยังเป็นทารก การวิเคราะห์ถึงสภาพทั่วไปของสังคมไทยภาคใต้ที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กนั้น ได้ศึกษาวิเคราะห์โลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ดังนี้

โลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ ได้จำแนกลักษณะความสัมพันธ์ออกได้เป็น 5 ลักษณะ คือ โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อบุคคลตามสภาพของเพศ โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อสถาบันครอบครัว โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อสถาบันศาสนา โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และข้าราชการ และโลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อมาตุภูมิ ส่วนโลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ชาวไทยภาคใต้เห็นว่าธรรมชาติเป็นสิ่งที่งดงามน่าพิศวง มีคุณค่าต่อชีวิตของคน เพราะปัจจัยในการดำรงชีวิต ทั้ง 4 ประการ อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ล้วนแล้วแต่เกิดจากผลผลิตในธรรมชาติทั้งสิ้น ประการสุดท้าย พบว่า โลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ได้จำแนกลักษณะความสัมพันธ์ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ แนวความคิดในด้านไสยศาสตร์และแนวคิดทางด้านศาสนา

ฉันทส ทองช่วย. ภาษาไทยที่ใช้ในปัจจุบันในรัฐกลันตัน ไทรบุรี และปะลิส. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2526 .

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาระบบเสียง คำ ความหมายของคำบางคำ และลักษณะการเรียงคำของประโยคในภาษาถิ่นที่ใช้ในปัจจุบัน ในรัฐกลันตัน ไทรบุรี และปะลิส ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย ขอบเขตของการวิจัย ศึกษาภาษาถิ่นในรัฐกลันตัน ไทรบุรี และปะลิส ในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย แล้วเปรียบเทียบกับภาษากรุงเทพฯ ฯ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษาถิ่นที่วิจัยแต่ละถิ่นที่พูดในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซียกับภาษาถิ่นที่พูดในประเทศไทย โดย

การสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาที่คัดเลือกจากผู้ใช้ภาษาถิ่นแต่ละถิ่น รวม 9 คน ผลการวิจัยเมื่อนำไปเปรียบเทียบและจัดกลุ่มภาษาถิ่นไทยได้ ก็สามารถจะจัดให้ภาษาไทยกลันตันอยู่กลุ่มเดียวกับภาษาไทยถิ่นใต้กลุ่มนครศรีธรรมราชและสงขลา และรวมทั้งผู้วิจัยได้เสนอแนะ ให้ศึกษาภาษาถิ่นย่อยแต่ละรัฐ รวมทั้งรัฐอื่น ๆ ด้วย ในด้านต่าง ๆ ตามแนวการวิจัย ตลอดจนด้านภาษาศาสตร์ เจริญสังคม ในฐานะที่เป็นภาษาของคนไทยที่พูดได้ 2 ภาษา คือ ทั้งภาษาไทยและภาษามลายู

ฉันทส ทงช่วย . ระบบหน่วยเสียงภาษาชาวเล เกาะสิเหร่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต .
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519. 135 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาระบบหน่วยเสียงของภาษาชาวเล เกาะสิเหร่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ขอบเขตของการวิจัย ศึกษาตำแหน่งหรือฐานที่ทำให้เกิดเสียง ลักษณะ และคุณสมบัติของเสียง การปรากฏของเสียงในแต่ละพยางค์ จำนวนหน่วยเสียง รูปแบบของพยางค์ การลงเสียงหนักเบาในคำที่มีตั้งแต่ 2 พยางค์ขึ้นไป และการขึ้นลงเสียงในประโยค โดยการศึกษาจากกลุ่มชาวเล เกาะสิเหร่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต และการตั้งสมมุติฐานไว้ ผลการวิจัย ทำให้ทราบถึงระบบหน่วยเสียงภาษาชาวเล เกาะสิเหร่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต และในการศึกษาค้นคว้าเรื่องระบบหน่วยเสียงภาษาชาวเล เกาะสิเหร่ ในครั้งนี้ ได้ส่งผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และข้อสมมุติฐานการศึกษาค้นคว้าทุกประการ

เฉลิม จันปฐมพงศ์ . พระนิพนธ์ไตร : การศึกษาเชิงวิจารณ์. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2526 .

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่ศึกษาวิเคราะห์เรื่องพระนิพนธ์ไตร วรรณกรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช และเพื่อต้องการศึกษาลักษณะและอักษรวิธี ในการบันทึกวรรณกรรมลายลักษณ์ของภาคใต้ การเขียนประวัติศาสตร์ศาสนาที่สะท้อนให้เห็นอิทธิพลและตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ตลอดจนจนถึงแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ คติชน และขนบธรรมเนียมนิยม โดยการตีความเนื้อหาเชิงวรรณกรรม และประเมินคุณค่าในเชิงสุนทรียภาพ เปรียบเทียบกับวรรณกรรมศาสนาในแนวเดียวกัน ในด้านการรับภาษาบาลี - สันสกฤต ที่นำมาใช้ในวรรณกรรมภาคใต้ ทั้งในด้านการกลาย

เสียงและการกลายความหมาย ในด้านประวัติศาสตร์เปรียบเทียบกับประวัติศาสตร์ลังกาและประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช ผลการวิจัย การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่อง พระนิพนพาน โสทร สามารถสรุปได้เป็น 4 ลักษณะ คือ ลักษณะตัวอักษร ลักษณะอักขรวิธี ลักษณะคำประพันธ์ ลักษณะเนื้อหา ซึ่งลักษณะที่สำคัญทั้ง 4 ลักษณะนี้ เป็นเนื้อหาที่นำมาจากตำนานพระบรมธาตุเจดีย์จังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งแต่ต้นจนจบ

ชวน เพชรแก้ว. วรรณกรรมหนังสือ. สุราษฎร์ธานี : วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี , 2525.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหนังสือ วรรณกรรม หนังสือสมัยเก่า วรรณกรรมหนังสือสมัยใหม่ และบทบาทของวรรณกรรมหนังสือ ในฐานะที่เป็นภาพสะท้อนสังคมชาวไทยภาคใต้ โดยมีขอบเขตศึกษาใช้ข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ แหล่งรวบรวมข้อมูล คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสุราษฎร์ธานี วิทยากรผู้ให้ข้อมูลมี 33 คน โดยผลของการศึกษาเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัย ปรากฏว่า ประวัติความเป็นมาของหนังสือในภาคใต้ถือเป็นข้อยุติได้ แต่จากหลักฐานหนังสือยุค และหนังสือหนังสือรุ่นเก่านั้น เป็นเรื่องยืนยันว่าหนังสือมีโฉมหน้าใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ สำหรับวรรณกรรมหนังสือสมัยเก่า แต่เดิมนิยมนำเรื่องราวเกียรติมาใช้แสดง สำหรับวรรณกรรมหนังสือสมัยใหม่เป็นเรื่องที่แสดงออกถึงสภาพความเป็นจริง สภาพสังคมที่ปรากฏในหนังสือได้สะท้อนให้เห็นถึงการแต่งกายในยุคสมัยใหม่ได้ และนอกจากนี้วรรณกรรมหนังสือยังสะท้อนสภาพของสังคมชาวไทยภาคใต้ในหลายแง่หลายมุม รวมทั้งบันทึกเหตุการณ์สภาพของสังคมและเรื่องราวต่าง ๆ ที่สำคัญ ๆ ได้เป็นอย่างดี และยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในด้านต่าง ๆ อีกด้วย

นัยนา แสงแก้ว และคนอื่น ๆ. การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทมุขปาฐะของหมู่บ้านขนาย ตำบลบางอน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี : โครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี, 2526. 64 หน้า.

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมเรื่องนี้ คือ เพื่อรวบรวม และศึกษาเนื้อหาวรรณกรรมมุขปาฐะของหมู่บ้านขนาย ในประเภทดังต่อไปนี้ คือ ปริศนาคำทาย นิทานพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก เพลงนา และสุภาษิต

ผลของการศึกษา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์วิทยากรในท้องถิ่นและท่านที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมดังกล่าว จึงจำแนกเนื้อหาได้เป็นประเภทดังนี้ ปริศนาคำทายจำแนกเป็น 12 หมวด นิทานชาวบ้านจำแนกออกเป็น 7 ประเภท และเพลงกล่อมเด็กจำแนกได้เป็น 6 ประเภท

นิตยา จันทวงศ์. สถานภาพและบทบาทสตรีไทยภาคใต้ : ศึกษาจากหนังสือบุคคล ประเภทนิทาน ประโลมโลก. ปริญญาณิพนธ์หลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2532. 150 หน้า.

ปริญญาณิพนธ์นี้มุ่งหมายเพื่อศึกษาสถานภาพและบทบาทสตรีไทยภาคใต้ ในด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านครอบครัว และด้านสังคม ตลอดจนถึงศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดสถานภาพและบทบาทของสตรี โดยศึกษาจากวรรณกรรมหนังสือบุคคล ประเภทนิทาน ประโลมโลก จำนวน 10 เรื่อง และเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาปรากฏว่า สถานภาพของสตรีทางการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านสังคม สามารถจำแนกตามลักษณะการจัดลำดับชั้นในสังคมได้ 2 สถานภาพ คือ สตรีชั้นสูงและสตรีสามัญ ส่วนสถานภาพของสตรีด้านครอบครัว สามารถจำแนกตามความสัมพันธ์ในครอบครัวได้ 6 สถานภาพ คือ สถานภาพฐานะภรรยา ฐานะมารดา ฐานะบุตร ฐานะสะใภ้ ฐานะแม่เฒ่า และฐานะย่าและยาย การศึกษามหาวิทยาลัยและปัจจัยนั้นพบว่าด้านการศึกษา สตรีชั้นสูงมีบทบาท 3 ประการ คือ บทบาทในการให้การศึกษา บทบาทในการสนับสนุนการศึกษา และบทบาทในการรับการศึกษา ส่วนสตรีสามัญมีบทบาท 2 ประการ คือ บทบาทในการให้การศึกษาและบทบาทในการรับการศึกษา แล้วพบว่าโอกาสทางการศึกษาของสตรีทั้ง 2 สถานภาพไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ ฐานะทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจและแหล่งสถานศึกษา ด้านอาชีพ สตรีชั้นสูงมีบทบาท เฉพาะการประกอบอาชีพด้วยตนเอง คือ รับราชการ ส่วนสตรีสามัญมีบทบาทด้านอาชีพ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกได้แก่ บทบาทในการช่วยเหลือสามีประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย และประมง และลักษณะที่สอง ได้แก่ การประกอบอาชีพด้วยตนเอง คือ ค้าขายและรับราชการ ซึ่งบทบาทด้านอาชีพของสตรีถูกกำหนดโดยฐานะสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ และการศึกษา บทบาทด้านครอบครัว สตรีในแต่ละสถานภาพได้ปฏิบัติต่อบุคคลข้างเคียงตามสถานภาพของตน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาหรือถ่ายทอดวัฒนธรรมด้านจารีตประเพณี กล่าวคือ ภรรยา มีบทบาทในการปรนนิบัติสามี มีความเคารพยำเกรง ซื่อสัตย์ และเป็นคู่คิดของสามี มารดาเป็นผู้ให้ความรัก ให้การอบรมเลี้ยงดู และจัดหาคู่ครองให้บุตร สตรีในฐานะบุตร ต้องดูแลปรนนิบัติและให้ความเคารพเชื่อฟัง บิดามารดา สะใภ้จะต้องปรนนิบัติรับใช้และให้ความเคารพเชื่อฟัง บิดามารดาของสามีเสมอด้วย

บิดามารดาของตน แม่ผู้มีบทบาทในการให้ความรักความเมตตาและให้การอบรมสั่งสอนสะใภ้เหมือนบุตรของตน และสตรีในฐานะย่าและยายมีบทบาทให้ความรัก เลี้ยงดู และให้การอบรมสั่งสอนหลาน ส่วนบทบาทด้านสังคมสตรีชั้นสูงและสตรีสามัญต่างมีบทบาทร่วมกันในด้านการร่วมกิจกรรมของสังคมและด้านกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีการปฏิบัติกันเป็นไปในแนวเดียวกัน บทบาทด้านการเมืองการปกครองพบเฉพาะบทบาทของสตรีชั้นสูง และบทบาทความด้านสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านพบเฉพาะบทบาทของสตรีสามัญ ซึ่งบทบาทด้านสังคมของสตรีทั้ง 2 สถานภาพดังกล่าวถูกกำหนดโดยฐานะทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ และสภาพสังคม

ประทุม สุวรรณคังคะ. การศึกษามหาเวสตันครชาดกฉบับถิ่นใต้จากต้นฉบับวัดมัชฌิมาวาส จังหวัดสงขลา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร , 2526.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษามหาเวสตันครชาดกฉบับถิ่นใต้ ต้นฉบับจากวัดมัชฌิมาวาส จังหวัดสงขลา และเพื่อวิเคราะห์ลักษณะการประพันธ์ ตำนวนโวหาร รสวรรณคดี และคุณค่าทางด้านที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า มหาเวสตันครชาดกเป็นวรรณคดีที่มีความสำคัญต่อคนไทยมานานนับร้อยปี เช่น ในด้านประเพณี มีประเพณีเทศน์มหาชาติในภาคต่าง ๆ และในด้านศิลปะวรรณกรรมมีงานด้านจิตรกรรมและประติมากรรมที่จำลองภาพจากมหาเวสตันครชาดกอยู่มากมาย ส่วนในด้านวรรณกรรมนั้นมีทั้งวรรณกรรมในราชสำนักและวรรณกรรมท้องถิ่น ได้แก่ มหาชาติถิ่นเหนือ ถิ่นอีสาน และถิ่นใต้ ซึ่งมหาชาติถิ่นใต้นี้เรียกว่า พระมหาชาดก และตำนวนที่มีต้นฉบับครบสมบูรณ์ คือ ตำนวนวัดมัชฌิมาวาส จังหวัดสงขลา เป็นต้น ซึ่งแต่งเป็นคำประพันธ์ชนิดต่างๆ เช่น กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบัง 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28

ประพนธ์ เรืองณรงค์. “พระวรวงศ์” วรรณกรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี : การศึกษาเชิงวิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2532. 180 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาวิเคราะห์เรื่องพระวรวงศ์ วรรณกรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อต้องการศึกษาลักษณะอักษรและอักษรวิธีที่ได้มีการบันทึกไว้ในหนังสือและเกี่ยวกับด้านวรรณกรรมและด้านสังคม พร้อมกับเปรียบเทียบหนังสือเรื่องพระวรวงศ์ระหว่างฉบับหนังสือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ฉบับสมุดไทยหอสมุดแห่งชาติ และฉบับปัญญาสาชดก หอสมุดแห่งชาติ ผลการวิจัยปรากฏว่า อักษรที่ใช้บันทึกในหนังสือเป็นอักษรไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ส่วนอักษรวิธีนั้น ถึงแม้มีลักษณะในการบันทึกตามเสียงพูดภาษาถิ่น แต่มีลักษณะเด่นเป็น

ระบบ ไม่ว่าจะเป็นพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ นับเป็นเอกลักษณ์ของการบันทึกวรรณกรรมภาคใต้ เรื่องพระวรวงศ์เป็นวรรณกรรมประเภทชาดกในพระพุทธศาสนา จึงมุ่งตั้งสอนผู้อ่านให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรม และศึกษาวิเคราะห์เชิงสังคม ปรากฏค่านิยมเกี่ยวกับความเชื่ออันเป็นองค์ประกอบสำคัญ คือ ชาวบ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ และพุทธศาสตร์ นอกจากนี้ยังแสดงค่านิยมทางส่งเสริมคุณธรรม และคตินิยมทางโลก ตลอดจนถึงประเพณีที่น่าสนใจ

ประเสริฐ ศรีราชพัฒน์ . การศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาษาบาลี - สันสกฤต ในวรรณกรรมท้องถิ่น นครศรีธรรมราช ประเภทนิทานและคำสอน . วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาบาลีและสันสกฤต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

วิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาวิเคราะห์ภาษาบาลี-สันสกฤตในวรรณกรรมท้องถิ่นนครศรีธรรมราชประเภทนิทานและคำสอน ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของภาษาถิ่นนครศรีธรรมราช ในการศึกษา ผู้วิจัยได้นำศัพท์ภาษาบาลี - สันสกฤต ในวรรณกรรมท้องถิ่นนครศรีธรรมราช มาศึกษาเปรียบเทียบกับศัพท์ภาษาบาลี-สันสกฤตในด้านเสียงและความหมาย การจารึกวรรณกรรมท้องถิ่นนครศรีธรรมราช ใช้จารึกด้วยภาษาไทย แต่มีรูปแบบต่างจากจากอักษรไทยสมัยปัจจุบันอยู่บ้าง สระมีการใช้ 28 เสียง 73 รูป ส่วนพยัญชนะต้นมี 42 รูป พยัญชนะท้ายมี 8 เสียง และใช้พยัญชนะต่าง ๆ กัน มีการใช้พยัญชนะสังโยค คือ พยัญชนะซ้อนด้วยเครื่องหมายวรรณยุกต์ มีใช้ 4 รูป แต่รูปและเสียงวรรณยุกต์ไม่ค่อยจะตรงกัน และเครื่องหมายกำกับอักษรมี 8 ชนิด การเปลี่ยนแปลงเสียงจากภาษาบาลี - สันสกฤต มาเป็นเสียงที่ใช้ในวรรณกรรมท้องถิ่นนครศรีธรรมราช มีการเปลี่ยนแปลงทั้งเสียงสระและและเสียงพยัญชนะ คำจากภาษาบาลี - สันสกฤตที่ใช้ในวรรณกรรมท้องถิ่นนครศรีธรรมราช มีการเปลี่ยนแปลงและการสร้างคำ 3 วิธี คือ การตัดพยางค์ การเติมพยางค์ และการนำศัพท์ภาษาบาลี - สันสกฤตมาสร้างใหม่ ความหมายของคำภาษาบาลี - สันสกฤตในวรรณกรรมท้องถิ่นนครศรีธรรมราชประเภทนิทานและคำสอนมี 4 แบบ คือ ความหมายคงเดิม ความหมายแคบเข้า ความหมายกว้างออก และความหมายย้ายที่ ข้อเสนอแนะในวิจัยนี้ คือ วรรณกรรมท้องถิ่นนครศรีธรรมราชมีอยู่เป็นจำนวนมากที่รับเอาโครงเรื่องและคตินิยมจากวรรณคดีบาลี - สันสกฤต น่าจะมีผู้ศึกษาเปรียบเทียบโครงเรื่องและคตินิยมของวรรณกรรมท้องถิ่นนครศรีธรรมราชกับวรรณคดีบาลี - สันสกฤต เพื่อให้เกิดความ

รู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมท้องถิ่นนครศรีธรรมราชกับวรรณคดีบาลี - สันสกฤตได้เป็นอย่างดียิ่งขึ้นด้วย

พรจรัส รัตนจรณะ. การศึกษาสภาพความเข้าใจภาษาไทยของชาวมุสลิมในจังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2524. 170 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาสภาพความเข้าใจภาษาไทยของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดยะลา ในด้านการฟังและการพูดภาษาไทย ขอบเขตของการวิจัย ศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ศึกษาสภาพทั่วไปของเมืองยะลาเกี่ยวกับสถานการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการศึกษา และศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยภาคสนามเชิงมานุษยวิทยา ด้วยการใช้เครื่องมือ 4 ชุด ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ในระดับหมู่บ้าน และแบบบังเอิญในระดับบุคคล รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีสังเกต สัมภาษณ์ สืบหาข้อมูล ภาพถ่าย และแผนที่ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเชิงบรรยายและเชิงสถิติคำร้อยละ ผลการวิจัยปรากฏว่า ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดยะลาสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษมาช้านาน พูดภาษามลายูในชีวิตประจำวัน ครอบครัวส่วนมากมีสมาชิก 3-5 คน ทุกคนช่วยกันประกอบอาชีพทำนาและสวนยางพารา มีครอบครัวเคร่งครัดในศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณี ช่วยกันขจัดปัญหาของหมู่บ้าน เช่น การขจัดปัญหาการไม่รู้ภาษาไทย ด้วยการศึกษานในโครงการศึกษาผู้ใหญ่ในโรงเรียน และเรียนพูดภาษาไทยทางวิทยุ เป็นต้น โดยเฉลี่ยการฟังและการพูดภาษาไทยของชาวไทยมุสลิมของกลุ่มนี้อยู่ในระดับปานกลาง

พรณีษ์ กันทรากกร. การศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีภูมิหลังต่างกัน ในจังหวัดสงขลา. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. 116 หน้า.

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบถึงพัฒนาการ และระดับจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางจริยธรรมกับวิธีการอบรมเลี้ยงดู และเพื่อการศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กที่มีระดับอายุ วิธีการอบรมเลี้ยงดู ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อาชีพ และระดับการศึกษาของผู้ปกครองที่แตกต่างกัน ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้

1. เปรียบเทียบจริยธรรมภายในกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ระดับอาชีพของผู้ปกครอง และวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุต่างกัน ได้คะแนนจริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเด็กที่ผู้ปกครองมีระดับการศึกษาต่างกันจะมีจริยธรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเด็กที่มีผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน และมีการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน จะมีจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

2. ระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กจะอยู่ในขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 มีจำนวน 93.33 % และมีเพียง 6.67 % ที่ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 3

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางจริยธรรมกับวิธีการอบรมเลี้ยงดู พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษ มีความสัมพันธ์ทางลบกับจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยกับจริยธรรม

มัลลิกา คณานุรักษ์. เพลงกล่อมเด็กชาวไทยมุสลิม จังหวัดปัตตานี. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. 181 หน้า.

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมและจำแนกประเภทเพลงกล่อมเด็กชาวไทยมุสลิม จังหวัดปัตตานี และเพื่อศึกษาวิเคราะห์ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม สภาพฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ผลการวิจัยปรากฏว่า จากการเปรียบเทียบจริยธรรมภายในกลุ่ม ตัวอย่างที่มีระดับอายุ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ความเป็นอยู่ของชาวไทยมุสลิม และอื่น ๆ จากเพลงกล่อมเด็กชาวไทยมุสลิม ที่ได้รวบรวมในจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยนี้ ทำให้ทราบถึงสภาพท้องถิ่น และประเพณีหรือวัฒนธรรมของจังหวัดปัตตานี จากเนื้อเพลงประเภทต่าง ๆ ที่มีในจังหวัดปัตตานีที่เป็นเพลงกล่อมเด็กไทยมุสลิม เช่น เพลงเกี่ยวกับสัตว์ เพลงเกี่ยวกับพืช เพลงเกี่ยวกับธรรมชาติ เพลงที่แสดงสภาพภูมิศาสตร์ และเพลงที่กล่าวถึงศาสนาอิสลาม เป็นต้น

มาลี แก้วละเอียด. การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องปริศนาสอนน้อง. ปรินญาณิพนธ์
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหา
วิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2531. 157 หน้า.

จากการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องปริศนาสอนน้อง สรุปผลการศึกษาดังนี้
คือ ศิลปะการประพันธ์ ผู้แต่งมีวิธีการสร้างศิลปะการประพันธ์ที่มีลักษณะเด่นหลายประการ ได้แก่

1. การเลือกใช้รูปแบบการประพันธ์ ใช้กาพย์สุรางคนางค์ 28 และกาพย์ฉบัง 16 ซึ่งมี
จังหวะและลีลาสั้น เหมาะกับการใช้บรรยายและสาธยายประเด็นคำสอน

2. การเพิ่มเสียงเสนาะ มีการเพิ่มเสียงสัมผัสใน ทั้งสัมผัสสระและสัมผัสพยัญชนะ โดย
สัมผัสสระใช้ “ คำเคียง ” มากที่สุดร้อยละ 77.27 ของสัมผัสสระทั้งหมด ส่วนสัมผัสพยัญชนะใช้
“ คำคู่ ” มากที่สุดร้อยละ 78 ของสัมผัสพยัญชนะทั้งหมด การเลียนเสียงใช้น้อยเพียง 2 คำ คือ คำ
ว่า “จิก” กับ “โครมคราม” การซ้ำเสียงปรากฏใช้ในลักษณะการซ้ำพยางค์หน้า เช่น คอยเลาคอย
โลม (คอยเล่าคอยโลม) และมักขึงมักเคียดคุ่มความ (มักขึงมักเคียดคุ่มความ) เป็นต้น

3. การใช้คำ มีการย่ำคำ ซึ่งนิยมนำคำขึ้นต้นบทหรือขึ้นต้นวรรค การใช้คำซ้อนส่วนใหญ่
เป็นคำซ้อนเพื่อความหมาย การใช้นามนัยมีเพียงนามนัยที่ใช้แทนบุคคลที่กล่าวสอนเท่านั้น เช่น
นมพวง(นมพวง) กัลยา เป็นต้น และมีการใช้คำที่สร้างขึ้นอย่างแปลกใหม่ เช่น คำว่า หัวสนทียา
(หัวสนทยา) ของเลียง (ของเลียง) เป็นต้น

4. การสร้างภาพพจน์ มีการสร้างภาพพจน์โดยการใช้โวหารต่าง ๆ ทุกโวหาร ที่ใช้มาก
ที่สุด ได้แก่ เทศนาโวหาร และการเลือกสรรคำใช้ที่ก่อให้เกิดภาพพจน์ เช่น รูปถ่าย(รูปไล่) โอน
(โอนองค์) เป็นต้น

5. กลวิธีในการสอน ใช้ 4 วิธี ได้แก่ สอนอย่างตรงไปตรงมา สอนโดยอ้างจารีตประเพณี
สอนโดยแสดงผลตอบแทนการกระทำ และสอนโดยการเปรียบเทียบ ซึ่งการสอนอย่างตรงไปตรง
มานิยมใช้มากที่สุด

รัตนา พันธุ์สุริย์ฉาย. การศึกษาวิเคราะห์เรื่องโศกนุด, วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ . วิทยานิพนธ์
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย
และภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2530. 296 หน้า .

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ เรื่องโศกนุด ซึ่ง
ปรากฏอยู่ในสมุดข่อย หรือชาวภาคใต้เรียกว่า “หนังสือนุด” จำนวน 5 เล่ม การศึกษาวิเคราะห์
นั้นจะพิจารณาถึงลักษณะอักษร อักษรวิธี คุณค่าทางด้านวรรณกรรม และสังคม

ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า อักษรที่ใช้บันทึกเป็นอักษรสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ด้าน
อักษรวิธีมีการเขียนตามลักษณะภาษาถิ่น แต่ไม่เป็นระบบระเบียบมากนัก วรรณกรรมเรื่องนี้เป็น
นิทานประโลมโลกประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ ซึ่งน่าจะได้เค้าโครงเรื่องตอนต้นมาจากวรรณกรรมของ
ภาคกลาง และเค้าโครงเรื่องตอนหลังมาจากนิทานรามเกียรติ์พื้นบ้าน ลักษณะเนื้อเรื่องผสมกลม
กลืนกันเป็นอย่างดี กวีมุ่งเอาความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นสำคัญ แต่ได้แทรกคติธรรมคำสอนไว้
แก่ผู้อ่าน รูปแบบการประพันธ์เป็นร้อยกรองประเภทกาพย์ กวีมีความสามารถในการใช้ภาษา ทั้ง
ในด้านการใช้ถ้อยคำและสำนวนโวหาร อันก่อให้เกิดอรรถรสทางวรรณคดี นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็น
สภาพทางสังคม ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี และชีวิตความเป็นอยู่ของชาวภาคใต้ไว้อย่างน่า
สนใจ

วนิดา พิเศษพงษา. “ไกรสิทธิ์” วรรณกรรมท้องถิ่นจังหวัดชุมพร : การศึกษาเชิงวิเคราะห์
วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย
และภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2526. 331 หน้า .

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นจังหวัดชุมพร เรื่อง ไกรสิทธิ์ซึ่ง
ปรากฏอยู่ในสมุดข่อยหรือที่ชาวภาคใต้เรียกว่า “หนังสือนุด” ไกรสิทธิ์เป็นวรรณกรรมประโลม
โลกประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ แต่งโดยกวีในท้องถิ่น เป็นวรรณกรรมที่นิยมอ่าน (ภาษาถิ่นได้เรียกว่า
สวด) กันอย่างแพร่หลายมานานในท้องถิ่นชุมพรจนถึงปัจจุบันนี้

วิทยานิพนธ์นี้แบ่งเป็น 6 บท ดังนี้

บทที่ 1 : บทนำ กล่าวถึงความสำคัญของเรื่องที่วิจัย ความมุ่งหมาย สมมติฐานในการ
วิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง แหล่งข้อมูล วิธีวิจัย และประโยชน์ที่คาด
ว่าจะได้รับ

บทที่ 2 : การบันทึกลงในสมุดข่อย ลักษณะอักษรและอักษรวิธียากได้ ลักษณะอักษร และอักษรวิธียากที่ปรากฏในเรื่องไกรสิทธิ์ และเปรียบเทียบลักษณะอักษรจากวรรณกรรมบางเรื่อง ที่ปรากฏในภาคใต้ เพื่อให้ได้เห็นถึงวิวัฒนาการของตัวอักษร

บทที่ 3 : “ไกรสิทธิ์” เนื้อเรื่องโดยสังเขป กล่าวถึงสมัยที่แต่ง จุดมุ่งหมายในการแต่ง และความแพร่หลายของเรื่อง

บทที่ 4 : การศึกษาวิเคราะห์เรื่องไกรสิทธิ์ในเชิงวรรณกรรม กล่าวถึงธรรมเนียมนิยม ในการแต่ง ลักษณะคำประพันธ์ แก่นของเรื่อง โครงเรื่อง กลวิธีในการประพันธ์ ฉาก ตัวละคร และการประเมินคุณค่าในเชิงวรรณศิลป์

บทที่ 5 : การศึกษาวิเคราะห์เรื่องไกรสิทธิ์ในเชิงสังคม กล่าวถึงค่านิยมในสังคมประเพณี ความเชื่อ ที่ปรากฏในเรื่องนี้ และการประเมินคุณค่าทางความคิดและปัญญา

บทที่ 6 : สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยปรากฏว่า อักษรที่ใช้บันทึกเรื่องไกรสิทธิ์ เป็นอักษรสมัยรัตนโกสินทร์ตอน ต้น อักษรวิธียากมีลักษณะเด่นเป็นระบบ ถึงแม้จะบันทึกตามภาษาถิ่นก็ตาม วรรณกรรมเรื่องนี้เป็น นิทานประโลมโลกประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ผู้แต่งมุ่งเอาความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นสำคัญ เนื้อ เรื่องเป็นไปในลักษณะกฎแห่งกรรม สอนให้คนรู้จักให้อภัยแทนการแก้แค้น กวีมีความสามารถในการใช้ภาษา ทั้งถ้อยคำและสำนวนโวหาร อันก่อให้เกิดรสทางวรรณคดี นอกจากนี้ยังได้สะท้อนให้ เห็นถึงค่านิยมของชาวบ้านเกี่ยวกับความเชื่อด้านต่าง ๆ ตลอดจนประเพณีที่น่าสนใจ

วาสนี จันทร์คง. วิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองของตริก พฤกษ์ศรี. ปรินญาณิพนธ์หลักสูตร ปรินญาณิศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2531.

ปรินญาณิพนธ์เรื่องนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาชีวิตประวัติและผลงานวรรณกรรมของตริก พฤกษ์ศรี และวิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองของตริก พฤกษ์ศรี ในด้านศิลปะการประพันธ์ ตลอดจนภาพสะท้อนและแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติ ชีวิต และสังคม โดยเสนอผลการศึกษาแบบ พรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาปรากฏว่า ตริก พฤกษ์ศรี เป็นนักกลอนท้องถิ่นชาวนครศรีธรรมราช เป็นผู้มีผลงานทางวรรณกรรมร้อยกรองมากที่สุดคนหนึ่ง จากการที่เข้ารับราชการครูและมีความเชี่ยวชาญในเชิงกวี จึงสามารถทำประโยชน์แก่ส่วนรวมได้มาก ทั้งทางด้านการ ศึกษา การเมืองส่วนท้องถิ่น และวรรณกรรม เขามีศิลปะการประพันธ์ร้อยกรองประเภทบทละคร นิราศ บทเพลง และบทร้อยกรองเบ็ดเตล็ดได้อย่างน่าสนใจยิ่ง ทั้งในด้านโครงสร้างของวรรณกรรม

และศิลปะทางภาษา กล่าวคือ มีวิธีการเริ่มเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการจบเรื่องได้อย่างเหมาะสม และมักเป็นไปตามแนวโน้มในการแต่ง ประกอบกับความสามารถในการใช้ภาษาได้อย่างประณีตงดงาม และเหมาะสม ทำให้บทร้อยกรองของเขาเปี่ยมไปด้วยเสียงเสนาะ และก่อให้เกิดภาพพจน์อย่างแจ่มชัด นอกจากนี้เขายังสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวของผู้คนในสังคมท้องถิ่นภาคใต้ไว้อย่างละเอียดหลายแง่มุม พร้อมทั้งชี้้นำความคิดไว้อย่างกว้างขวางลึกซึ้ง ทั้งทางด้านธรรมชาติ ชีวิต และสังคม

วิเชียร ณ นคร. การศึกษานิทานพื้นบ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช : ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช, 2521. 322 หน้า.

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ คือ ประการแรก เพื่อเก็บรวบรวมนิทานพื้นบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช ประการที่สอง เพื่อจัดหมวดหมู่นิทาน และประการสุดท้าย เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของนิทาน และความสัมพันธ์ระหว่างนิทานกับวิถีชีวิตชาวนครศรีธรรมราช

การวิจัยปรากฏผลดังนี้ คือ นิทานพื้นบ้านที่พบมากที่สุด คือ นิทานตลก และนิทานที่พบน้อยที่สุด คือ นิทานวีรบุรุษ คุณค่าของนิทานจะมี 5 ประการ คือ คุณค่าทั่วไป คุณค่าทางสังคม คุณค่าทางวัฒนธรรม คุณค่าทางคุณธรรม และคุณค่าทางจริยธรรม นิทานเหล่านี้ไม่ได้กำเนิดจากเรื่องทั้งหมด แต่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของผู้แต่งด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาและจินตนาการของชาวนครศรีธรรมราช

วิโรจน์ ผดุงสุนทรารักษ์. วิเคราะห์สุบิน कुमारตำนานปักษีใต้. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2526. 502 หน้า.

จุดประสงค์ของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ คือ การศึกษาวรรณกรรมเรื่องสุบิน कुमारในแง่ต่าง ๆ คือ ลักษณะตัวอักษร ขบวนการทางอักษรวิธี ระบบหน่วยเสียงของภาษาถิ่นนครศรีธรรมราช ศัพท์ภาษาถิ่น ตลอดจนสุบิน कुमारในแง่วรรณศิลป์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และการละเล่น ต่าง ๆ โดยจะศึกษาจากต้นฉบับตัวเขียนที่เป็น “หนังสือบุค” (สมุดไทย) และจารึกด้วยอักษรไทยที่ปรากฏอยู่ในทางภาคใต้ของประเทศไทยในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า เรื่องสุบิน कुमारนี้ไม่ทราบชื่อผู้แต่ง เวลาแต่ง และที่มาของเรื่องแน่ชัด แต่ทราบว่าเรื่องนี้ได้แพร่หลายอยู่ในช่วงสมัยอยุธยาตอนปลายและรัตนโกสินทร์ตอน

ค้น โดยเฉพาะในทางภาคใต้ยังคงใช้หนังสือสุบินกุมารให้กุลบุตรศึกษากันก่อนหน้านี้นี้ประมาณ 60-70 ปี วรรณกรรมเรื่องนี้ได้เน้นให้เห็นถึงอันติสงส์ของการบรรพชาอุปสมบท อันเป็นความเชื่อที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจของคนไทยว่า กุลบุตรที่ได้บวชเรียนแล้ว ผลบุญจากการบวชจะช่วยไถ่บาปของบิดามารดาได้

ศิริพร โชคไพศาล. ความเปรียบเทียบในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง. ปรียญานิพนธ์หลักสูตรปรียญมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2533. 150 หน้า.

งานวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากลวิธีในการเสนอเนื้อหาและคุณค่า จากการสื่อความหมายโดยใช้ความเปรียบเทียบในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ โดยใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวบรวมได้จากวิทยากรในอำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีในการเสนอเนื้อหาของความเปรียบเทียบในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้มีหลายลักษณะ เรียงตามลำดับความถี่ที่ปรากฏมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดได้ดังนี้ คือ อุปมานามธรรม อุปลักษณ์ อุทาหรณ์ บุคลาธิษฐาน และอดิพจน์ โดยผู้แต่งนิยมนำเอาสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ พืช สัตว์ สิ่งของเครื่องใช้ และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาใช้ในการเปรียบเทียบ

การศึกษาคุณค่าจากการสื่อความหมาย โดยใช้การเปรียบเทียบในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ในด้านคุณค่าทางด้านอารมณ์ พบว่า ผู้แต่งได้สื่อให้เห็นถึงรสวรรณคดีไทยทั้ง 4 รส ซึ่งเรียงลำดับความถี่ที่ปรากฏมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดได้ดังนี้ คือ พิโรธวาทัง สัตถาบังคพิสัย เสาวรณี และนารีปราโมทย์ ส่วนคุณค่าทางด้านสังคมและคติธรรมพบว่า ผู้แต่งได้สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ทั้งยังช่วยในการอบรมสั่งสอนให้บุคคลวางตัวให้เหมาะสมกับฐานะ เพศ และวัยของตน เพื่อให้เป็นคนดี ปฏิบัติถูกต้องตามธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม

ศิริรัตน์ เรืองรัตน์. การศึกษาเปรียบเทียบพรรณนาเรื่องความหลุดพ้นของกฤษณะมูรติกับพุทธทาสภิกขุ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรียญอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2528. 315 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาเปรียบเทียบ คำสอนเรื่องความหลุดพ้น ตามพรรณนาของกฤษณะมูรติ และพุทธทาสภิกขุ ในเบื้องต้นจะศึกษาเรื่องความหลุดพ้นที่ปรากฏอยู่

ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทและคัมภีร์ศาสนาฮินดู เพื่อโยงแนวความคิดเรื่องความหลุดพ้นของท่านทั้งสองว่า มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับศาสนาที่ท่านนับถือ ลำดับต่อไปจะได้ศึกษาเปรียบเทียบทรรศนะเรื่องความหลุดพ้นของนักปราชญ์ทั้งสองที่ปรากฏ ในงานเขียนของท่าน และจากการศึกษาพบว่า ท่านทั้งสองมีความเชื่อเรื่องความหลุดพ้นสอดคล้องกันในหลักการใหญ่ ส่วนข้อแตกต่างจะเป็นเพียงประเด็นย่อยเท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบวิถีทางเข้าถึงความหลุดพ้นพบว่า พุทธทาสภิกขุ มีแนวทางในการปฏิบัติเพื่อเข้าถึงความหลุดพ้นอย่างเป็นระบบและชัดเจน ส่วนกฤษณะมูรติกกล่าวถึงวิถีทางเข้าถึงความหลุดพ้นว่าเป็น “วิถีทางเฉพาะตน” จะไม่มีผู้ใดเป็นผู้บอกวิถีทางนั้นได้

ศุภวรรณ สอนสังข์. “ขุนทนางค์” วรรณกรรมท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี : การศึกษาเชิงวิเคราะห์. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2530. 301 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เรื่อง ขุนทนางค์ ซึ่งปรากฏในหนังสือชุด (สมุดข่อย) หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “สมุดไทย” การวิเคราะห์พิจารณาถึงลักษณะอักษร อักษรวิธี วรรณกรรม และสังคม ตลอดจนอนุภาคที่ต่างกัันและเหมือนกันของฉบับสุราษฎร์ธานีและฉบับหอสมุดแห่งชาติ

การวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบอักษรวิธีที่ใช้บันทึกวรรณกรรมท้องถิ่น เรื่อง ขุนทนางค์ เป็นอักษรสมัยรัตนโกสินทร์ ส่วนอักษรวิธีนั้นบันทึกตามสำเนียงท้องถิ่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนั้น การสะกดการันต์จึงแตกต่างกับฉบับหอสมุดแห่งชาติ

วรรณกรรมประเภทนี้ เป็นวรรณกรรมประเภทนิทานประโลมโลก เนื้อหาของเรื่องดำเนินไปเช่นเดียวกับนิทานชาดกทั่ว ๆ ไป จุดมุ่งหมายในการแต่งเพื่อเผยแพร่หลักธรรมคำสอนเป็นสำคัญ รูปแบบในการประพันธ์เป็นร้อยกรองประเภทกาพย์ ซึ่งกวีมิได้เคร่งครัดในเรื่องฉันทลักษณ์มากไปกว่าความสมบูรณ์ของเนื้อหา ในเชิงสังคมกวีเน้นให้เห็นถึง ความเชื่อ ตลอดจนประเพณีที่น่าสนใจ ส่วนการเปรียบเทียบอนุภาคของของทั้ง 2 ฉบับนั้น สรุปได้ว่าต้องมาจากที่แหล่งเดียวกัน

สืบพงศ์ ธรรมชาติ. การศึกษาวิเคราะห์พุทธจริตรมชาดกฉบับภาคใต้. วิทยานิพนธ์หลักสูตร
ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2526. 155 หน้า.

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมพุทธศาสนาชื่อ พุทธจริตรมชาดก
ซึ่งแต่งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น คือ รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้แต่ง
คือ พระอุดมปิฎก เจ้าอาวาสวัดหงส์รัตนาราม ได้เค้าโครงเรื่องมาจาก มิตตามิตตชาดก ในพระ
ไตรปิฎก และจากทุกัมมานิกชาดกในปัญญาสาชดก และแต่งด้วยกาพย์สามชนิดแบบไม่เคร่งครัด
ต่อฉันทลักษณ์นัก

ผลการวิจัยปรากฏว่า พุทธจริตรมชาดกเป็นวรรณกรรมประเภทคำสอน มีลักษณะกลม
กลืนกับชีวิตและสังคมของไทย โดยเฉพาะได้แสดงภาพสังคมไทยในภาคใต้อย่างชัดเจน เป็น
ประโยชน์ในการศึกษาลักษณะสังคมไทยภาคใต้สมัยหนึ่งร้อยปีเศษนี้เอง และวรรณกรรมเรื่องนี้ ยัง
มีคุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์และคติธรรมอีกด้วย

ข้อเสนอแนะก็คือ ยังมีวรรณกรรมพุทธศาสนาที่มีคุณลักษณะดีเด่นเช่นเดียวกับ
พุทธจริตรมชาดกอีกหลายเรื่อง ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในภาคใต้ที่สมควรที่จะมีการศึกษา วิเคราะห์ และ
เพื่อประโยชน์ในการศึกษาทางวรรณคดีและทางวัฒนธรรมพื้นบ้านต่อไป

สืบพงศ์ ธรรมชาติ. การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมชาดกภาคใต้จากหนังสือบุค. วิทยานิพนธ์หลัก
ศตรปริญญาอักษรศาสตรคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534. 633 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาที่มา ความสัมพันธ์กับชาดกอื่น ๆ และลักษณะของ
วรรณกรรมชาดกภาคใต้ และเพื่อศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมชาดกภาคใต้ ในด้านต่าง ๆ คือ
วรรณศิลป์ คติธรรม และวัฒนธรรมพื้นบ้านในสังคม วรรณกรรมชาดกจากหนังสือบุคที่ใช้ในการ
ศึกษามีทั้งหมด 20 เรื่อง คือ พระมหาชาดก (เวสสันดรชาดก) มหาพนคำฉันทน์ มหาราชคำฉันทน์
มหาชนก มโหสถ สุวรรณสาม จันทกุมาร เจ้าวิฑูร นางสิบสอง (พระรถเมรี)

สังข์ทอง เจ้าสุบิน มโนหรานิบาด พุทธิกำม์ชาดก ยศกิจ นิทาน นกจาบ(นิทานนก
กระจาบ) เสือโค พระยาฉัตรทัน วรวง จันทะฆาต และจันทกนินรชาดก ผลการวิจัยพบว่า
วรรณกรรมชาดกภาคใต้ที่เรียกว่าหนังสือบุค เป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับอดีตชาติของพระ
พุทธเจ้า ที่มาด้านเนื้อเรื่องพบว่ามีทั้งที่นำมาจากนิบาตชาดก ในพระสุตตันตปิฎก และอรรถกถา

ชาคก กับมีความสัมพันธ์กันกับชาคกในปัญญาชาคก ในประเด็นการนำเอาต้นเรื่องเดิมจากแหล่งเดียวกันมาแต่ง ต่างกันในรายละเอียด เพราะผู้แต่งมีประสบการณ์และสภาพสังคม วัฒนธรรมที่ต่างกันออกไป ในส่วนของคัมภีร์ของวรรณกรรมชาคก หนังสือบุคคลภาคใต้ มีความเก่าแก่เกินหนึ่งร้อยปีขึ้นไปทั้งสิ้น อักษรวิธีที่ใช้เป็นอักษรวิธีไทยเก่า การเขียนสะกดการันต์ไม่เคร่งครัด มักสะกดตามที่ออกเสียง การใช้ภาษามีทั้งการใช้ภาษาไทยแท้และภาษาไทยที่มีรากฐานมาจากภาษาต่างประเทศที่ใช้มาก คือ ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาเขมร ถ้อยคำที่ใช้มักจะมีภาษาถิ่นใต้อยู่มาก คำประพันธ์ที่นิยมใช้ในการแต่งวรรณกรรม ได้แก่ กาพย์ ร่าย โคลง และฉันท ในด้านสังคมและวัฒนธรรมได้พบว่าสังคมไทยภาคใต้ในอดีต (รัตนโกสินทร์ตอนต้น) เป็นสังคมเกษตรกรรมที่มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ มีความสัมพันธ์กับสมาชิกอย่างอบอุ่น มีการอุตสาหกรรมอยู่บ้าง เช่น การทำเหมืองแร่ดีบุก นอกจากนี้เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ที่ผลิตเพื่อใช้เป็นหลัก การปกครองเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ผู้ปกครองมีอำนาจสิทธิ์ขาดในการปกครองเมื่อมีการกระทำผิดก็จะมีโทษในลักษณะต่างๆ กัน ได้แก่ ใช้ข้อหา ใต้ศู โบายดี และการประหารชีวิต ในเรื่องจริยธรรมมีปรากฏในวรรณคดีชาคกที่วิเคราะห์ทุกเรื่อง หลักสำคัญของจริยธรรมที่นำไปสั่งสอนและปฏิบัติกันโดยสอดแทรกไว้ในชาคก คือ หลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้นเอง และวัฒนธรรมไทยที่วิเคราะห์ได้จากวรรณกรรมชาคกภาคใต้จากหนังสือบุคคลนี้มีหลายอย่าง ดังนี้ ประเพณีประเพณีที่ปรากฏ ได้แก่ การบวช การแต่งงาน การทำบายศรี (ทำขวัญ) ตรีขสารท สงกรานต์ และการทำศพ ในด้านความเชื่อ ได้แก่ เชื่อเรื่องกรรมเวร บาป บุญ นรกสวรรค์ ชาติน้ำ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับ โชคลาง ของขลัง โหราศาสตร์ และเทพเจ้าต่าง ๆ ในด้านค่านิยมพบว่า ยกย่องสตรีที่ขยันและรักนวลสงวนตัว ยกย่องผู้มีสติปัญญา ในด้านเครื่องมือเครื่องใช้ ส่วนมากประดิษฐ์จากวัสดุในท้องถิ่น และมีบางอย่างต้องซื้อหา ได้แก่ เชี่ยน หีบหมากพลู ย่าม เหล็กไฟ จอบ มีด พร้า เผล้ง และเสื่อลำแพน ในด้านอาหารที่พบในวรรณกรรมวิเคราะห์แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ อาหารคาว อาหารหวาน และของขบเคี้ยวประจำปาก ในด้านรักษาโรคนั้นมีการนำสมุนไพรมาใช้ในการบำบัดด้วยการบีบนิ้ว ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมด้านนี้กำลังเป็นที่นิยมกันของชาวไทยภาคใต้ในปัจจุบัน

ศุภันธา มิตรงาม. การวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องอุณรุทฉบับสงขลาตามทฤษฎีรส. วิทยานิพนธ์
หลักสูตรปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย
และภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2531. 329 หน้า.

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น โดยการใช้ทฤษฎีรส
ของสันสกฤต ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความงามในตัววรรณกรรมอย่างแท้จริง กล่าวคือ เป็นการ
ศึกษาและวิเคราะห์อารมณ์ของกวีและปฏิกิริยาทางอารมณ์ของผู้อ่านที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับรู้สื่อ
อารมณ์เหล่านั้นแล้ว ความสำเร็จนี้ย่อมเกิดจาก 3 ฝ่ายด้วยกัน คือ กวี ตัววรรณกรรม และผู้อ่าน

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ คือ เรื่องอุณรุทฉบับสงขลา
มาศึกษา และผลของการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

ในวรรณกรรมเรื่องอุณรุทฉบับสงขลา รสที่กวีเน้นเป็นพิเศษ คือ วีรรส อันเป็นความรู้สึก
ชื่นชมยินดีในความกล้าหาญของอุณรุท ซึ่งเป็นตัวแทนของฝ่ายธรรมที่สามารถเอาชนะท้าวพณา
สูร ซึ่งเป็นผู้แทนของฝ่ายอธรรมได้ อย่างไรก็ตามกวียังได้แทรกรสอื่น ๆ เข้ามาด้วย ซึ่งเป็นไปตาม
หลักเกณฑ์ทั่ว ๆ ไปของงานวรรณกรรมประเภทบทละคร ที่มักจะแสดงรสไว้หลายรส เพื่อให้ผู้
อ่านเกิดความรู้สึกสนุกสนาน ชวนติดตาม แต่ถ้าพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้วจะพบว่า รสอื่น ๆ ที่กวีได้
แทรกเข้ามานั้น ต่างก็เป็นรสที่เสริมหรือหนุนให้รสเอกเด่นชัดยิ่งขึ้น ดังที่ปรากฏในงานวรรณกรรม
ของเรื่องนี้

สุนิตย์ วงศ์พลา. การศึกษาวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยที่ปรากฏในภาคใต้. วิทยานิพนธ์หลัก
สูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2532. 180 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยที่ปรากฏในภาค
ใต้ในด้านการสำรวจ สภาพ ลักษณะ และจำนวนของวรรณกรรม เปรียบเทียบเนื้อหาของ
วรรณกรรมฉบับที่ได้รับการปริวรรตแล้ว ศึกษาศิลปะการใช้ภาษา และศึกษาความเชื่อที่อยู่ใน
วรรณกรรมเรื่องนี้ ผลการศึกษาปรากฏว่า วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยที่ปรากฏในภาคใต้เท่าที่รวบรวม
ได้ขณะนี้ เป็นหนังสือบุคคลทั้งหมด ลักษณะการบันทึกจะบันทึกด้วยอักษรไทยและอักษร -
ขอม จำนวนหนังสือที่ปรากฏที่สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา
จำนวน 30 ฉบับ หนังสืออยู่ในสภาพชำรุด 22 ฉบับ อยู่ในสภาพสมบูรณ์ 8 ฉบับ ที่ศูนย์วัฒนธรรม
จังหวัดสงขลา วิทยาลัยครูสงขลา มีจำนวน 5 ฉบับ หนังสืออยู่ในสภาพชำรุด 4 ฉบับ สภาพ

สมบูรณ 1 ฉบับ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี มีจำนวน 3 ฉบับ หนังสืออยู่ในสภาพชำรุด ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช มีจำนวน 7 ฉบับ หนังสืออยู่ในสภาพสมบูรณ์ เมื่อเปรียบเทียบเนื้อหาของวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยที่ปรากฏในภาคได้จะพบว่า เนื้อหาส่วนใหญ่จะตรงกัน ส่วนที่แตกต่างก็คือ ลักษณะของการใช้ภาษา การแต่งวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยมีลักษณะเด่นในด้านศิลปะการใช้ภาษาอยู่สามประการ คือ หนึ่งการสร้างเสียงเสนาะ ซึ่งประกอบควยวิธีการใช้สัมผัสอักษร สัมผัสสระ และลักษณะพิเศษอื่น ๆ เช่น การซ้ำคำ การใช้เครื่องหมาย “ยมก” และยัติภังค์ สองศิลปะการเลือกใช้คำ ในการแต่งเรื่องให้ น่าสนใจและชวนติดตามเรื่องนั้น จะใช้คำง่าย ๆ ซึ่งเมื่ออ่านแล้วเข้าใจทันที และบางครั้งอาจนำเอาคำภาษาถิ่นมาใช้ด้วย สามการสร้างภาพพจน์ให้กับผู้อ่าน จะปรากฏศิลปะของการเลือกใช้โวหารต่าง ๆ ได้ตรงกับลักษณะเนื้อหาที่กำลังจะกล่าวถึง ส่วนความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยจะได้แก่ ความเชื่อเรื่องนรก ความเชื่อเรื่องสวรรค์ และความเชื่อเรื่องพระศรีอารีย์ ความเชื่อทั้งสามจะสอดคล้องกับแนวความคิดที่ว่า ถ้าทำชั่วหรือทำบาป เมื่อตายไปแล้วก็ต้องตกนรกได้รับทุกขเวทนา แต่ถ้ากระทำความดีหรือทำบุญเมื่อตายไปแล้วก็จะขึ้นสวรรค์ได้รับความสุขความสบาย และผู้กระทำความดีเท่านั้นจึงได้มีโอกาสพบพระศรีอารีย์ และอยู่ได้ในสังคมที่มีแต่ความสุข

สุเมธ อุณพันธ์. การศึกษาเปรียบเทียบสรรพสิทธิ์ฉบับภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้. ปรินญาณิพนธ์หลักสูตรปรินญาณมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2532. 184 หน้า.

ปรินญาณิพนธ์นี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่องสรรพสิทธิ์ทั้ง 4 ภาค ใช้เรื่องนกกระเจาบของภาคเหนือ นกกระเจอกของภาคอีสาน สรรพสิทธิ์คำฉันท์ของภาคกลาง และนิทานปักษยาของภาคใต้ เปรียบเทียบกันในด้าน องค์ประกอบ รูปแบบการประพันธ์ ขนบนิยมในการแต่ง ศิลปะในการแต่ง และภาพสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรม โดยเสนอผลการศึกษาเปรียบเทียบแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาเปรียบเทียบปรากฏว่า องค์ประกอบ เรื่อง สรรพสิทธิ์ทั้ง 4 ฉบับ มีองค์ประกอบหลักคล้ายคลึงกัน ต่างกันเฉพาะองค์ประกอบย่อย ทั้ง โครงเรื่องรอง เหตุการณ์ ของตัวละคร ฉาก บทสนทนา และแนวคิดรอง ทั้งนี้เนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ และบุคลิกเฉพาะตัวของผู้แต่ง ด้านรูปแบบการประพันธ์ มีความแตกต่างกัน คือ นกกระเจาบแต่งด้วยคำวช นกกระเจอก แต่งด้วยโคลงสาม สรรพสิทธิ์คำฉันท์แต่งด้วยฉันท์

ผสมภาพและโคลง และนิทานปักษยาแต่งด้วยภาพ ทั้งนี้เพราะวัตถุประสงค์ในการนำวรรณกรรมไปใช้ของแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกัน ด้านขนบนิยมในการแต่ง ปรากฏว่านิทานปักษยามีโครงสร้างของชาดก ทั้งอดีตวัตถุ ปัจจุบันวัตถุ และประชุมชาดก ส่วนอีก 3 ฉบับ ปรากฏโครงสร้างดังกล่าวไม่ครบ ด้านศิลปะในการแต่งวรรณกรรมทั้ง 4 ฉบับ ต่างมีวัตถุประสงค์ในการใช้คำ การสร้างภาพพจน์ ไวยาหาร และรส เพื่อมุ่งให้เกิดความไพเราะ จินตนาการ และอารมณ์ร่วม ทุกฉบับ แต่กลวิธีในการใช้ศิลปะในการแต่งจะเน้นต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ประพันธ์และความนิยม ในรูปแบบการประพันธ์ของแต่ละท้องถิ่นเป็นสำคัญ ส่วนด้านภาพสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรมจากเรื่องสรรพสิทธิ์ทั้ง 4 ฉบับ ปรากฏลักษณะร่วมคล้ายคลึงกัน แต่รายละเอียดต่างกัน ตามสภาพสังคมวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น นับตั้งแต่คำ ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม สภาพความเป็นอยู่ และการเมืองการปกครอง ทั้งนี้เพราะวิถีชีวิตของบุคคลแต่ละท้องถิ่นต่างขึ้นอยู่กับอิทธิพล ทางสภาพภูมิศาสตร์ การสืบทอดทางประวัติศาสตร์ และการสืบทอดทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ

ไสว เรื่องพิเศษ . ระบบหน่วยเสียงในภาษาถิ่น ตำบลเทพกษัตรี อำเภอฉวาง จังหวัดภูเก็ต .

ปริญญาานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2519. 153 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเรื่องระบบหน่วยเสียงในภาษาถิ่น ตำบลเทพกษัตรี อำเภอฉวาง จังหวัดภูเก็ต ขอบเขตของการวิจัยจะศึกษาลักษณะ คุณสมบัติ และฐานที่เกิดของหน่วยเสียงชนิดต่าง ๆ ได้แก่ หน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ และศึกษาเรื่องการประกอบหน่วยเสียงเข้าเป็นพยางค์แบบต่าง ๆ ตลอดจนอธิบายความหมายของคำที่ใช้ในข้อมูล โดยการรวบรวมข้อมูลจากขอบเขตของการวิจัย ผลการวิจัย หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวมี 22 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะประสมมี 12 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระเดี่ยวมี 18 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระประสมมี 6 หน่วยเสียง และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ มี 7 หน่วยเสียง และความหมายของคำเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับภาษากลาง จะมีลักษณะใช้รูปเดียวกันในความหมายที่ตรงกัน หากภาษาคำบาลเทพกษัตรีใช้คำออกเสียงอย่างหนึ่ง ภาษากลางใช้คำที่ออกเสียงอย่างหนึ่ง แต่ความหมายของสองภาษานี้ตรงกัน และคำที่มีใช้เฉพาะในภาษาคำบาลเทพกษัตรีเท่านั้น

อภิรักษ์ พฤษะศรี. โลกทรรศน์ชาวไทยภาคใต้ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งภาคใต้ ในระหว่างปี พ.ศ. 2519-2529. ปรินญาณิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2532. 228 หน้า.

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเพื่อหาโลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งภาคใต้ ในระหว่างปี พ.ศ. 2519 - 2529 ซึ่งผู้วิจัยได้นำเพลงลูกทุ่งภาคใต้ที่เก็บได้จากข้อมูลต่างๆ รวม 3 แหล่ง คือ สถานีวิทยุท้องถิ่น 2 แห่ง ห้องบันทึกเสียง 2 แห่ง และร้านจำหน่ายแผ่นเสียงทั่วไป ได้เพลงลูกทุ่งภาคใต้ทั้งหมด 362 เพลง แยกตามเนื้อหาสาระที่ปรากฏได้ 11 ประเภท คือ ความรัก ค่านิยม ปัญหาสังคม การรายงานข่าวและการบันทึกเหตุการณ์ความเป็นไปในวงการเพลงลูกทุ่ง อารมณ์ขัน ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี คติ อาชีพ และสถานที่ ซึ่งเพลงลูกทุ่งทั้ง 11 ประเภท ดังกล่าว ผู้วิจัยนำมาศึกษาและวิเคราะห์หาโลกทรรศน์ใน 3 ประเด็น คือ โลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ โลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

โลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ พบว่าชาวไทยภาคใต้มีความสัมพันธ์กันดังกล่าว่า โลกทรรศน์ระหว่างเพศ ชาวไทยภาคใต้ต้องการให้บุรุษและสตรีรู้จักหน้าที่ตัวเองให้ดีที่สุด นิยมชมชอบความรับผิดชอบของสามีภรรยา โลกทรรศน์ที่มีต่อวัยพบว่า ชาวไทยภาคใต้จะตำหนิบุคคลที่ทำตัวไม่เหมาะสมกับวัย และยกย่องผู้อาวุโสกว่า โลกทรรศน์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต พบว่า ชาวไทยภาคใต้ยกย่องผู้ที่มีอาชีพสุจริต รั้งเกียรอาชีพบางประเภท เช่น หมึงบริการ เมียเช่า เป็นต้น ยกย่องผู้มีฐานะเศรษฐกิจดี ให้ความสำคัญกับการศึกษาและยกย่องผู้มีความรู้ มีความยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี มีความจริงใจกับพรรคพวกเพื่อนฝูง ชอบความซื่อตรงและรักพวกพ้อง

โลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ พบว่าชาวไทยภาคใต้มีความซาบซึ้งและรู้คุณค่าของธรรมชาติเป็นอย่างดี โดยอาศัยธรรมชาติในการยังชีพและประกอบอาชีพ เช่น การทำสวน การประมง เป็นต้น

โลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ พบว่าชาวไทยภาคใต้มีความเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือกฎเกณฑ์ธรรมชาติอยู่มาก ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับผีसाงเทวดา ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเกี่ยวกับการบนบานและคำอธิษฐาน และ

ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง เป็นต้น นอกจากนี้ชาวไทยภาคใต้ยังเชื่อในเรื่องชาติ ภูพ และ กฎแห่งกรรม ซึ่งเชื่อว่าใครทำชั่วต้องตกนรก ใครทำดีก็จะได้ขึ้นสวรรค์ เป็นต้น

อรนุช สุวรรณรัตน์. คำบอกเวลาในภาษาถิ่นไทยภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช . ปรินญา นิพนธ์หลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2534. 150 หน้า.

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาความหมายและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง โครงสร้าง ตำแหน่ง และหน้าที่ ของคำบอกเวลาในภาษาถิ่นใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมุ่งแบ่งเก็บข้อมูลอย่างมีเกณฑ์ออกเป็น 7 จุด ให้ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชทั้ง 16 อำเภอ กับ 2 กิ่งอำเภอ ใช้ผู้บอก ภาษาที่พิจารณาคัดเลือกจากเกณฑ์ที่กำหนดจุดละ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยคำขึ้นต้นคำบอกเวลา 10 คำ และบอกหมวดหมู่ของคำบอกเวลา 11 หมวด ผู้วิจัย รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ตลอดจนเก็บรวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ และนำข้อมูลที่ได้มา วิเคราะห์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ คำบอกเวลาเท่าที่รวบรวมได้มีจำนวน 640 คำ แบ่งออกได้ เป็น 2 ประเภท คือ คำบอกเวลาประเภทที่ 1 สามารถปรากฏเป็นหน่วยประโยคเสริมบอกเวลา ตามลำพังได้ และคำบอกเวลาประเภทที่ 2 ไม่สามารถปรากฏเป็นหน่วยประโยคเสริมบอกเวลา ตามลำพัง แต่จะต้องปรากฏร่วมกับคำบอกเวลาด้วยกัน หรือคำในหมวดอื่นหมวดใดหมวดหนึ่ง มีความแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ ทั้งเรื่องเสียงและความหมาย ทั้งยังมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา โดยปรากฏคำบอกเวลาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย ประเพณีวัฒนธรรมอิสลาม และประเพณีวัฒนธรรมจีน ด้านโครงสร้างปรากฏว่ามี 5 ลักษณะ คือ เป็นหน่วยเดี่ยว คำประธาน คำประสม คำซ้อน และคำซ้ำ ด้านตำแหน่งปรากฏว่าคำบอกเวลา ทั้ง 2 ประเภท สามารถปรากฏในตำแหน่งต่าง ๆ โดยไม่ทำให้ความหมายของประโยคส่วนร่วม เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงอาจมีบ้าง ในแง่ของของการย้ำหรือการเน้น และในด้านหน้าที่ ปรากฏว่า คำบอกเวลาประเภทที่ 1 นอกจากจะทำหน้าที่เป็นหมวดคำบอกเวลาแล้ว ยังทำหน้าที่ หมวดคำอื่น ๆ ได้อีก 8 หมวดคำ คำบอกประเภทที่ 2 นอกจากจะทำหน้าที่เป็นหมวดคำบอก เวลาแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นหมวดคำอื่น ๆ ได้อีก 12 หมวดคำ

อุดม หนูทอง . วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเภทคำสอน . สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2534. 167 หน้า .

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะวรรณกรรมคำสอนแต่ละเรื่อง ศึกษาค่านิยมทางจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนโดยส่วนรวม และกลวิธีสอนจริยธรรม ผลการศึกษาเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยขอบเขตการวิจัยได้รวบรวมและคัดเลือกเอาวรรณกรรมคำสอน 9 เรื่อง คือ ปรีชาสอนน้อง พาลีสอนน้องคำกลอน สวัสดิรักษาคำกาพย์ ดันสมุดสุภาษิต สุภาษิตร้อยแปด สุภาษิตสอนหญิงคำกาพย์ ลุงสอนหลาน และสุทธิกรรมชาดก ซึ่งสภาพต้นฉบับอยู่ในสภาพเกือบสมบูรณ์ 1 ฉบับ คือ สุภาษิตพระร่วงคำกาพย์ จึงนำมาเป็นข้อมูลหลักในการศึกษาวิจัยครั้งนี้และผลการวิจัยของวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเภทคำสอนทั้งหมดนี้ ปรากฏว่าแต่ละเรื่องมีลักษณะเนื้อเรื่องและสาระคำสอน ผนวกด้วยคำสอนพื้นบ้านเป็นส่วนประกอบประกอบด้วยศิลปะการแต่งที่ไพเราะตลอดเรื่อง และวรรณกรรมแต่ละเรื่องก็มีจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนและกลวิธีสอนจริยธรรมด้วยเสมอ

2. งานวิจัยด้านศิลปกรรมและโบราณคดี

ชวน เพชรแก้ว และวิจิตร คงพุด . การศึกษาเบื้องต้นทรัพยากรเพื่อการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมและหัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี . สุราษฎร์ธานี : วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี, 2530 .

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทรัพยากรเพื่อการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมและหัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีเขตที่น่าจะให้เป็นแหล่งนำเสนอรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว และเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่คนท้องถิ่น ผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมเองด้วย ผลการวิจัยปรากฏว่า ได้เสนอผลการศึกษาเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรก เป็นสถานภาพของทรัพยากรทางวัฒนธรรมแต่ละประเภทที่ปรากฏในพื้นที่สำรวจ ขั้นตอนที่สอง ศึกษาแนวทางการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมและหัตถกรรมพื้นบ้านของอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ชูกา จิตพิทักษ์. ผ้าทอเกาะยอ. สงขลา : ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์, 2526 .

งานวิจัยนี้กล่าวถึงวิวัฒนาการของการทอผ้าของชาวบ้านเกาะยอ จังหวัดสงขลา กระบวนการผลิต วัสดุที่ใช้ แหล่งผลิต การจำหน่าย และอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการผลิตและการจำหน่าย แต่ปรากฏว่า มีอยู่ระยะหนึ่งที่จำนวนผู้ผลิตผ้าเกาะยอลดจำนวนลง เนื่องจากขาดแรงจูงใจในการดำเนินการ ทั้งวัตถุดิบที่ใช้ทอมีคุณภาพไม่เป็นที่นิยมของตลาด ประกอบกับเครื่องทอเป็นแบบเก่าล้าสมัย ทำให้การทอผ้าแต่ละชิ้นต้องใช้เวลาานานมาก ผลผลิตจึงไม่เป็นที่พอใจ อีกทั้งอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้านอื่น ๆ ก็มีส่วนทำให้ผ้าเกาะยอต้องชะงักงันไป

ณรงค์ชัย ปิฎกธรรค์. การศึกษาทัศนคติด้านศิลปกรรมเชิงดุริยางคศิลป์และนาฏศิลป์ของนักศึกษาวิทยาลัยครูภาคใต้. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2526. 118 หน้า.

งานวิจัยชิ้นนี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าหลายประการ คือ เพื่อศึกษาค่าเฉลี่ยของค่าความสำคัญ เกี่ยวกับทัศนคติด้านศิลปกรรมเชิงดุริยางคศิลป์และนาฏศิลป์ของนักศึกษาวิทยาลัยครูภาคใต้ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมด้านศิลปกรรมเชิงดุริยางคศิลป์และนาฏศิลป์กับทัศนคติด้านศิลปกรรมเชิงดุริยางคศิลป์ และนาฏศิลป์ของนักศึกษาวิทยาลัยครูภาคใต้ และเพื่อเปรียบเทียบทัศนคติด้านศิลปกรรมเชิงดุริยางคศิลป์และนาฏศิลป์ ของนักศึกษาวิทยาลัยครูภาคใต้ ตามตัวแปรอิสระ เช่น เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง จากนักศึกษาวิทยาลัยครูภาคใต้ ระดับปริญญาตรีปีสุดท้าย ปีการศึกษา 2525 จำนวน 1,340 คน โดยเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง 535 คน คิดเป็นจำนวนประมาณร้อยละ 40 ของมวลประชากรที่เลือกศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติ กำหนดด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อหาค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษาค้นคว้า ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลพอสรุปได้ดังนี้

นักศึกษาวิทยาลัยครูภาคใต้มีทัศนคติที่ดีต่อศิลปกรรมเชิงดุริยางคศิลป์และนาฏศิลป์มีความสำคัญเฉลี่ยเท่ากับ 348.07 ซึ่งเมื่อแยกพิจารณาค่าความสำคัญเป็นรายข้อปรากฏผลว่า "เพลงพื้นเมืองภาคใต้ของไทยมีคุณค่าต่อการอนุรักษ์" มีค่าความสำคัญสูงสุด ค่าความสำคัญเท่ากับ 455.70 รองลงมา คือ "การแสดงพื้นเมืองภาคใต้มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์ตลอดไป" ค่าความสำคัญ

เท่ากับ 441.87 ส่วนค่าความสำคัญในอันดับต่ำสุด คือ "การแสดงพื้นเมืองได้รับการส่งเสริมฟื้นฟูน้อยเกินไป" ค่าความสำคัญเท่ากับ 213.46

นันทา โรจนอุดมศาสตร์. ถวดยการตกแต่งบ้านของชาวไทยมุสลิม ในสามจังหวัดภาคใต้.
ยะลา : วิทยาลัยครูยะลา , 2526.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาลักษณะถวดยการตกแต่งบ้านของชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อวิเคราะห์ถึงลักษณะถวดยอันเกี่ยวเนื่องจากความเชื่อทางศาสนาและอิทธิพลทางศิลปะของประเทศใกล้เคียง และเพื่อรวบรวมรูปแบบถวดยการตกแต่งบ้านของชาวไทยมุสลิม ขอบเขตของการวิจัย การศึกษานี้ได้ศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยการศึกษาอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่บริเวณสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับมากก็คือ อิทธิพลทางศาสนาอิสลาม คำสอนในศาสนามีผลต่อการแสดงออกทางศิลปะด้วย ที่เรียกว่าลักษณะศิลปะแบบอิสลาม ผลการวิจัย ถวดยการตกแต่งบ้านของชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การแสดงออกในศิลปะแบบอิสลามไม่มีขอบเขตจำกัด คือ ในขอบเขตที่ศาสนาอนุมัติ ลักษณะของศิลปะแบบอิสลามจะไม่เขียนรูปคนหรือแม้กระทั่งภาพสัตว์ ที่แสดงออกมาก็จะไม่มีลักษณะเขียนให้เหมือนจริง ถวดยที่ชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดภาคใต้ใช้ตกแต่งบ้านจะมีลักษณะเป็นศิลปะแบบอิสลาม คือ มีแบบอักษรประดิษฐ์ ถวดยจากพรรณไม้ ถวดยเรขาคณิต

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. ตามพรลิงค์. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร, 2523. 335 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาประวัติศาสตร์เมืองนครศรีธรรมราช สมัยโบราณ โดยเน้นความสำคัญระหว่างพุทธศตวรรษที่ 15-19 และก่อนหน้านั้น ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่าเมืองนครศรีธรรมราชยุคโบราณมีชื่อว่า ตามพรลิงค์ กำเนิดตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 7-8 มีศูนย์กลางอยู่ที่นครศรีธรรมราช เป็นศูนย์กลางการเดินเรือและการค้าขายทางทะเล ได้รับอิทธิพลทางการเมืองและศิลปวัฒนธรรมมาจากพวกมอญทวารวดี พวกขอม และที่สำคัญ คือ ตกอยู่ภายใต้อำนาจของอาณาจักรศรีวิชัยมาเป็นเวลานาน จึงได้รับอิทธิพลของแบบอย่างทางศิลปกรรมและพุทธศาสนาลัทธิมหายานเป็นอันมาก อีกทั้งยังคงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลอาณาจักรัมพูชา จึงได้พบ

โบราณศิลปวัตถุของขอมด้วย นอกเหนือจากได้รับอารยธรรมแม่บทจากอินเดีย สำหรับการค้าเครื่องถ้วยชาม ไม้หอม และผลิตภัณฑ์พื้นเมืองนั้น ได้ติดต่อซื้อขายแลกเปลี่ยนกับจีนอย่างสำคัญ ได้ค้นพบเครื่องถ้วยชามของจีนตั้งแต่สมัยถัง ซ้อง และหมิงเป็นจำนวนมากมาย ทางด้านพุทธศาสนาได้ติดต่อรับแบบอย่างจากลังกาโดยตรง ทำให้พุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์เข้ามาเจริญรุ่งเรืองในเมืองนครศรีธรรมราชก่อน กรุงสุโขทัยก็ยังคงรับช่วงต่อไปจากนครศรีธรรมราช คติเกี่ยวกับพระบรมสารีริกธาตุ พระพุทธสิหิงค์ และอื่น ๆ ทางพุทธศาสนาล้วนได้รับมาจากลังกา แม้แต่ชื่ออิทธิยศของกษัตริย์ ศรีธรรมมาโสกราช ก็ได้รับสืบทอดมาจากลังกา ยุครุ่งเรืองที่สุดของเมืองตามพรลิงค์อยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 18 สมัยพระเจ้าจันทรภาณุ มีอิทธิพลแผ่กว้างเกือบตลอดแหลมมลายู ควบคุมเมืองท่าและเส้นทางเดินบกข้ามแหลมมลายูทั้งสองฝั่ง ยกกองทัพเรือไปโจมตีถึงเกาะลังกา แต่ต่อมาในพุทธศตวรรษที่ 19 ก็ได้อ่อนกำลังลง และได้รวมตัวเข้าเป็นอาณาจักรไทยแห่งกรุงสุโขทัย

ปริชา นุ่นสุข . ร่องรอยชุมชนโบราณของพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช . วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ ภาควิชาโบราณคดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร , 2527. 554 หน้า.

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช และหลักฐานทางโบราณคดีที่เกี่ยวกับพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช อันประกอบด้วย ชุมชนโบราณ โบราณวัตถุ โบราณสถาน จารึก และเอกสารประเภทอื่น ๆ ขอบเขตของการวิจัย เน้นหนักเฉพาะในส่วนที่แสดงออกถึงร่องรอยของชุมชนโบราณของพราหมณ์ ในทุกยุคทุกสมัยที่ยังหลงเหลืออยู่ในนครศรีธรรมราช และความสัมพันธ์ของพราหมณ์ในนครศรีธรรมราชกับพราหมณ์ในราชธานี โดยศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยการสำรวจ และศึกษาวิเคราะห์ โดยแยกแยะและจัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามหลักวิชาการทางโบราณคดี แล้วศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละประเภทตามหลักวิชาการทางโบราณคดี ผลการวิจัยปรากฏว่า ทำให้ทราบถึงวิวัฒนาการอันยาวนานของนครศรีธรรมราชท่ามกลางสภาพภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทางอารยธรรมและวัฒนธรรม ทำให้นครศรีธรรมราชพัฒนาอารยธรรมได้อย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ ครั้นตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 10 เป็นต้นมาศาสนาพราหมณ์ได้เจริญรุ่งเรืองมาก ดังปรากฏจากหลักฐานทางโบราณคดีและอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราชที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ความเชื่อ พิธีกรรม และตระกูลพราหมณ์ เป็นต้น โดยได้มีการค้นพบแหล่งโบราณคดีและหลักฐานทางโบราณคดีที่ไม่เคยพบมาก่อนเป็นจำนวนมาก

พรทิพย์ พันธุ์โกวิท. การศึกษาประติมากรรมสมัยทวารวดี ณ เมืองโบราณ อำเภอชะร้ง จังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา โบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ ภาควิชาโบราณคดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร, 2530. 206 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีจุดประสงค์เพื่อที่จะจำแนกประติมากรรมสมัยทวารวดีที่ค้นพบ ภายในบริเวณเมืองโบราณชะร้ง อำเภอชะร้ง จังหวัดปัตตานี ที่เก็บรักษาไว้ตามสถานที่ราชการ และเอกชน ทั้งในจังหวัดปัตตานีและจังหวัดใกล้เคียงอย่างละเอียด ในการศึกษาพบว่ารูปแบบของ ประติมากรรมจากเมืองโบราณชะร้งสามารถแบ่งได้ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 แบ่งตามหน้าที่การใช้งาน คือ ประติมากรรมเนื่องในศาสนาและประติมากรรม ที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีวิต

กลุ่มที่ 2 แบ่งตามเนื้อวัสดุ คือ หินและดินเผา

กลุ่มที่ 3 แบ่งตามช่วงระยะเวลาของอิทธิพลศิลปะอินเดีย คือ สมัยก่อนคุปตะ สมัยคุปตะ และสมัยหลังคุปตะ

ผลการศึกษาเปรียบเทียบประติมากรรมของสมัยทวารวดีจากเมืองโบราณชะร้ง กับประติมากรรมสมัยทวารวดีของแหล่งโบราณคดีแต่ละแห่งที่นำมาเปรียบเทียบ จะมีลักษณะรูปแบบใกล้เคียงกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการติดต่อสัมพันธ์กันในแต่ละเมือง แต่รายละเอียดของลวดลายจะมีอิสระ และมักไม่เหมือนกัน จากการติดต่อสัมพันธ์กับท้องถิ่นใกล้เคียงและต่างประเทศทำให้ได้รับอิทธิพลทั้งทางศิลปะและวัฒนธรรมเข้ามา โดยเฉพาะวัฒนธรรมอินเดียสมัยคุปตะ กับการยอมรับนับถือ พุทธศาสนา ลัทธิหินยาน และมหายานเป็นศาสนาหลักของประชาชน แต่ในขณะเดียวกันก็ยังนับถือศาสนาฮินดูควบคู่กันไปด้วย

ลมัย ทองแกมแก้ว. การศึกษาการใช้ศิลปหัตถกรรมในชีวิตประจำวันด้วยวัสดุพื้นบ้าน โดยการจักสานในจังหวัดปัตตานี. สงขลา: ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2528.

การวิจัยการศึกษาการใช้ศิลปหัตถกรรมในชีวิตประจำวันด้วยวัสดุพื้นบ้าน โดยการจักสาน ในจังหวัดปัตตานี ปี พ.ศ. 2528 - 2529 โดยการสนับสนุนจากศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทราบถึงความต้องการของ ประชากรในจังหวัดปัตตานี มีความประสงค์ที่สำคัญ คือ ต้องการจะอนุรักษ์ลายแม่บทศิลป

หัตถกรรมจักสานเพื่อทราบถึงแหล่งวัสดุพื้นบ้านที่ใช้เป็นประโยชน์ ในการจักสานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องการทราบถึงปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการใช้ศิลปหัตถกรรมด้วยวัสดุพื้นบ้าน โดยการจักสานให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

กลุ่มประชากรเป้าหมายในการทำวิจัยครั้งนี้ เป็นประชากรของจังหวัดปัตตานีที่ประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ด้านจักสาน โดยการทำใช้เองและจำหน่ายบ้าง ที่อาศัยอยู่ในอำเภอโคกโพธิ์ หนองจิก ปานาเระ ยะรัง ยะหริ่ง สายบุรี มายอ และอำเภอเมือง จำนวน 8 อำเภอ อำเภอละ 10 ครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน รวมประชากรทั้งหมด 80 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจหาข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ การสอบถาม ซึ่งทำการศึกษาในขั้นของการสำรวจ (Exploratory of Formulative Study)

ผลการวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่า ประชากรส่วนใหญ่ของกลุ่มประชากรที่ทำกรวิจัยมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย เพศชาย 28.75 % เพศหญิง 71.25 % ช่วงของอายุของผู้ให้สัมภาษณ์ อยู่ในช่วงอายุ 20 - 23 ปี 35 % 51 - 60 ปี 20 % และอายุ 41 - 50 ปี 17.50 % ระดับการศึกษา คิดเฉลี่ยแล้ว เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 38.75 % และผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา 17.5 % ส่วนผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงถึงขั้นระดับปริญญาตรีมีเพียง 8.75 % อาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากจะทำนา เป็นอาชีพหลักถึง 31.25 % และประกอบอาชีพเป็นข้าราชการ 21.25 % ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพอะไรเลยมีถึง 13.75 % ความสนใจของชาวบ้านในงานจักสานทุกอำเภอ ในจังหวัดปัตตานี ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า งานจักสานเป็นสิ่งที่น่าสนใจ 60 % และชาวบ้านบางส่วนอีก 40 % ให้ความเห็นว่า งานจักสานเป็นสิ่งที่น่าสนใจมาก วัสดุต่างๆ ที่ชาวบ้านสนใจ พร้อมทั้งวัสดุที่นิยมมาใช้ ในงานจักสานแต่ละประเภทสรุปได้ว่า วัสดุที่ชาวบ้านในทุกอำเภอสนใจมากที่สุด คือ ไม้ไผ่ 12.50 % ก้านมะพร้าว 41.25 % ส่วนวัสดุที่นิยมนำมาจักสาน คือ ไม้ไผ่ 70 % ก้านมะพร้าว 68.75 % ส่วนวัสดุในหมู่บ้านที่นำมาจักสาน คือ ไม้ไผ่ 70 % ก้านมะพร้าว 41.25% ใบเตย 47.50 % และใบตาล 42.50 % งานจักสานที่ใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด คือ เสื่อ 72.50 % กระด้ง 51.25 % และตะกร้า 48.75 % ลายจักสานที่นิยมในงานจักสานแต่ละชนิด คือ ลายแก้วชิงหวง 63.25 % ลายสอง 52.0 5% ลายขัด 25 % ลายคคกริช 28.75 % ลายบองหยอง 27.50 % ชาวบ้านในทุกอำเภอของจังหวัดปัตตานี มีความเห็นว่า งานจักสานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนมากเป็นผลิตภัณฑ์ที่จะซื้อมาในปริมาณถึง 57.50% ทำใช้เองเพียง 31.25 % ดังนั้นจึงทำให้งานจักสานเพื่อจำหน่ายมีน้อยประมาณ 10% เท่านั้น มีอยู่ในอำเภอเมือง อำเภอสายบุรี อำเภอโคกโพธิ์ และอำเภอหนองจิก ส่วนลายสานที่มีอยู่เดิมถึง 91.25 % ความสนใจของชาวบ้านแสดงถึงการอนุรักษ์ลายถึง 98.75 % และบางกลุ่มคิดว่าเป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์เป็นสิ่งสำคัญมาก 46.25 % สำคัญมากที่สุด 22.50 % จากการสัมภาษณ์จากชาวบ้านถึงปัญหาส่วนใหญ่ ชาวบ้านทุก

อำเภอมีคำตอบเหมือนกันว่า สาเหตุที่ไม่ทำงานจักสานจำหน่าย เพราะไม่มีตลาดรับจำหน่าย เพราะมีผลิตภัณฑ์พลาสติกมาเป็นสินค้า ซึ่งสามารถใช้งานแทนกันได้ดีกว่า

วสันต์ ชิวสาธน์. สถาปัตยกรรมกรรมจีนในเมืองปัตตานี : การศึกษาเบื้องต้น . ปัตตานี : ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2528 - 2529 .

งานวิจัยเรื่อง สถาปัตยกรรมจีนในเมืองปัตตานีจีนนี้ เป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ ร่วมกับการศึกษาลักษณะทางกายภาพของอาคารประเภทบ้านที่พักอาศัยของประชาชนชาวจีนในบริเวณที่เรียกว่า “ หัวตลาด ” ในเมืองปัตตานี โดยวิเคราะห์ถึงรูปแบบ โครงสร้าง การใช้วัสดุ และเทคนิควิธีการก่อสร้างอาคาร รวมทั้งการใช้พื้นที่ภายในอาคาร และการตกแต่งส่วนต่าง ๆ ของอาคาร โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอพยพของชาวจีนที่ปรากฏอยู่ในช่วงระยะเวลาทำการวิจัย รวมทั้งการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ และเสนอการผลวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

เนื้อหาของงานวิจัยได้กล่าวถึงสาระที่สำคัญว่า เมืองปัตตานีในอดีตเป็นเมืองท่าที่สำคัญแห่งหนึ่ง บนคาบสมุทรมาลายู ซึ่งชาวต่างชาติทั้งชาติตะวันตกและตะวันออกได้เข้ามาติดต่อค้าขาย และได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองปัตตานี การดำเนินความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับจีน ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นสาเหตุที่ทำให้ชาวจีนอพยพเข้ามาในประเทศไทย โดยอพยพเข้ามาทั่วราชอาณาจักร ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด เกี่ยวกับการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานครั้งแรกของชาวจีนในเมืองปัตตานี แต่ตำนานของเมืองปัตตานีตรงกับสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้กล่าวถึงชาวจีนชกเกียน ชื่อ “ ลิมเต้าเคียน ” ซึ่งได้เข้ามาอาศัยในเมืองปัตตานี และเป็นผู้หล่อปืนใหญ่ถวายรายาปิรุ นางพญาผู้ครองเมืองปัตตานี สมัยนั้นการธุรกิจค้าขายกับต่างประเทศและการอพยพของชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองปัตตานี ยังคงดำรงสืบเนื่องต่อมา ชาวจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองปัตตานี ได้มีอิทธิพลทางการเมือง และธุรกิจการค้าเป็นอันมาก การปกครองระหว่างชาวจีนและการผูกขาดภาษีบางประเภทขึ้นอยู่กับหัวหน้าชาวจีนที่เรียกว่า “ กัปตันจีน ” ชุมชนของชาวโนจินบริเวณ “ หัวตลาด ” ในอดีต เป็นย่านการค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของเมืองปัตตานีและการค้าขายรับส่ง สินค้าออกนอกประเทศจะดำเนินโดยชาวจีนทั้งสิ้น การปลูกสร้างอาคารร้านค้าเพื่อประกอบธุรกิจการค้าจึงเกิดขึ้นเพิ่มมากขึ้น อาคารเหล่านี้ล้วนก่อสร้างตามรูปแบบของจีน และสร้างโดยช่างชาวจีนอพยพทั้งสิ้นเช่นกัน

การวิเคราะห์รูปแบบสถาปัตยกรรมจีนในเมืองปัตตานีพบว่า การก่อสร้างอาคารทุกประเภท บ้านพักอาศัยของชาวจีนยังคงรูปแบบประเพณีดั้งเดิมจากเมืองจีน ลักษณะของอาคารเป็นค้ำคิกที่ขยับัน มั่นคง แข็งแรง และสง่างาม อาคารแต่ละหลังสร้างขนาด 3 ห้อง ส่วนใหญ่เป็นแบบสองชั้น ผนังของอาคารเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หันด้านแคบออกสู่ถนน ด้านหน้าและด้านหลังอาคารทำเฉลียง ทั้งชั้นบนและชั้นล่าง รูปทรงหลังคาแบบทรงจั่ว ยอดจั่วโค้งมนแบบหลังคาเคียวถึงสามหลังคา สันหลังคาก่ออิฐถือปูนฉาบผิว ตกแต่งด้วยกระเบื้องปูเคลือบ และทาสีปูนปั้น การเจาะช่องหน้าต่างทำเฉพาะด้านหน้า และด้านหลัง ส่วนด้านข้างของอาคารทำเป็นช่องระบายอากาศขนาดเล็ก ภายในกรุด้วยกระเบื้องปูเคลือบ การรับน้ำหนักโครงสร้างของอาคารใช้แบบกำแพงรับน้ำหนัก ซึ่งเป็นผนังก่อด้วยอิฐขนาดใหญ่และมีความหนากว่าปกติ วัสดุก่อสร้างหลักของอาคารใช้วิธีการก่ออิฐถือปูนฉาบผิว บางส่วนใช้ไม้ซุงแบบกลมและสี่เหลี่ยม หินแกรนิตจะนำมาใช้โดยการสกัดเป็นกรอบประตูและประตูพื้นอาคาร การใช้พื้นที่ภายในอาคารชั้นล่างจะใช้ประกอบการค้าขาย ทำอาหาร และรับประทานอาหาร ส่วนชั้นบนใช้เป็นที่หลับนอน แทบทุกอาคารจะมีพื้นที่ลานโล่งอยู่กลางบ้าน ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาการถ่ายเทอากาศ และเป็นช่องเปิดที่สำคัญของอาคาร การตกแต่งส่วนต่าง ๆ ของอาคารจะปรากฏให้เห็นเอกลักษณ์แบบจีนเด่นชัด โดยเฉพาะด้านนอกอาคาร เช่น สันหลังคา ริมกระเบื้องหลังคา ผนังหน้าจั่วด้านสกัด หัวเสา และผนังเฉลียง การตกแต่งเหล่านี้จะใช้วิธีการปั้นปูน การแกะสลัก การเขียนภาพ และการใช้กระเบื้องปูเคลือบ ส่วนภายในอาคารไม่ปรากฏมีการตกแต่งมากนัก นอกจากนี้ที่ตั้งแทนนุชาบรรพบุรุษส่วนที่เป็นฉากหลัง จะเขียนภาพเขียนสีบนผนัง ไม้อย่างสวยงาม

วิเชียร ณ นคร และคนอื่น ๆ. การสำรวจงานช่างฝีมือในจังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2524. 162 หน้า.

งานวิจัยชิ้นนี้ เป็นงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ที่จะทราบรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกันกับงานช่างฝีมือในจังหวัดนครศรีธรรมราช และเพื่อที่จะได้นำข้อมูลต่าง ๆ มาศึกษา วิเคราะห์ และหาทางปรับปรุง สนับสนุน และส่งเสริมต่อไป โดยมีขอบเขตการศึกษาที่ครอบคลุมถึงประเภทงานช่างฝีมือ จำนวนช่างฝีมือแต่ละประเภท แหล่งผลิตงานช่างฝีมือ สภาพของการประกอบอาชีพช่างฝีมือ ด้านปริมาณการผลิต และการจำหน่ายวัสดุในการผลิต และรวมทั้งศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพช่างฝีมือ ผลการวิจัยปรากฏว่า งานช่างฝีมือในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีหลายประเภท เช่น ช่างหล่อ ช่างฉักทอ ช่างไม้ ช่างแกะหนัง ช่างปั้น และช่างประดิษฐ์ เป็นต้น ส่วนลักษณะการผลิตนั้นกระทำเป็นสองลักษณะ คือ ทำคนเดียวจนเสร็จเป็นรูปลักษณะหนึ่งและแบบแบ่งกันทำเป็นขั้นตอน และรวมทั้งยังทำให้ทราบถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันกับ

งานช่างฝีมือในจังหวัดนครศรีธรรมราชอีกมาก อย่างเช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของการประกอบอาชีพช่างฝีมือ วิธีจำหน่ายผลผลิตงานช่างฝีมือ และข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ เป็นต้น

สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 4. การประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ของประชาชนตามแผนพัฒนาชนบท ปีงบประมาณ 2529 ของกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตการศึกษา 4. ภูเก็ต : สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 4 ภูเก็ต, 2529, 152 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลกระทบของโครงการที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของประชาชนตามลักษณะพฤติกรรม 4 ประการ ซึ่งผลของการวิจัย พบว่า พฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของประชาชนในรอบ 3 เดือน ได้แก่ เดือนมีนาคม เมษายน และพฤษภาคม พ.ศ. 2529 ปรากฏผลดังนี้

1. ประชาชนที่ถูกเบียดเบียนในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านการลักขโมย คิดเป็นร้อยละ 2.91 ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ร้อยละ 0.29 จังหวัดที่ประชาชนปลอดภัยจากการถูกเบียดเบียนในชีวิตและทรัพย์สิน ได้แก่ จังหวัดพังงา และจังหวัดระนอง

2. ประชาชนที่ดื่มน้ำเมา ยาเสพติด เสี่ยงโชค และเล่นการพนัน ผลปรากฏว่า ประชาชนส่วนมากเสี่ยงโชค เล่นการพนัน จำนวนร้อยละ 64.48 เมาสุราอาละวาด ร้อยละ 9.85 ดิคสุราเรื่อรัง ร้อยละ 3.25 และติดยาเสพติด ร้อยละ 2.43

3. ประชาชนที่พูดและกระทำด้วยความจริงใจและซื่อสัตย์ ผลปรากฏว่าประชาชนส่วนมากดักบาดตรตอนเช้า ร้อยละ 74.15 ทำบุญวันพระ ร้อยละ 58.17 สวดมนต์เช้า-เย็น 54.14 จำศีลวันพระ 38.62 น้อและคคโกง 5.17 ทะเลาะวิวาท 3.62 ชู้สาวหย่าร้าง 3.26 และฆ่าตัวตาย 0.34

4. ประชาชนที่พึ่งตนเองด้วยความขยันหมั่นเพียร ประกอบสัมมาชีพ และมีรายได้เพียงพอต่อการครองชีพ ผลปรากฏว่า ประชาชนไม่มีอาชีพคิดเป็นร้อยละ 1.39 ประชาชนที่ทำงานมากกว่าหนึ่งอาชีพ ร้อยละ 8.43 ประชาชนที่มีเงินฝากและให้กู้ยืม ร้อยละ 3.28 ประชาชนที่มีหนี้สิน ร้อยละ 1.10

เสาวภา มีถาวรกุล. เศรษฐกิจการผลิตและการตลาดเครื่องถนอมของจังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา. ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2520.

จากการศึกษาเศรษฐกิจการผลิตและการตลาดเครื่องถนอมนครศรีธรรมราช พบว่า เครื่องถนอมมีแหล่งผลิตในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะการดำเนินงานเป็นแบบครอบครัว ทำต่อเนื่องจากบรรพบุรุษ ไม่มีการจ้างแรงงาน มีการผลิตทั้งเครื่องถนอมเงินและเครื่องถนอมทอง ประเภทเครื่องถนอมขนาดใหญ่ เช่น พาน ถาด โถแป้ง ที่เขี่ยนุหรี และเครื่องถนอมขนาดเล็ก เช่น แหวน ล็อกเก็ต กำไล สร้อยข้อมือ และสร้อยคอ แต่เครื่องถนอมซึ่งเป็นที่นิยมและความต้องการของตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ ได้แก่ เครื่องถนอมประเภทเครื่องประดับ เป็นต้นว่า สร้อยข้อมือ แหวน กำไล สำหรับความต้องการเครื่องถนอมของตลาดภายในประเทศเป็นเครื่องถนอมเงิน ส่วนตลาดต่างประเทศต้องการเครื่องถนอมทอง

วิถีทางการจำหน่ายเครื่องถนอม มีการส่งออกไปจำหน่ายในจังหวัดต่าง ๆ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สงขลา เชียงใหม่ ลพบุรี ขอนแก่น นครราชสีมา เชียงราย ยะลา ส่วนตลาดต่างประเทศต้องการซื้อเครื่องถนอม ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ มาเลเซีย ในการกำหนดราคาเครื่องถนอม โดยมากมาบวกกับค่ากำไร 10 % จากต้นทุนเครื่องถนอม และมีการให้ส่วนลด 5% แก่ลูกค้า สำหรับผู้ที่ไม่ส่งเครื่องถนอมไปจำหน่าย เนื่องจากผลิตเครื่องถนอมน้อย คือ ผลิตเฉพาะขายในจังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่มีคนงานช่วยเหลือ และเคยส่งเครื่องถนอมไปแต่ไม่ได้เงินค่าเครื่องถนอม เป็นต้น

องอาจ ศรียะพันธ์. รูปเคารพในพุทธศาสนาสุโขทัยก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 พบที่เมืองสทิงพระ. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2533.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ทำการศึกษารูปเคารพในพุทธศาสนาสุโขทัยก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 พบที่เมืองสทิงพระ และแหล่งโบราณคดีบริเวณใกล้เคียงที่พบหลักฐานว่าเคยเป็นชุมชนโบราณบนแหลมสทิงพระมาก่อน โดยศึกษาการจำแนกกลุ่มรูปแบบ การเปรียบเทียบ ลักษณะอิทธิพลศิลปะ

ที่ปรากฏ และข้อสันนิษฐานในการกำหนดอายุสมัยของรูปเคารพเนื่องในพุทธศาสนาหายาน ซึ่งสัมพันธ์กับหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีอื่น ๆ

จากการศึกษาปรากฏว่าสามารถพบรูปเคารพและจัดกลุ่มได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มพระโพธิสัตว์ กลุ่มเทพในพุทธศาสนา และกลุ่มพระพิมพ์ จากการวิเคราะห์สามารถกำหนดอายุรูปเคารพออกได้เป็น 2 ยุค คือ ยุคแรก ได้แก่ รูปเคารพที่ได้รับอิทธิพลศิลปะซึ่งแพร่มาจากภาคใต้ของอินเดียและชวาภาคกลาง อายุราวพุทธศตวรรษที่ 13-15 ส่วนยุคที่ 2 ได้แก่ รูปเคารพที่ได้รับอิทธิพลศิลปะจากชาวชวาภาคตะวันออกและอิทธิพลศิลปะขอม อายุราวพุทธศตวรรษที่ 15-18

รูปเคารพที่พบในสภิงพระทั้ง 2 ยุคนี้ แล่งให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางด้านรูปแบบกับศิลปะแบบศรีวิชัยในภาคใต้ตอนเหนือของประเทศไทย และรูปแบบของศิลปะชวาภาคกลางส่วนรูปแบบของพระพิมพ์ที่พบจะมีความสัมพันธ์กันกับศิลปะแบบขอม (ลพบุรี) ตามคติการสร้างเพื่อเป็นการสืบพระพุทธศาสนามากกว่า ซึ่งต่างกับคติการสร้างพระพิมพ์ดินดิบที่พบตามแหล่งชุมชนโบราณทั่วไปจากคาบสมุทรไทยภาคใต้

อุบลศรี อรรถพันธ์. การศึกษาเรื่องการทอผ้าไหมพรมเรียง. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2529. 107 หน้า.

งานวิจัยเรื่องนี้ มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงการทอผ้าไหมยกดอกด้วยทุกแบบ โบราณ ที่ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่ ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของภาคใต้

ขั้นตอนการเสนอเนื้อหาสาระได้แบ่งเป็นห้าบท โดยแยกบทสรุปไว้ต่างหาก

บทที่ 1 เป็นบทนำ กล่าวถึงความสำคัญและที่มาของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขต วิธีการ ดำเนินการ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

บทที่ 2 ศึกษาถึงสภาพภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตำบลพุมเรียง เพื่อเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ประชากร อาชีพ เส้นทางการคมนาคม เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การศึกษาถึงพัฒนาการของการทอผ้าไหมพรมเรียง

บทที่ 3 ศึกษาถึงพัฒนาการของการทอผ้าไหมพรมเรียง ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์และช่วงตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์ของเมืองไชยาพุมเรียง และยังคงดำเนินการทอผ้าสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

บทที่ 4 กล่าวถึงการทอผ้าไหมยกดอกด้วยทุกแบบโบราณ โดยศึกษาถึงวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ สำหรับการทอผ้า และกรรมวิธีการทอผ้า

บทที่ 5 ศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับการทอผ้าไหมพรมเรียง และเสนอแนะแนวทางแก้ไขไว้หลายด้าน ซึ่งด้านที่สำคัญ คือ ด้านวิชาการและเงินทุน

บทสุดท้าย เป็นบทสรุป กล่าวถึงการศึกษาเรื่องราวการทอผ้าไหมพรมเรียงโดยสังเขป และเสนอแนะหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้อื่น ๆ ที่ควรจะศึกษาค้นคว้าต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

ภาคใต้ของประเทศไทย เป็นดินแดนแห่งหนึ่งของคาบสมุทรมาลายู โดยตั้งอยู่ในบริเวณ ส่วนบนของคาบสมุทรแห่งนี้ ดินแดนแห่งนี้มีลักษณะเป็นผืนแผ่นดินแคบ ๆ ที่ทอดยาวจากผืนแผ่นดินใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia) จากเหนือลงมาทางใต้ จากเส้นรุ้งที่ 11 องศาเหนือ จนถึงเส้นรุ้งที่ 6 องศาเหนือ ซึ่งเกิดเป็นระยะทางยาวประมาณ 600 กิโลเมตร และในส่วนของความกว้างอยู่ระหว่างเส้นแวงที่ 98 องศาตะวันออก กับ 102 องศาตะวันออก โดยมีช่วงความกว้างตั้งแต่ 50 ถึง 200 กิโลเมตร สำหรับส่วนที่แคบที่สุดของภาคใต้อยู่ที่คอคอคกระ (Kra Isthmus) ซึ่งอยู่ระหว่างจังหวัดชุมพรกับจังหวัดระนอง

ในปัจจุบันนี้ภาคใต้ของประเทศไทยประกอบด้วยจังหวัดต่าง ๆ รวม 14 จังหวัด ต่อเนื่องกันอยู่บนพื้นที่ 70,189 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 43,818,125 ไร่) แต่ละจังหวัดมีขนาดน้อยใหญ่ตั้งแต่ 800 ตารางกิโลเมตร ถึง 13,000 ตารางกิโลเมตร นอกจากนี้ภาคนี้ยังประกอบด้วยเกาะต่าง ๆ อีกมากมายหลายร้อยเกาะ จากทะเลที่ขนานอยู่ทั้งสอง ข้างของคาบสมุทรแห่งนี้ คือ ทะเลอันดามันของมหาสมุทรอินเดียทางฝั่งตะวันตก และทะเลจีนใต้หรือทะเลจีนตอนใต้ ของมหาสมุทรแปซิฟิก ตอนที่ เป็น “อ่าวไทย” ทางฝั่งตะวันออก ฝั่งทะเลทั้งสองด้านนี้มีความยาวรวมกันถึง 1,672 กิโลเมตร

พื้นที่ของภาคใต้ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งหมดของภาคเป็นเนินเขาหรือภูเขา ซึ่งมีเทือกเขาที่สำคัญทางฝั่งตะวันตกของภาค ได้แก่ เทือกเขาตะนาวศรี ซึ่งกั้นเขตแดนของจังหวัดชุมพรกับจังหวัดระนอง แล้วสืบต่อกันลงมาเป็นเทือกเขาภูเก็จ ครอบคลุมจังหวัดพังงาไปจนถึงจังหวัดกระบี่ ส่วนทางด้านตะวันออกของภาคเป็นเทือกเขานครศรีธรรมราชที่เริ่มต้นมาจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี ต่อกันลงมาเป็นเทือกเขาบรรทัดผ่านจังหวัดตรัง พัทลุง สงขลา และสตูล ต่อจากจังหวัดสตูลลงไปเป็นเทือกเขาสันกาลาคีรี ซึ่งกั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย เทือกเขานี้ครอบคลุมจังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาส ในระหว่างเทือกเขาที่กระหนาบอยู่ทั้งสองด้านของคาบสมุทรของภาคใต้อีกกล่าวนี้ ได้ปรากฏเป็นที่ราบลุ่มอยู่หลายตอน โดยที่ราบลุ่มที่สำคัญมีอยู่หลายบริเวณ ได้แก่ บริเวณที่ราบลุ่มตอนกลาง ซึ่งนับว่าเป็นบริเวณที่ราบลุ่มที่กว้างใหญ่และเหมาะที่จะทำการเกษตรมากที่สุดของภาคใต้ เป็นบริเวณที่ครอบคลุมจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบี่ และตรัง ส่วนบริเวณที่ราบลุ่มอีกตอนหนึ่ง คือ บริเวณที่ราบลุ่มบริเวณ

ชายฝั่งทะเลที่ติดกับทะเลอ่าวไทย ที่ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของภาค บริเวณดังกล่าวนี้เริ่มต้นตั้งแต่ อำเภอสิชล และอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ครอบคลุมเป็นแนวยาวลงมาถึงจังหวัด พัทลุง จังหวัดสงขลา และต่อไปจนถึงจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส บริเวณ ที่ราบลุ่มเหล่านี้เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของภาคได้ แต่การทำกรเกษตรในบริเวณที่ราบลุ่มมัก จะประสบอุทกภัยอยู่เสมอแทบทุกปี โดยเฉพาะที่ราบลุ่มทางด้านฝั่งตะวันออกของภาค

จากสภาพทางภูมิศาสตร์ของภาคใต้ของประเทศไทยดังที่ได้กล่าวมานี้ ได้ส่งอิทธิพลอย่าง สำคัญต่อวัฒนธรรมของภาคใต้ โดยเฉพาะวัฒนธรรมในการตั้งถิ่นฐานของประชากรในภาคใต้ กล่าวคือ ชุมชนของภาคใต้มีลักษณะเป็นชุมชนชนบท เนื่องจากประชากรประมาณร้อยละ 90 อาศัยอยู่ในเขตชนบท ส่วนที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 10 อาศัยอยู่ในเขตเมือง จึงนับว่าการพัฒนา เมืองของภาคใต้ยังอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเทียบกับประชากรเขตเมือง ซึ่งมีลักษณะและสัดส่วน ประมาณร้อยละ 15 ของประชากรของประเทศ ชุมชนที่อยู่ในชนบทของภาคใต้ยังคงกระจัด กระจายกัน โดยมีการประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก มีบางส่วนเป็นชุมชนที่รวมตัวกัน หนาแน่น เช่น บริเวณที่ราบชายฝั่งตะวันออกของภาค ซึ่งมีการปลูกข้าวกันมาก ส่วนบริเวณที่ราบ ทางด้านฝั่งตะวันตกของภาคมีชุมชนค่อนข้างจะเบาบาง ชุมชนชนบทส่วนใหญ่ได้รับบริการทาง สังคมในระดับต่ำ เช่น ขาดสถานีนอนมาฆและโรงเรียน โดยบางชุมชนไม่มีบริการดังกล่าวนี้เลย เป็นต้น

จากพัฒนาการทาง “ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ” อันยาวนานของภาคใต้ของประเทศไทย ได้ส่งผลให้ภาคนี้มี “ มรดกทางวัฒนธรรม ” สาขาต่าง ๆ ปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก มรดกทางวัฒน ธรรมเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่เป็นทรัพยากรที่สำคัญสำหรับการพัฒนาภาคนี้ จึงได้มีการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมดังกล่าวเพิ่มขึ้นโดยลำดับ

นับตั้งแต่ราวกลางพุทธศตวรรษที่ 25 เป็นต้นมา ได้เริ่มปรากฏผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับ วัฒนธรรมของภาคใต้ โดยสามารถที่จะแบ่งพัฒนาการของผลงานดังกล่าวออกได้เป็น 4 ระยะ คือ

ระยะแรก (พ.ศ. 2445-2483) เป็นระยะเริ่มแรกแห่งการศึกษาวัฒนธรรมภาคใต้ ผู้ศึกษา ส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการชาวต่างประเทศ โดยผลงานในระยะบุกเบิกนี้ มักจะเป็นรายงานการค้น พบมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญบางส่วน และการแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดียที่ ปรากฏขึ้นในคาบสมุทรแห่งนี้

ระยะที่สอง (พ.ศ. 2484-2514) เป็นระยะที่การศึกษาวัฒนธรรมของภาคใต้สืบเนื่องมาจาก ระยะแรก ประเด็นที่ศึกษาส่วนใหญ่สืบต่อมาจากระยะแรก นักวิชาการที่ศึกษาส่วนใหญ่ยังคงเป็น ชาวต่างชาติ มีการศึกษาในเชิงการรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรม การจัดระบบข้อมูลทางวัฒนธรรม และการศึกษาเปรียบเทียบทางวัฒนธรรม โดยการศึกษาดังกล่าวนี้ เป็นการศึกษาทางวัฒนธรรมตาม

หลักวิชาเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมีการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของวัฒนธรรมที่เนื่องในศาสนาพราหมณ์มากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันกับที่ได้ปรากฏการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของวัฒนธรรมที่เนื่องในพุทธศาสนาบางส่วน และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างดินแดนแห่งนี้กับดินแดนอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะ “ วัฒนธรรมศรีวิชัย ”

ระยะที่สาม (พ.ศ. 2515-2519) เป็นระยะแห่งการเริ่มศึกษาวัฒนธรรม ของภาคใต้ในแนวลึกและเน้นประเด็นที่มีความจำเพาะเจาะจงมากกว่าระยะที่ผ่านมา โดยเริ่มปรากฏผลงานการศึกษาในรูปของ “ การวิจัย ” เกี่ยวกับวัฒนธรรมภาคใต้ขึ้น โดยเฉพาะการวิจัยที่เกี่ยวกับอิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดียและวัฒนธรรมโบราณบนคาบสมุทรแห่งนี้ ได้ปรากฏผลงานของนักวิชาการชาวไทยมากขึ้น

ระยะที่สี่ (พ.ศ. 2520-ปัจจุบัน) เป็นระยะที่การวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมของภาคใต้ได้เฟื่องฟูขึ้นมาก โดยการวิจัยดังกล่าวได้ขยายออกไปในรูปแบบต่าง ๆ หลายรูปแบบ ซึ่งปรากฏขึ้นควบคู่กันกับพัฒนาการของการตื่นตัวของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ที่ดำเนินงานทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานทางวัฒนธรรม การสัมมนาทางวิชาการด้านวัฒนธรรม การเปิดเรียนในสาขาวิชาเอกทางวัฒนธรรม การจัดทำเอกสารทางวิชาการด้านวัฒนธรรม และการวิจัยทางวัฒนธรรม เป็นต้น โดยเฉพาะการวิจัยทางวัฒนธรรมนั้นได้ก้าวหน้าไปมาก เพราะเป็นหัวใจของการดำเนินงานทางวัฒนธรรมดังกล่าวนี้

งานวิจัยทางวัฒนธรรมของภาคใต้ของประเทศไทยที่ได้ปรากฏขึ้นในระยะที่สาม และระยะที่สี่นี้ ดังที่ได้นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยในการจัดทำบรรณนิทัศน์ในครั้งนี้ สามารถที่จะจัดจำแนกออกเป็นหมวดหมู่อย่างกว้าง ๆ ได้ 5 สาขา คือ สาขาแรก ได้แก่ งานวิจัยด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และศาสนา สาขาที่สอง ได้แก่ งานวิจัยด้านความเป็นอยู่และวิทยาการ สาขาที่สาม ได้แก่ งานวิจัยด้านภาษาและวรรณกรรม สาขาที่สี่ ได้แก่ งานวิจัยด้านศิลปกรรมและโบราณคดี และสาขาที่ห้า ได้แก่ งานวิจัยด้านการละเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ โดยผลงานการวิจัยทางวัฒนธรรมของภาคใต้เหล่านี้แต่ละสาขามีลักษณะที่สำคัญดังนี้ คือ

1.1 งานวิจัยด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี และศาสนา

งานวิจัยในสาขานี้ นับเป็นงานวิจัยทางวัฒนธรรมสาขาหนึ่งที่ได้ปรากฏขึ้นในระยะแรก ๆ ของผลงานการวิจัยทางวัฒนธรรมของภาคใต้ รวมทั้งยังเป็นผลงานการวิจัยที่ปรากฏขึ้นในปริมาณสูงอีกด้วย โดยประเด็นที่สำคัญที่มีการวิจัยมากที่สุดในภาคใต้ เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกันกับวัฒนธรรมที่เนื่องในศาสนาอิสลามในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ รองลงมาเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกันกับพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์ ตามลำดับ

1.2 งานวิจัยด้านความเป็นอยู่และวิทยาการ

งานวิจัยในสาขานี้ เป็นงานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้ สาขาที่ได้ปรากฏขึ้นในปริมาณมากที่สุด ในบรรดางานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้ด้วยกัน โดยประเด็นที่มีการวิจัยมากที่สุดในสาขานี้ เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องเนื่องกันกับวัฒนธรรมด้านความเป็นอยู่ที่เกี่ยวข้องกันกับอาชีพทางการเกษตร รองลงมาเป็นอาชีพในธุรกิจบริการ ในขณะที่เดียวกันวัฒนธรรมด้านความเป็นอยู่และวิทยาการที่ปรากฏผลงานการวิจัยในปริมาณสูงอีกประเด็นหนึ่ง คือ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกันกับการปกครอง

1.3 งานวิจัยด้านภาษาและวรรณกรรม

งานวิจัยในสาขานี้ เป็นงานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้สาขาที่ได้ปรากฏขึ้นในปริมาณสูง ในบรรดางานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้ด้วยกัน โดยได้ปรากฏขึ้นในปริมาณที่เป็นอันดับสอง รองลงมาจากงานวิจัยด้านความเป็นอยู่วิทยาการที่ได้กล่าวมา โดยประเด็นที่มีการวิจัยมากที่สุดในสาขานี้ เป็นประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องเนื่องกันกับวรรณกรรม โดยเฉพาะวรรณกรรมที่ได้มีการบันทึกไว้ในเอกสารโบราณที่มีการค้นพบมากในภาคใต้เรียกว่า “หนังสือบุค ” (สมุดข่อย) ส่วนผลงานการวิจัยวัฒนธรรมทางด้านภาษาได้ปรากฏขึ้นในปริมาณรองลงมา โดยได้มีการวิจัยทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาษาถิ่นในท้องถิ่นต่าง ๆ ในภาคใต้ และภาษาของชนกลุ่มน้อยบางกลุ่ม เช่น ภาษาของชาวเล และภาษาของชาวไทยมุสลิม เป็นต้น

1.4 งานวิจัยด้านศิลปกรรมและโบราณคดี

งานวิจัยในสาขานี้ เป็นงานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้สาขาที่ได้ปรากฏขึ้นในปริมาณน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยวัฒนธรรมภาคใต้ด้วยกันสาขาอื่น ๆ ผลงานการวิจัยทางวัฒนธรรมด้านศิลปกรรมที่ได้ปรากฏขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกันกับศิลปหัตถกรรม ส่วนงานวิจัยวัฒนธรรมทางด้านโบราณคดีนั้น ส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องเนื่องกันกับวัฒนธรรมโบราณที่ปรากฏขึ้นในแหล่งโบราณคดี ชุมชนโบราณ เมืองโบราณ และอาณาจักรโบราณต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย

1.5 งานวิจัยด้านการละเล่น คนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ

งานวิจัยในสาขานี้ เป็นงานวิจัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้สาขาที่ได้ปรากฏขึ้นในปริมาณน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยวัฒนธรรมภาคใต้ด้วยกันในสาขาอื่น ๆ รวมทั้งมักจะปรากฏขึ้นในลักษณะที่มีความสัมพันธ์กันกับผลงานการวิจัยทางวัฒนธรรมสาขาอื่น ๆ ด้วย เช่น ปรากฏขึ้นในผลงานการวิจัยทางวัฒนธรรมด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี และศาสนา ในกรณีที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของขนบธรรมเนียมในการแสดงของมหรสพพื้นบ้านบางประเภท หรือ

การศึกษาเกี่ยวกับการประสมประสานทางสังคม-วัฒนธรรมของกลุ่มชนในท้องถิ่นที่ปรากฏในการแสดงพื้นบ้านบางประเภท, ปรากฏขึ้นในผลงานการวิจัยวัฒนธรรมด้านความเป็นอยู่และวิทยาการ ในกรณีที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการใช้กีฬาบางประเภทในการพัฒนาทัศนคติของเยาวชน, ปรากฏขึ้นในผลงานการวิจัยวัฒนธรรมด้านภาษาและวรรณกรรม ในกรณีที่เป็นการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับมหรสพพื้นบ้านบางประเภท หรือการศึกษาเกี่ยวกับโลกทรรศน์ที่ปรากฏขึ้นในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของภาคใต้ และปรากฏขึ้นในผลงานการวิจัยวัฒนธรรมทางด้านศิลปกรรมและโบราณคดี ในกรณีที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติด้านศิลปกรรมบางประเภท เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ปรากฏข้อสังเกตที่สำคัญหลายประการ ซึ่งสามารถที่จะประมวลเป็นข้อเสนอแนะโดยสังเขปดังนี้ คือ

2.1 การสำรวจและการรวบรวม เนื่องจากการวิจัยตามโครงการนี้เป็นการจัดทำบรรณนิทัศน์งานวิจัยวัฒนธรรมภาคใต้เป็นครั้งแรก จึงประสบปัญหาในการสำรวจและการรวบรวมงานวิจัยทางวัฒนธรรมของภาคใต้มาก เนื่องจากผลงานนั้นมีความกระจัดกระจายมาก จึงควรจะมีการสำรวจและรวบรวมเพิ่มเติมต่อไป โดยอาศัยช่วงระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น เพื่อให้ผลงานมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.2 การเผยแพร่ ควรจะจัดพิมพ์รายงานการวิจัยนี้ออกเผยแพร่ เพื่อผลประโยชน์ต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายของโครงการ

2.3 การจัดทำโครงการต่อเนื่อง เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยทางวัฒนธรรม และการดำเนินงานทางวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ของท้องถิ่นและของชาติ จึงสมควรจัดทำโครงการนี้เป็นโครงการต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

- ชวน เพชรแก้ว และปรีชา นุ่นสุข วรรณกรรมท้องถิ่นนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช : ภาควิชาภาษาไทย วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช 2521.
- เซนต์, ยอร์ช. ประชุมศิลาจารึกภาคที่ 2 : จารึกทวารวดี ศรีวิชัย ละโว้ พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร 2504.
- . ประชุมศิลาจารึกสยามภาคที่ 2 : จารึกกรุงทวารวดี เมืองละโว้ และเมือง ประเทศราช ขึ้นแก่กรุงศรีวิชัย พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร 2472.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา ต้านานพุทธเจดีย์สยาม พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร 2469.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคใต้ เศรษฐกิจและสังคมภาคใต้ เอกสารเนื่องในโอกาสครบรอบปีที่ 15 ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคใต้ 10 ธันวาคม 2522 สงขลา : หน่วยวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคใต้ 2522.
- ปรีชา นุ่นสุข หลักฐานทางโบราณคดีในภาคใต้ของประเทศไทยที่เกี่ยวกับอาณาจักรศรีวิชัย นครศรีธรรมราช : ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช 2525.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ “วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้” วศ. สงขลา ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2517) หน้า 98.
- Bourke, W. Walter. "Some archaeological note on Monthon Puket", Journal of the Siam Society. Vol. 11, (1905), pp. 49-62.
- Claeys, J. Y. "L' archeologie du Siam", Bulletin de l' Ecole Francaise d' Extreme-Orient. Vol. XXXI, (1931), pp. 361-448.
- Coedes, George. "Le royaume de Crivijaya", Bulletin de l' Ecole Francaise d' Extreme-Orient. Vol. XVIII, No. 6, (1918), pp. 1-35.
- _____ . Les Collections Archeologiques du Musee National de Bangkok. Paris et Bruxelles : Les Edition G. Van Oest, 1928.
- Dupont, P. "Varietes archeologiques I-Visnu mitres de l' Indochine Occidentale", Bulletin de l' Ecole Francaise d' Extreme-Orient. Vol. XLI, NO. 2, (1941), pp. 233-254.
- Evans, I. H. N. "An Ethnological Expedition to South Siam", Journal of the Federated Malay States Museums Vol. 12, Pt. 2, 1962.

- Kerr, A. F. G., and Erik Seidenfaren, Siam, Nature and Industry. Bangkok : 1930.
- De Lajonquiere, M. L. "Essai d' inventaire archeologique du Siam", Bulletin de la Commission Archeologique de l' Indochine. (1902-1912), pp. 19-181.
- _____. "Le domaine archeologique du Siam", Bulletin de la Commission Archeologique de l' Indochine. (1909), pp. 188-262.
- Majumdar, R.C. "The Sailendra empire", Journal of the Greater India Society. Vol. I, Pt. I, (January, 1934).
- Noonsuk, Preecha. "The Study of Local Placenames on the Thai Peninsula : Takuapa, Jaiya and Nagara Sri Dharmaraja (Takua Pa, Chaiya and Nakhon Si Thammarat)", in SPAFA (SEAMEO Project in Archaeology and Fine Arts) Final Report Consultative Workshop on Archaeological and Environmental Studies on Srivijaya (T-W3), Bangkok and South Thailand , March 19-April 11, 1983. Bangkok : SEAMEO, pp. 145-187.
- _____. "Traces of Ancient Brahmanical Communities in Nakhon Si Thammarat", in Research Conference on Southeast Asia , Bangkok and Nakhon Pathom , 8-13 April, 1985. Bangkok : British Institute in South-East Asia and Silpakorn University, 1985, pp. 307-309.
- O' Connor, Stanley J. Hindu Gods of Peninsular Siam. Ascona : Artibus Asiae Publishers, 1972.
- Quaritch Wales, H. G. "A newly explored route of ancient Indian cultural expansion", Indian Arts and Letters. Vol. IX , No. I, (1935), pp. 1-31.
- _____. "Archaeological researches on ancient Indian Colonization in Malaya", Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society. Vol .XVIII, Pt. I, (February, 1940), pp. 1-85.
- _____. The Malay Peninsula in Hindu Times. London : Bernard Quaritch, Ltd. , 1976.
- Steffen , A. , and Nelson Annandale, "Clay Tablets from Caves in Siamese Malaya", Man .No. 125 , (1902), pp. 177-180.

ประวัตินักวิจัย

1. ชื่อ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา นุ่นสุข

2. การศึกษา

- 2.1 พ.ศ. 2527 สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ (ศศ.ม. โบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพมหานคร
- 2.2 พ.ศ. 2528 ศึกษาต่อในระดับปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดี (History of Art and Archaeology) ณ มหาวิทยาลัยคอร์เนล (Cornell University) ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยได้รับทุนการศึกษา Southeast Asia Program Fellowship, Cornell University

3. อาชีพ

รับราชการ

4. หน่วยงานที่สังกัด

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช

อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

หมายเลขโทรศัพท์ (075) 396087

หมายเลขโทรสาร (075) 396087

5. ประสบการณ์ทางการวิจัย

- 5.1 พ.ศ. 2520-ปัจจุบัน ดำเนินการวิจัยในสาขาปรัชญา ในกลุ่มวิชาโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลปะและศาสนา
- 5.2 พ.ศ. 2532-ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายศึกษาค้นคว้าและวิจัย ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช

- 5.3 พ.ศ. 2532 - ปัจจุบัน ได้รับการแต่งตั้งเป็นอนุกรรมการ
วิจัยวัฒนธรรมภาคใต้ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

6. ผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่

- 6.1 ปรีชา นุ่นสุข รายงานการวิจัยประวัติศาสตร์และอารยธรรม
ของนครศรีธรรมราช กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการ
ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เพื่อวางแผนพัฒนาแหล่งโบราณสถาน
นครศรีธรรมราช กรมศิลปากร 2528.
- 6.2 ปรีชา นุ่นสุข หลักฐานทางโบราณคดีในภาคใต้ของ
ประเทศไทยที่เกี่ยวกับอาณาจักรศรีวิชัย นครศรีธรรมราช :
ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช 2525.
- 6.3 ปรีชา นุ่นสุข อารยธรรมของมนุษย์ก่อนประวัติ
ศาสตร์ในแหล่งโบราณคดีชายฝั่งทะเลของประเทศไทย
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่ง
ชาติ 2525.
- 6.4 ปรีชา นุ่นสุข อิทธิพลของมหากาพย์รามายณะในเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะ
กรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2524.
- 6.5 Preecha Noonsuk. "Ancient Southern Thai Manuscripts",
International Conference on Malay Studies, Kuala
Lumpur, 21-23 August, 1989. Kuala Lumpur : University
of Malaya, 1989.
- 6.6 Preecha Noonsuk. "The Study of Local Placenames
on the Thai Peninsula : Takuapa, Jaiya, and Nagara Sri
Dharmaraja (Takua Pa, Chaiya, and Nakhon Si
Thammarat)", SPAFA (SAEMEO Project in
Archaeology and Fine Arts) Final Report Consultative
Workshop on Archaeological and Environmental
Studies on Srivijaya (T-W3), Bangkok and South

Thailand, March 29-April 11, 1983. Bangkok : SEAMEO, 1983.

- 6.7 Preecha Noonsuk. "Traces of Ancient Brahmanical Communities in Nakhon Si Thammarat", Research Conference on Southeast Asia, Bangkok and Nakhon Phatom, 8-13 April, 1985. Bangkok : British Institute in South-East Asia and Silpakorn University, 1985.
- 6.8 Preecha Noonsuk. "Likay Pa : Indigenous Traditional Theatre in the Southern Part of Thailand", SPAFA (SAEMEO Project in Archacology and Fine Arts) Final Report on Seminar on Indigenous Traditional Theatre in Southeast Asia, 30th March-4th April 1991, Dokmai Sod Room, National Library, Samsen Road, Bangkok, Thailand .Bangkok : SEAMEO, 1991.
- 6.9 Preecha Noonsuk. "Nora (Manohra) : Indigenous Traditional Theatre in the Southern Part of Thailand", Final Report on the International Symposium on Traditional Theatres of Asia, December 1-7, 1997 Beijing, P.R. China . Beijing : Chinese Theatre Association, 1991.